

2017

Kempeleen seurakunnan ympäristöselvitys ja ympäristöohjelma

Sisältö

1. Kirkon ympäristödiplomi.....	6
1.1 Mikä se on?	6
2. Alkusanat ja ympäristödiplomin teologia	7
3. Ympäristödiplomin hakuprosessi ja järjestelmän laadinta.....	8
3.1 Ympäristödiplomia valmisteleva työryhmä.....	8
3.2 Sisäinen ympäristökatselmus	8
3.3 Ympäristöohjelma	8
3.4 Seuranta	9
3.5 Johdon sitoutuminen.....	9
3.6 Ympäristövastaavan ja –työryhmän nimeäminen	9
3.7 Henkilöstön koulutus.....	9
3.8 Pisteet ja tarkistustaulukko	9
3.9 Auditointi.....	9
3.10 Diplomin uusiminen	10
3.11 Ympäristövastaavat	10
3.12 Lisäkoulutus.....	10
3.13 Viestintä.....	10
3.14 Oma väliauditointi	10
3.15 Muut toimenpiteet.....	10
3.16 Vuoden 2006 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen.....	10
3.17 Tavoitteet kaudelle 2012–2015	11
4. Toiminta ja talous.....	12
4.1 Toiminta- ja taloussuunnitelma	12
4.2 Hankinnat	12
4.3 Vastuullinen sijoittaminen	12
4.4 Hiililaskuri	12
4.5 Vastuulliset sijoitusrahastot	12
4.6 Lähetystyön ja kansainvälisen diakoniaan myönnettyjen varojen osuus verotuloista.....	12
4.7 Ympäristömerkityt tuotteet	12
4.8 Ympäristöindikaattorit	13
4.9 Hiilidioksidipäästöjen vähentämissuunnitelma ja kompensointi	13
4.10 Muut toimenpiteet.....	13
4.11 Vuoden 2006 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen.....	13
4.12 Tavoitteet kaudelle 2012–2015	14
5. Ympäristökasvatus	15
5.1 Ympäristökasvatussuunnitelma	15
5.2 Ympäristöasiat sisältyvät seurakunnan jumalanpalveluselämään.....	15
5.3 Ympäristöasiat eri työmuodoissa	15
5.4 Ympäristöaiheiset erityisjumalanpalvelukset	17
5.5 Erityiset ympäristötapahtumat	17
5.6 Hiljaisuudelle rauhoitetut paikat.....	17
5.7 Verkostoyhteistyö ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen.....	17
5.8 Ympäristökasvatuksessa on otettu käyttöön välillisen vaikuttamisen menetelmät	17
5.9 Muut toimenpiteet.....	18
5.10 Vuoden 2006 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen.....	18
5.11 Tavoitteet kaudelle 2012–2015	18

6. Jätehuolto	20
6.1 Jätehuoltoselvitys	20
6.2 Jätehuoltosuunnitelma.....	20
6.3 Hyötyjätteen keräys	20
6.4 Vaaralliset jätteet ja vastuuhenkilön nimeäminen	20
6.5 Bio- ja puutarhajätteen käsittely	20
6.6 Kaatopaikkajätteen määrän seuranta	21
6.7 Hautakymppilätkä ja kukkalaitteet	21
6.8 Hyötyjätteiden vapaaehtoinen keräys	21
6.9 Kertakäyttötuotteiden vähentäminen	21
6.10 Kaatopaikkajätteen väheneminen	21
6.11 Kompostointi	22
6.12 Hyötyjättepisteet hautausmaalla	23
6.13 Muut toimenpiteet.....	23
6.14 Vuoden 2006 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen	23
6.15 Tavoitteet kaudelle 2012–2015	23
7 Siivous	24
7.1 Ympäristöselvitys.....	24
7.2 Hankintojen ympäristökriteerit.....	24
7.3 Henkilökunnan koulutus.....	25
7.4 Haitallisista aineista luopuminen	25
7.5 Vaihtoehtoiset tuotteet.....	25
7.6 Muut toimenpiteet.....	25
7.7 Vuoden 2006 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen	26
7.8 Tavoitteet kaudelle 2012–2015	26
8. Energia ja rakentaminen	27
8.1 Rakentamista ohjaava lainsäädäntö	27
8.2 Kulttuuriperinnön suojelu	27
8.3 Uudis- ja korjausrakentamisen ympäristökriteerit	27
8.4 Energian- ja vedenkulutuksen seuranta.....	27
8.5 Energiakatselmus	27
8.6 Energiavastuuhenkilö	27
8.7 Neuvonta ja opastus.....	27
8.8 Ekologinen rakentaminen	28
8.9 Säästötavoitteiden toteutuminen	28
8.10 Uusiutuva energia	30
8.11 Ympäristömerkitty energia.....	30
8.12 Energiansäästöviikko	31
8.13 Tilojen käyttöasteen tehostaminen	31
8.14 Muut toimenpiteet.....	31
8.15 Vuoden 2006 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen	31
8.16 Tavoitteet kaudelle 2012–2015	31
9. Ruoka ja keittiöt	33
9.1 Ympäristöselvitys.....	33
9.2 Ympäristömerkityt tuotteet	33
9.3 Reilun kaupan tuotteet	33
9.4 Ravintosuositukses	33

9.5	Lähituotteet	34
9.6	Luomutuotteet	34
9.7	Kasvisruoka	34
9.8	Reilun kaupan tuotteita käytetään runsaasti	34
9.9	Ympäristöpassi	34
9.10	Muut toimenpiteet	34
9.11	Vuoden 2006 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen	35
9.12	Tavoitteet kaudelle 2012–2015	35
10.	Toimistotyö	37
10.1	Ympäristöselvitys	37
10.2	Energiansäästö	37
10.3	Toimiston hankinnat	38
10.4	Uusiopaperi ja muut uusiotuotteet	38
10.5	Paperin kulutuksen vähentäminen	39
10.6	Green Office	39
10.7	Muut toimenpiteet	40
10.8	Vuoden 2006 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen	40
10.9	Tavoitteet kaudelle 2012–2015	40
11.	Hautausmaat ja viheralueet	42
11.1	Ympäristöselvitys	42
11.2	Hoito-ohjeet ja koulutus	42
11.3	Perennahoito	42
11.4	Hautausmaan kulttuurihistoriallisten arvojen inventointi	43
11.5	Luonnonmukaisen hoidon alueet	43
11.6	Perennat ja muut istutukset	43
11.7	Haitallisista torjunta-aineista luopuminen	43
11.8	Kasteluveden vähentäminen	44
11.9	Vähäpäästoiset työkoneet	44
10.10	Lajistokartoitukset	44
11.11	Muut toimenpiteet	44
11.12	Vuoden 2006 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen	44
11.13	Tavoitteet kaudelle 2012–2015	45
12	Leiri- ja kurssikeskukset	47
12.1	Ympäristöselvitys	47
12.2	Ympäristöohjelma	47
12.3	Jätevesien käsittely	47
12.4	Luontoarvojen suojele	47
12.5	Pesäpöntöt	47
12.6	Vapaaehtoiset suojelukohteet	47
12.7	Leirikeskukseen ympäristöohjeet	47
12.8	Muut toimenpiteet	48
12.9	Tavoitteet kaudelle 2012–2015	48
13	Metsät	49
14.	Liikenne	50
14.1	Liikenneselvitys	50
14.5	Taloudellisen ajotavan koulutus	50
14.6	Kimppakyydit ja yhteiskuljetukset	50

14.7 Kävelyn, pyöräilyn ja julkisen liikenteen käytön edistäminen	50
14. 8 Toimintojen logistiikan kehittäminen	51
14.9 Vähäpäästoiset kulkuneuvot	51
14.10 Muut toimenpiteet.....	51
14.11 Vuoden 2006 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen.....	51
14.12 Tavoitteet kaudelle 2012–2015	51

Liitteet

Pisteet ja tarkistustaulukko

1. Kirkon ympäristödiplomi

1.1 Mikä se on?

Kirkon ympäristödiplomi on kirkkohallituksen myöntämä todistus seurakunnalle, joka on sitoutunut kehittämään toimintaansa ympäristön kannalta jatkuvasti paremmaksi. Diplomin saa seurakunta, joka ottaa käyttöön kirkon toimintoja varten laaditun ympäristöjärjestelmän ja täyttää ympäristödiplomin kriteerit. Asian varmentaa tuomiokapitulin valtuuttama auditoija. Ympäristödiplomin myöntää kirkkohallitus.

Seurakuntayhtymissä diplomi myönnetään yhtymälle, ei yksittäisille seurakunnille. Diplomi voidaan myöntää myös kirkon keskus- ja hiippakuntahallinnon eri yksiköille. Ympäristödiplomi on määräaikainen ja se on voimassa myöntämivuoden loppuun sekä neljä seuraavaa kalenterivuotta. Uusittaessa diplomi on voimassa viisi lisävuotta edellisen voimassaolovuoden päättymisestä lukien. Sen jälkeen sitä on haettava uudelleen.

Ympäristödiplomi tarjoaa seurakunnalle työkalun ympäristöajattelun huomioon ottamiseksi kaikessa toiminnassa. Ympäristödiplomin avulla seurakunta tunnistaa oman toimintansa ympäristövaikutukset ja asettaa tavoitteet ympäristöhaittojen vähentämiseksi sekä organisoii tehtävät ja seurannan tavoitteiden saavuttamiseksi.

Järjestelmän avulla voidaan tehostaa seurakunnan hallintoa, toimintaa ja taloudenpitoa yleisestikin. Diplomi noudattelee virallisten laatujärjestelmien periaatteita: suunnittele, tee, tarkista, korjaa. Diplomin rakenne mukailee kansainvälisten ympäristöjärjestelmien (ISO 14 001 ja EMAS) rakennetta, mutta vaatimukset on sovellettu seurakuntien olosuhteisiin. Sitä kehittää ja siitä vastaa kirkkohallituksen asettama kirkon ympäristöasioiden seurantaryhmä. Kirkkohallituksessa ympäristöasioista vastaa yhteiskuntatyön sihteeri.

Ympäristödiplomi edellyttää, että kirkkoneuvosto tai seurakuntayhtymässä yhteinen kirkkoneuvosto asettaa ympäristödiplomia valmistelevan työryhmän, joka tekee arvion seurakunnan toiminnan ympäristövaikutuksista (ympäristökatselmuksella) ja suunnitelman parannustoimenpiteistä (ympäristöohjelma). Kirkkoneuvosto hyväksyy ympäristöohjelman ja siinä olevat ympäristötavoitteet otetaan osaksi seurakunnan toiminta- ja taloussuunnitelmaa. Tehdyistä toimenpiteistä raportoidaan osana toimintakertomusta tai muulla sovitulla tavalla.

2. Alkusanat ja ympäristödiplomin teologia

Tärkeä osa seurakunnan hengellistä perustehtävää on huolehtia luomakunnasta. Tähän meitä kehoitetaan jo Raamatun alkulehdillä. Kempeleen seurakunnassa ympäristöasioiden tärkeys näkyy jo yhtenä strategiamme ohjenuorana: *otamme vakavasti vastuumme luomakunnasta*. Toisaalta jo strategian nimi 'Apostolin kyydissä' viittaa rauhalliseen, vakaaseen kulkuun, joka on kulutusyhteiskunnan kiireen ja ahneuden vastakohta. Vain apostolin kyydissä voi ehtiä nähdä ympäristön kauneuden sekä herkkyyden ja tuntea kiitollisuutta ja kunnioitusta siitä.

On tärkeä niin työntekijöiden kuin luottamushenkilöiden sekä kaikkien seurakuntalaisten ymmärtää, miksi ympäristödiplomi on olemassa. Ympäristödiplomi on yksittäisen seurakunnan mahdollisuus muuttaa Jumalan huolenpidon sanat eläväksi omassa toimintaympäristössään ja osoittaa rakkautta luomakuntaa kohtaan.

Ympäristödiplomilla on samat hengelliset ja teologiset lähtökohdat kuin kirkkomme ilmasto-ohjelmalla Kiitollisuus, kunnioitus, kohtuus. **Kiitollisuus.** Monille suomalaisille Jumalan kohtaaminen luonnon hiljaisuudessa ja kauneudessa on tärkeä osa hengellisyyttä. Luonnon keskellä herää kiitollisuus Luojan lahjoista. Hiljaisuus ja rukous antavat voiman ja suunnan käytännön teoille. **Kunnioitus.** Kristilliseen perinteeseemme kuuluu taju kolmiyhteisen Jumalan yhteydestä luomakuntaansa ja siitä kumpuava luonnon kunnioitus. Kokemus luomakunnan pyhydestä voi muuttaa koko kulttuuriamme ekologisemmaksi. **Kohtuus.** Kristilliseen uskoon kuuluu yksinkertainen elämäntapa, jossa olennaiset asiat erottuvat. Jeesuksen julistus merkitsee kutsua kokonaisvaltaiseen elämänmuutokseen ja jatkuvaan kilvoitteluun. Kirkolla ja sen jokaisella seurakunnalla on profeetallinen tehtävä kutsua ihmisiä tällaiseen hengelliseen uudistumiseen.

Ympäristöongelmat eivät ole ainoastaan teknisiä kysymyksiä, vaan perimmältään kyse on ihmisen suhteesta luomakuntaan ja suhteesta Jumalaan. Kristillisissä kirkoissa on koittanut katumuksen ja mielenmuutoksen aika kohti ekologisempaa ajattelua ja elämäntapaa. Ekologisten haasteiden edessä on palattava kristillisen perinteen kokonaisvaltaisiin lähtökohtiin.

Luterilainen perinteemme korostaa, että todellisuuden ydin on lahjoittava rakkaus. Jumalan lahjoittava rakkaus pitää koko maailmankaikkeuden koossa ja tekee sen eläväksi. Jumala toimii luomakunnassaan Luojana, Pelastajana ja Henkenä. Koska luomakunta on pyhän Jumalan läsnäolon paikka, se on pyhä ja kunnioituksen arvoinen. Luomakunnan pyhyys tulee sen Luojan pyhydestä; Jumala on yhtä aikaa hyvin lähellä kaikessa luodussaan ja sen tuolla puolen, mittaamattomasti luotuaan suurempi. Luomakunnan pyhyiden taju asettaa ihmisen ahneudelle rajat. Sitä mikä on pyhää, ihminen lähestyy ihmetellen ja kunnioittaa sen koskemattomuutta.

3. Ympäristödiplomin hakuprosessi ja järjestelmän laadinta

3.1 Ympäristödiplomia valmisteleva työryhmä

Kempeleen seurakunnan kirkkoneuvosto teki päätöksen ympäristödiplomin uusimisesta 25.2.2016 ja asetti ympäristötyöryhmän valmistelemaan asiaa.

Valmistelevaan ympäristötyöryhmään kuuluvat seuraavat jäsenet:

Kivelä Saija	varhaiskasvatuksen lähiesimies
Antti Ristkari	nuorisotyönohjaaja
Raappana Tapani	seurakuntamestari
Karppinen Tarja	hallintosihteeri
Määttä Pauli	kirkkovaltuuston jäsen
Tahkola Maija	kirkkovaltuuston jäsen

Ympäristötyöryhmän puheenjohtaja on Pauli Määttä. Sihteerinä toimii hallintosihteeri Tarja Karppinen.

3.2 Sisäinen ympäristökatselmus

Kempeleen seurakunta ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan yksikkö ovat laatineet sisäisen ympäristökatselmuksen vuonna 2005. Katselmusta on vuonna 2006 täydentänyt ympäristöinsinööri Maria Lauronen. Työryhmän jäsenet ovat päivittäneet ympäristökatselmuksen vuonna 2016.

3.3 Ympäristöohjelma

Päivitetyn ympäristökatselmuksen pohjalta laadittiin seurakunnan ympäristöohjelma, jossa asetettiin konkreettiset tavoitteet katselmuksessa ilmenneiden ongelmien ratkaisemiseksi. Ensimmäisen ympäristöohjelman seurakunnalle teki Oulun seudun ammattikorkeakoulun luonnonvara-alan yksikön opiskelija Niina Valtonen vuonna 2005. Maria Lauronen on täydentänyt ympäristöohjelmaa vuonna 2006.

Vuonna 2012 DI Jarmo Kivi kirjoitti Kempeleen seurakunnalle uuden ympäristöselvityksen ja ympäristöohjelman ajalla 23.2.2012–23.3.2012. Tässä ympäristödiplomijärjestelmän raportissa ympäristöohjelma on esitetty niin, että jokaiselle osiolla (talous ja toiminta, ympäristökasvatus, jätehuolto jne.) on laadittu oma ympäristöohjelmansa, ja ne löytyvät aina ko. kappaleiden lopusta. Ympäristöohjelmat (tavoitteet kaudelle 2012–2015) on esitetty taulukkomuodossa, josta löytyvät ympäristöpäämäärät, -tavoitteet, keinot tavoitteiden saavuttamiseksi, vastuuhenkilöt ja aikataulut.

Vuonna 2016 Tapani Raappana kirjoitti päivitetyn ympäristöselvityksen ja ympäristöohjelman. Pohjana käytettiin vuoden 2012 pohjaa.

3.4 Seuranta

Ympäristöohjelman toteutumisesta raportoidaan vuosittain seurakunnan toimintakertomuksessa. Vuonna 2019 seurakunta järjestää väliauditoinnin.

3.5 Johdon sitoutuminen

Seurakunnan johto on sitoutunut ympäristödiplomiprojektiin. Vuonna 2016–2017 talousjohtaja Anneli Salo on osallistunut toiminta ja talous-, sekä hautausmaat ja viheralueet -osoiden päivittämiseen. Kirkkoherra Kimmo Helomaa on ollut mukana projektissa ja osallistunut mm. toiminta ja talous -osion päivitykseen, sekä ympäristöohjelman tekstien kirjoittamiseen. Kirkkoneuvosto on ollut mukana projektissa päättävänä elimenä nimeämällä ympäristötyöryhmän jäsenet sekä hyväksymällä ympäristöjärjestelmän uusimisen. Kirkkovaltuuston jäsen Pauli Määttä on ympäristötyöryhmän puheenjohtaja ja kirkkovaltuuston jäsen Maija Tahkola on ympäristötyöryhmän jäsen.

3.6 Ympäristövastaavan ja -työryhmän nimeäminen

Kirkkoneuvosto on nimittänyt seurakunnan ympäristövastaavaksi Tapani Raappanan ja ympäristötyöryhmän jäseniksi:

Kivelä Saija	varhaiskasvatuksen työalajohtaja
Pisilä Arto	nuorisotyönohjaaja
Raappana Tapani	seurakuntamestari
Karpinen Tarja	hallintosihteeri
Määttä Pauli	kirkkovaltuuston jäsen
Tahkola Maija	kirkkovaltuuston jäsen

3.7 Henkilöstön koulutus

Henkilöstölle järjestetään ympäristökoulutusta diplomikauden aikana. Ympäristövastaava on osallistunut kirkkohallituksen järjestämiin koulutuksiin. Tehtäväalueiden ympäristövastaavat ovat tiedottaneet ympäristöasioista omilla työaloillaan.

3.8 Pisteet ja tarkistustaulukko

Pisteytys- ja tarkistustaulukko on esitetty raportin lopussa (Liite 7)

3.9 Auditointi

Auditointi, eli ulkoinen ympäristökatselmus, tehdään tuomiokapitulin nimeämän puolueettoman henkilön toimesta. Auditoinnista jää seurakunnalle todistus, joka liitetään mukaan ympäristödiplomihakemukseen. Hakemukseen liitetään myös seurakunnan ympäristöohjelma. Hakemus toimitetaan tuomiokapituliin. Hiippakunta toimittaa hakemuksen kirkkohallitukselle, joka myöntää diplomin.

3.10 Diplomin uusiminen

Kempeleen seurakunnan ensimmäinen ympäristödiplomi on myönnetty vuonna 2006 ja toinen vuonna 2012. Uusi ympäristöselvitys ja ympäristöohjelma on laadittu vuonna 2016. Diplomi uusitaan vuonna 2017.

3.11 Ympäristövastaavat

Tehtäväalueiden ympäristövastaavia ovat Raappana Tapani (jätehuolto, energia, rakentaminen, talous ja toiminta sekä siivous), Karppinen Tarja (keittiöt ja ruokalot sekä toimistotyö), Ristkari Antti (leiri- ja kurssikeskukset sekä liikenne), Kivelä Saija (ympäristökasvatus sekä hautausmaat ja vihheralueet).

3.12 Lisäkoulutus

Ympäristökoulutusta järjestetään diplomikauden aikana. Ympäristökoulutus otetaan osaksi työntekijöiden muuta työhön liittyvää koulusta ja sisällytetään sisäiseen koulutukseen.

3.13 Viestintä

Ympäristöasioista on tiedotettu seurakunnan Facebook-sivuilla ja seurakunnan kotisivuilla. Tasekirjoissa on esitetty energian, lämmön sähkön ja jätemäärien seuranta. Tarjouspyynnöissä on huomioitu ympäristöasioita. Taseraportit ja tarjouspyynnöt ovat julkisia asiakirjoja. Työntekijät voivat perehtyä niiden sisältöön vapaaehtoisesti, mutta lisäksi taseraportit on jaettu tiimien esimiehille. Raporttien sisältöä on käyty läpi tiimien kokouksissa, jos tiimiesimies on katsonut sen aiheelliseksi.

3.14 Oma väliauditointi

Kempeleen seurakunnassa on tehty väliauditointi vuonna 2014. Väliauditoinnissa eri tehtäväalueiden ympäristövastaavat vierailivat toisten tehtäväalueiden luona. Väliauditoinnista on tehty raportti (Liite 6).

3.15 Muut toimenpiteet

-

3.16 Vuoden 2012 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2012 ympäristödiplomissa asetetut tavoitteet ovat toteutuneet pääosin hyvin. Henkilöstön ympäristökoulutuksen ja henkilöstön ympäristötietoisuuden lisäämisen tavoitteet ovat toteutuneet vuonna 2012. Seurakunnan ympäristövastaava on osallistunut kirkkohallituksen järjestämiin koulutuksiin, ja vuoden 2012 ympäristödiplomijärjestelmästä on tiedotettu työntekijäkoulutuksen yhteydessä ja tehtäväalueiden ympäristövastaavat ovat seuranneet ympäristötavoitteiden toteutumista. Diakoniatiimi valitsi ympäristövastaavakseen Jaana Helistén-Heikkilän. Seurakuntalaisten ympäristötietoisuutta on lisätty lajittelukoulutuksella ja seurakunnan järjestämissä kerhoissa on järjestetty ympäristöaiheisia tietoiskuja diplomikauden aikana. Seurakunnan ympäristödiplomista on kerrottu seurakunnan nettisivuilla ja Facebook-sivuilla.

3.17 Tavoitteet kaudelle 2017–2021

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Henkilöstön ympäristökoulutuksen lisääminen	Ympäristökoulutuksen järjestäminen tiimeissä.	jatkuva	Ympäristövastaava ja ympäristötyöryhmä
Henkilöstön ympäristötietoisuuden lisääminen	Ympäristöohjelman läpikäynti perehdytyksen yhteydessä. Ulkopuolisen kouluttajan käyttö. Tutustumiskäynti Ruskon jätekeskus / Laanilan ekovoimalaitokselle. Viiden minuutin uutishetki Suomen ympäristön tilasta työntekijäkokouksessa kerran vuodessa.	jatkuva	Ympäristövastaava ja tehtäväalueiden ympäristövastaavat
	Jokaisella tehtäväalueella on oma ympäristövastaava.	jatkuva	Tiimiesimiehet
Seurakuntalaisten ympäristötietoisuuden lisääminen	Hautausmaan siivoustalkoisiin (Pyhän Kolminaisuuden Kirkko) Oulun Jätehuollon kouluttaja. Yksi isompi tilaisuus, johon kutsutaan erityisesti vapaaehtoisia.	jatkuva	Ympäristövastaava ja ympäristötyöryhmä.
Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Ulkoisen tiedottamisen lisääminen	Juttu Rantalakeus-lehteen.	v. 2017	Ympäristötyöryhmän jäsenet
	Kuvia Fb:iin tai kotisivuille hautausmaan sesonkijätteen määrästä (joulu, pyhäinpäivä). Ympäristötietoisuuden lisääminen. ”Hautausmaan 10 käskyä” kotisivuille ja jaettavaksi kirkkoihin.	v. 2017-	Tehtäväalueiden ympäristövastaavat (tiedotteen sisältö) Viestintätiimi (kotisivujen ylläpito ja tiedotusmateriaali)

4. Toiminta ja talous

4.1 Toiminta- ja taloussuunnitelma

Kempeleen seurakunnan ympäristöasiat ovat osa normaalia toimintaa. Ympäristöasiat ovat yhtenä osana strategista painopistealuetta. Merkityksellisyys = Vahvistamme seurakuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia. Arvioimme työmme vaikuttavuutta. Ympäristöseurakuntana toimimme vastuullisesti. Ympäristöasiat on huomioitu myös työalakohtaisissa talous- ja toimintasuunnitelmissa.

4.2 Hankinnat

Seurakunnassa noudatetaan hankintaohjelakia. Hankinnoissa otetaan huomioon ympäristönäkökulmat ja -vaikutukset ja pyritään suosimaan ympäristömerkittyjä tuotteita mahdollisimman paljon. Tarjouspyynnöissä otetaan ympäristöasiat huomioon esimerkiksi suosittelemalla ympäristöystävällisten tuotteiden käyttöä ja toimintatapoja toimeksiannossa ja tiedustelemalla toimeksisaajan laatu-, ympäristö- ja turvallisuusjärjestelmiä.

4.3 Vastuullinen sijoittaminen

Seurakunnalla ei tällä hetkellä ole sijoituksia.

4.4 Hiililaskuri

Hiililaskuri otettiin käyttöön väliauditoinnissa. Tällä hetkellä hiililaskuri ei ole käytössä, koska sen toiminta on osoittautunut osin ongelmalliseksi ja uusi laskurin versio on kehitteillä.

4.5 Vastuulliset sijoitusrahastot

-

4.6 Lähetystyön ja kansainvälisen diakoniaan myönnettyjen varojen osuus verotuloista

Seurakunnan verotuloista on vuonna 2016 ohjattu 2,0 % kansainväliseen diakonia- ja lähetystyöhön.

4.7 Ympäristömerkityt tuotteet

Seurakunnassa käytetään paljon ympäristömerkittyjä tuotteita. Joutsenmerkki tai Euroopan ympäristömerkki löytyy esimerkiksi käytettävästä kopiopaperista, kankaisesta käsipyyhejärjestelmästä, wc-paperista, käsipyyhepaperista, nestesaippuasta ja monista pesuaineista. Valmistettu 100 % kierrätyspaperista -merkki löytyy kirjekuorista, käsi-, ja vessapaperista. Kloorivapaan tuotteen merkki löytyy värillisestä kopiopaperista. Avainlippukotimaisuusmerkki löytyy esimerkiksi roskapusseista, biohajoavista pusseista ja eri puhdistusaineista. Näytöissä on TCO-merkki. Uusi astianpesukone, pyykinpesukone ja uudet jääkaapit ovat A++ -energialuokkaa.

4.8 Ympäristöindikaattorit

Ympäristöjärjestelmän toimivuus tulee näkyä viime kädessä toimintojen ympäristöhaittojen pienenemisenä. Tätä tulisi kyetä seuraamaan vuosittain ja raportoimaan asiasta vuosikertomusten yhteydessä. Kaikkia toiminnasta syntyviä ympäristövaikutuksia ei voi mitata, mutta olisi hyvä, jos seurakunta pystyisi asettamaan muutamia tällaisia määrällisiä tavoitteita. Määrällisesti mitattavia ympäristövaikutuksia kutsutaan ympäristöindikaattoreiksi.

Kempeleen seurakunnassa ympäristöindikaattoreiksi on valittu kopiopaperin, sähkön ja veden kulutus, sekä biojätteen määrä. Tavoite on vähentää kopiopaperin, sähkön ja veden kulutusta yhdellä prosentilla (1%) diplomikauden aikana. Biojätteen määrän vähentämistavoite on viisi prosenttia (5%) diplomikauden aikana. Ympäristöindikaattorit suhteutetaan kiinteistöjen käyttöasteeseen.

4.9 Hiilidioksidipäästöjen vähentämissuunnitelma ja kompensointi

-

4.10 Muut toimenpiteet

Seurakunnan tilojen käyttöastetta seurataan siksi, että ympäristöindikaattorit voidaan suhteuttaa tilojen käyttöasteeseen. Esimerkiksi kirkoissa ja muissa seurakunnan tiloissa on käytössä päiväkirjat, joihin kirjataan käyttäjämäärät ja eri tilaisuudet. Luurinmutkan leirikeskuksesta pudotetaan tilojen lämpötilaa silloin, kun tiloilla ei ole käyttöä. Lisäksi seurakunnalla on käytössä sähköinen Katrina-varausjärjestelmä, jonka ominaisuuksia käytetään hyvin kattavasti. Kirkkoihin mukaan otettavasta paperisesta päiväkirjasta on luovuttu lähes kokonaan, ja tilastointi tehdään suoraan Katrinaan, jolloin paperia säästyy.

4.11 Vuoden 2012 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Seurakunnan toiminnalle ja taloudelle asetetut tavoitteet ovat toteutuneet pääosin hyvin. Työalat ovat kirjanneet omat ympäristötavoitteensa talous- ja toimintasuunnitelmiin. Ympäristönäkökohdat on huomioitu hankintoja tehtäessä. Veden, kaatopaikkajätteen ja toimistopaperin vähenemisen tavoitteet eivät ole toteutuneet joka vuosi diplomikauden aikana. Sähkön ja kaukolämmön osalta tavoitteisiin on päästy pois lukien v. 2014. Koko diplomikautta tarkasteltaessa tavoite on täyttynyt. Kaikkia ympäristöindikaattoreita seurataan aktiivisesti. Kestävän kehityksen avustukset ovat pysyneet ennallaan tai nousseet. Tavoite ohjata 1,8 % verotuloista kansainväliseen diakonia- ja lähetystyöhön on toteutunut. Seurakunnan verotuloista on vuonna 2016 ohjattu 2,0 % kansainväliseen diakonia- ja lähetystyöhön.

4.12 Tavoitteet kaudelle 2017–2021

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Kaikki työalat kirjaavat omat ympäristötavoitteensa talous- ja toimintasuunnitelmiin ja raportoivat toteutuneista tavoitteista toimintakertomuksessa	Kaikki tiimit tekevät ympäristötekojen merkityksellisyyden arviointia ja suunnittelua (tts-lomakkeen painopiste)	jatkuva	Lähiesimiehet ja kustannuspaikoista vastaavat työntekijät
Hankintojen ympäristönäkökohtien huomioiminen yhä paremmin	Ympäristönäkökohtien huomioiminen tarjouspyyntöjä laadittaessa	jatkuva	Talusojohtaja
Ympäristöindikaattorien seuranta ja raportointi	Kopiopaperin, sähkön ja veden määrän seuraaminen ja raportointi, onko yhden prosentin (1 %) vähenemistavoite toteutunut diplomi-kauden aikana	jatkuva	Ympäristövastaava
	Biojätteen määrän seuraaminen ja raportointi, onko viiden prosentin (5 %) vähenemistavoite toteutunut diplomi-kauden aikana		
Kestävän kehityksen tuen pitäminen ennallaan tai nostaminen	Lähetystyön ja kansainvälisen diakonian osuus verotuloista pyritään pitämään 1,8 %:ssa. Partio toimintaa tuetaan edelleen	2017-	Kirkkoherra
Käytöstä poistetun tavaran kierrättäminen	Viedään tavaraa kierrätyskeskukseen, lahjoitetaan ja myydään.	2017-	Talusojohtaja

5. Ympäristökasvatus

5.1 Ympäristökasvatussuunnitelma

Kempeleen seurakuntaan on laadittu ympäristökasvatussuunnitelma vuonna 2012 ja sen on päivitetty vuonna 2016. (Liite 1)

5.2 Ympäristöasiat sisältyvät seurakunnan jumalanpalveluselämään

Luomakunnan sunnuntai on vakituinen osa Kempeleen seurakunnan jumalanpalvelussuunnitelmaa. Kylvö siunataan joka vuosi. Partiolaisten kirkkopyhän jumalanpalvelus järjestetään kerran vuodessa, partiolaiset avustavat kirkkopyhän suunnittelussa ja jumalanpalveluksessa. Partiolaisille järjestetään leireillä leirijumalanpalveluksia.

5.3 Ympäristöasiat eri työmuodoissa

Kempeleen seurakunnassa ympäristökasvatusta toteutetaan kaikissa työmuodoissa: varhaiskasvatuksessa, nuorisotyössä, rippikoulutyössä, koulutyössä, diakoniatyössä, lähetystyössä, musiikkityössä ja vapaaehtoistyössä.

Varhaiskasvatuksen vastuualueeseen kuuluvat päiväkerhot 3-6-vuotiaille lapsille, kesäkerhot 1.-4.-luokkalaisille koululaisille, perhekerhot lapsiperheille, päivähoidon uskontokasvatuksen tukeminen sekä pyhäkoulutyö. Ympäristökasvatusta toteutetaan lapsilähtöisesti ja valitsemalla lapsille sopivia aiheita. Oikeudenmukaisuutta ja jakamisen tärkeyttä opetellaan kristillisten arvojen pohjalta, ja periaatteita sovelletaan käytännössä kerhotyössä. Luonnonkatastrofeista keskustellaan, kun niitä tapahtuu. Varhaiskasvatustyössä ympäristökasvatusta toteutetaan käytännössä seuraavasti:

- Lapsia ohjataan veden ja paperin säästämiseen sekä siihen, miten jätteiden syntymistä voi välttää ruokailujen yhteydessä.
- Askarteluissa käytetään kierrätys- ja luonnonmateriaaleja.
- Kaikkien kerholaisten kanssa tutustutaan ja toimitaan kerhonpisteen lähiluonnossa.
- Päiväkerholaisille tarjotaan mahdollisuus osallistua luonto- ja liikuntapainotteiseen päiväkerhotoimintaan.
- Leluja ja tavaroita kierrätetään eri kerhopisteissä.
- Lelujen ja tavaroiden hankinnassa huomioidaan niiden kestävyys.
- Kerhoissa käsitellään vuodenaikojen vaihtelua eri tavoin, esimerkiksi havainnoimalla kerhopuuta eri vuoden aikoina.
- Kerholaisten kanssa keskustellaan luonnonkatastrofeista.

Nuorisotyön osa-alueita ovat varhaisnuorisot-, nuorisot- ja erityisnuorisotyö, rippikoulutyö, koulu- ja oppilaitostyö sekä partiotyö. Toimintaan osallistuvat ovat 7–25-vuotiaita. Nuorisotyön toimintamuotoja ovat kerhot, retket, isostoiminta, nuortenillat, yöpappilat, erilaiset nuorten koulutustilanteet, pienryhmät, kouluvierailut ja aamunavaukset. Ympäristökasvatus on kiinteä osa nuorisotyön käytännön toimintaa.

Seurakunnan koulu- ja oppilaitostyössä luominen on päivänavausten aiheena kerran vuodessa. Lisäksi koulujen ja oppilaitosten kevätkirkoissa rukoillaan luomakunnan säilyttämisen ja

kestävän kehityksen puolesta. Näillä toimilla kerrotaan oppilaille ja opiskelijoille Jumalan luomistyön hyvydestä ja ihmisen vastuusta suojella luomakuntaa.

Nuorisotyössä ympäristökasvatusta on toteutettu käytännössä seuraavasti:

- Kokkikerhoissa teemoina lähiruoka, luomuruoka jne.
- Kerhoissa ja leireillä kierrätysmateriaalin osuus 10 % kaikesta materiaalista
- Leirillä ja retkillä toteutetaan luontopolkuja säännöllisesti
- Rippikoululeireillä tarjotaan kasvisruoka-aterioita vähintään kaksi kertaa
- Rippikoulussa leirijumalanpalvelusten teemat liittyvät ympäristöön
- Leirikouluissa poimitaan marjoja ja kalastetaan
- Partio toiminnassa ympäristöteemat ovat esillä ohjelmissa ja leireillä, esim. metsätaito- ja kierrätysmerkit.

Diakoniatyö on tärkeä osa Kempeleen seurakunnan toimintaa. Tässäkin toiminnassa ympäristöasiat pyritään huomioimaan mahdollisimman laajasti. Diakoniatyössä ympäristökasvatusta on käytännössä toteutettu ja tullaan toteuttamaan seuraavasti:

- Käytetään kierrätysmateriaaleja askarteluissa kerhoissa ja leiripäivillä
- Pidetään luonto- ja ympäristöaiheisia visailuja eri ryhmissä
- Otetaan vastaan kuolinpesiä ja tavaralahjoituksia edelleen käyttöön luovutettavaksi
- Jaetaan Ruokapankin välityksellä kerran viikossa ruoka-apua tarvitseville elintarvikeliikkeistä luovutettuja parasta ennen -päiväyksen ylittäneitä ruoka-aineita
- Pidetään yksinäisille miehille kotitalouskerhoa, jossa ympäristökasvatuksena on lähiruoan hyödyntäminen ja taloudellisuus.
- Kirkon ”älä osta mitään -päivä” on joka viikko, sunnuntaina, pyhäpäivänä.
- Työntekijät pyrkivät mahdollisimman paljon tekemään työmatkoja ja asiakaskäyntejä polkupyörällä tai kävellen.

Lähetystyön työalalla ohjataan seurakuntalaisia näkemään se, miten omat valinnat ja kulutustottumukset vaikuttavat maailmanlaajuisesti erityisesti kehitysmaiden ihmisten elämään ja olosuhteisiin: esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutukset kehitysmaissa ja tuotteiden tuottaminen eettisesti tai epäeettisesti. Lähetystyössä ympäristökasvatusta on käytännössä toteutettu seuraavasti:

- Lähetystyön retket järjestetään yhdessä rovastikunnan muiden seurakuntien kanssa. Tavoitteena on vähentää tyhjillä autoilla ajoa, kun linja-autot saadaan mahdollisimman täyteen.
- Kimppakyytejä käytetään rovastikunnallisiin kokouksiin mennessä.

Vapaaehtoistyössä viestintää hoidetaan mahdollisimman paljon sähköisesti ja kutsuja tapahtumiin lähetetään keskitetysti ja samaan postitukseen kerätään kootusti tietoa. Paperipostin määrä vähenee.

Musiikkityö näkyy seurakunnan kuoro- ja konserttitoimintana sekä jumalanpalveluksissa. Seurakunnan kuorot kokoavat laulajia kouluikäisistä ikäihmisiin. Musiikkityössä ympäristökasvatusta on käytännössä toteutettu seuraavasti:

- luontoarvojen ylläpitäminen musiikkikasvatuksen avulla (esim. Lasten virren monet laulut sekä myös virret)

- vanhojen virsikirjojen korjausurakka, kyseessä satoja virsikirjoja, joita ei heitetty hukkaan, vaan kirkkokuorolaiset korjasivat
- tavoitteena jumalanpalveluksen pitäminen luonnossa
- kirkkokuoron esiintymisasujen korjaus; ei uusia pukuja vaan entisten uudistustyö

5.4 Ympäristöaiheiset erityisjumalanpalvelukset

Seurakunnassa järjestetään ympäristöaiheisina erityisjumalanpalveluksina partiolaisten kirkkopyhä, kylvön siunaus, partiolaisten leirijumalanpalvelukset ja Luurinmutkan leirikeskuksessa leirien aikana järjestettävät ulkona pidettävät jumalanpalvelukset. Virsivalinnoissa otetaan huomioon kirkkovuosi ja vuodenajat.

5.5 Erityiset ympäristötapahtumat

Kempeleen seurakunnassa järjestetään vuosittain hautausmaan siivoustalkoot. Siivoustalkoissa haravoidaan hautausmaa-alue talven jäljiltä, kerätään ja lajitellaan kynttiläjätteet.

5.6 Hiljaisuudelle rauhoitetut paikat

-

5.7 Verkostoyhteistyö ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Kempeleen seurakunta tekee yhteistyötä partiolaisten, Marttojen sekä maa- ja kotitalousnaisten kanssa. Seurakunta on yksi partiolippukunta Samposten taustayhteisöistä. Partiotoininnan tavoitteena on kasvattaa nuorista vastuuntuntoisia ja itsenäisesti ajattelevia yhteiskunnan jäseniä. Seurakunta on mukana toiminnassa esimerkiksi siten, että yhden nuorisotyöntekijän työtehtäviin kuuluu partiotointaan osallistuminen. Seurakunta tukee partiotointia taloudellisesti ja antaa kokoontumistilat partiolaisten käyttöön Kokkokankaan seurakuntakeskuksesta sekä hautausmaan huoltorakennuksesta. Kierrätys ja luonnonsuojelu kuuluvat kiinteänä osana partiolaisten toimintaan. Partiolaisille opetetaan, miten luonnossa liikutaan luontoa kunnioittaen. Partiolaisille opetetaan jokamiehenoikeudet. Retkillä noudatetaan ”omat astiat mukaan” -periaatetta eikä kertakäyttöastioita käytetä.

Maa- ja kotitalousnaiset ovat toteuttaneet vuosittain perhekerhoissa kerhokerran, jossa teemana on opetella kotitalouden hoitoa ja ruuanlaittoa siten, että jätettä syntyy mahdollisimman vähän.

5.8 Ympäristökasvatuksessa on otettu käyttöön välillisen vaikuttamisen menetelmät

Seurakunta on osallinen Kirkonmäen, Vanhan Pappilan ja Luurinmutkan alueiden virallisissa kaavoitusprosesseissa. Kyseisiä kaavoitusprosesseja seurataan aktiivisesti, ja seurakunta on antanut lausuntoja prosesseista, jotka vaikuttavat seurakunnan toimitilojen lähiympäristöön tai lähiympäristön suojelemiseen.

5.9 Muut toimenpiteet

Varhaiskasvatuksen tiimipäivässä on syksyllä 2015 toteutettu ympäristökasvatuksen koulutuspäivä. Koulutuspäivä sisälsi puoli päivää ympäristökasvatuksen teoriaa ja puoli päivää käytännön ympäristökasvatusta metsässä.

5.10 Vuoden 2012 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Ympäristökasvatuksen ympäristöohjelmassa esitetyt tavoitteet ovat toteutuneet erittäin hyvin. Luomakunnan sunnuntai toteutetaan vuosittain toukokuussa varhaiskasvatuksen ja varhaisnuorisotyön kevätkirkon yhteydessä. Keväällä 2016 kevätkirkon yhteydessä myytiin päiväkerholaisten kasvattamia kukantaimia lähetystyön hyväksi. Kylvön siunaaminen on vuotuinen perinne. Kasvatustyön työmuotojen kerhotoiminnassa hyödynnetään luonnon- ja kierrätysmateriaaleja. Varhaiskasvatuksen kerholaiset liikkuvat säännöllisesti kerhopisteiden lähiluonnossa. Syyskaudella 2015 aloitettiin varhaiskasvatuksessa luonto- ja liikuntapainotteinen päiväkerho 3–5-vuotiaille. Kerho on ollut erittäin suosittu. Seurakuntalaisia kannustetaan suosimaan Reilun kaupan ja luomutuotteita. Kaikissa seurakunnan toiminnallisen puolen työmuodoissa kerholaisia ohjataan lajittelemaan syntyvät jätteet.

5.11 Tavoitteet kaudelle 2017–2021

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilö(t)
Ympäristövastuu enemmän esillä jumalanpalveluselämässä	Luomakunnan sunnuntai toteutetaan vuosittain	jatkuva	Hallintokappalainen / kirkkoherra
	Kylvön siunaaminen järjestetään joka kevät	jatkuva	Hallintokappalainen / kirkkoherra
	Toteutetaan metsäkirkko laavulla tms.	2018	Hallintokappalainen / kirkkoherra
Ympäristökasvatus on vakiintunut ja säännöllinen osa eri työmuotojen toimintaa	Kaikkia seurakunnan toimintaan osallistuvia ohjataan lajittelemaan syntyvät jätteet	jatkuva	Toiminnallisen puolen viran- ja toimenhaltijat
	Päiväkerholaisten ja koululaisten kesäkerholaisten vanhempia ohjataan kerhoeväiden laitossa toimimaan siten, että jätettä syntyy mahdollisimman vähän	jatkuva	Varhaiskasvatuksen viran- ja toimenhaltijat
	Lähiluontoon ja -ympäristöön tehdään retkiä säännöllisesti	jatkuva	Varhaiskasvatuksen viran- ja toimenhaltijat
	Lähiluonnosta kerätään luonnonmateriaaleja ja käytetään askarteluissa	jatkuva	Varhaiskasvatuksen ja nuorisotyön viran- ja toimenhaltijat
	Rippikouluissa leiri-	jatkuva	Rippikoulutyössä

	jumalanpalvelusten teemat liittyvät luontoon		työskentelevät viranhaltijat
	Seurakunta osallistuu lähetysjärjestöjen kampanjoihin ilmastonmuutosta vastaan	jatkuva	Lähetystyön ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattori
	Lähetystyön tilaisuuksissa nostetaan esille ilmastonmuutoksen vaikutuksia kehityksissä	jatkuva	Lähetystyön ja vapaaehtoistoiminnan koordinaattori
	Luominen aiheena kerran lukukaudessa koulujen ja oppilaitosten päivän-avauksissa	jatkuva	Koulu- ja oppilaitostyön pastori
	Musiikkityössä pidetään yllä luontoarvoja valitsemalla tilaisuuksiin luontoaiheisia virsiä ja lauluja	jatkuva	Kanttorit
	Ruokapankkitoiminnan kautta jaetaan tarvitseville kauppojen lahjoittamia parasta ennen -päiväysvanhoja tuotteita	jatkuva	Diakoniatyön viranhaltijat
	Yksinäisiä miehiä opastetaan lähiruuan käyttöön ja taloudellisuuteen heille järjestetyssä kokki-kerhossa	jatkuva	Diakoniatyön viranhaltijat
Seurakunnassa järjestetään ympäristötapahtumia	Hautausmaiden kevät-siivoustalkoiden yhteyteen järjestetään asiantuntijaluentoja ja jätteiden lajittelun ja kierrätyksen opastusta	jatkuva	Kiinteistötoimen viran- ja toimenhaltijat

6. Jätehuolto

6.1 Jätehuoltoselvitys

Seurakunnan jätehuolto on toteutettu Oulun kaupungin jätehuoltomääräysten mukaisesti. Seurakuntamestari Tapani Raappana on tehnyt vuonna 2016 seurakunnan jätehuoltoselvityksen. (Liite 2).

6.2 Jätehuoltosuunnitelma

Seurakuntamestari Tapani Raappana on vuonna 2016 laatinut Kempeleen seurakunnalle jätehuoltosuunnitelman (liite 3). Kiinteistökohtaiset jätteiden lajittelupisteet on esitetty jätehuoltoselvityksessä.

6.3 Hyötyjätteen keräys

Hyötyjätteen keräyksessä noudatetaan Oulun kaupungin asettamia jätehuoltomääräyksiä. Paperinkeräyksestä on tehty sopimus paikallisen kuljetusliikkeen kanssa. Jokaisessa työhuoneessa on oma paperinkeräyslaatikko, johon kerätään vain paperinkeräykseen soveltuvaa paperia. Siistijä tyhjentää huoneiden laatikot ja kuljettaa keräyspaperin paperinkeräysastiaan, jonka kuljetusliike tyhjentää tarvittaessa. Pahvia ja kartonkia kerätään kaikissa muissa seurakunnan kiinteistöissä paitsi Vanhalla kirkolla.

Pienmetalli ja lasi kerätään kaikissa kiinteistöissä omiin astioihinsa, paitsi hautausmaalla ja Vanhassa kirkossa metalli ja lasi laitetaan polttokelpoiseen jätteeseen. Jätehuolto tyhjentää keräysastiat tarvittaessa.

6.4 Vaaralliset jätteet ja vastuuhenkilön nimeäminen

Ongelmajätteiden käsittelyssä noudatetaan Oulun kaupungin asettamia jätehuoltomääräyksiä. Vaaralliset jätteet seurakuntamestari Tapani Raappana kerää sopivaan lukittuun varastoon, josta hän vie ne Kempeleen jätekuljetuksen niille varaamille paikoille. Jätteet pidetään omissa suljetuissa astioissa, joissa ne toimitetaan keräyspisteeseen. Ennen vaarallisten jätteiden käsittelyä on kiinnitettävä huomiota työturvallisuuteen.

6.5 Bio- ja puutarhajätteen käsittely

Biojätteiden käsittelyssä noudatetaan Oulun kaupungin jätehuoltomääräyksiä. Kempeleen jätekuljetus toimittaa bio- ja puutarhajätteen Oulun jätehuollon ylläpitämälle jätteiden vastaanotto-paikalle Ruskoon. Biojäte hyödynnetään kaatopaikan maisemoinnissa. Hautausmaalla puutarhajäte kerätään suureen jätelavaan, joka tyhjenetään tarpeen vaatiessa. Vanhassa pappilassa puutarhajätteelle on kompostori. Pyhän Kolminaisuuden kirkossa, Keskustan ja Kokkokankaan seurakuntakeskuksissa, vanhassa pappilassa ja leirikeskuksessa biojäte kerätään keräyssäiliöihin, jotka Kempeleen jätehuolto tyhjentää tarpeen vaatiessa. Biojäteastioiden kansissa on selkeät lajitteluohjeet.

6.6 Kaatopaikkajätteen määrän seuranta

Kempeleen jätekuljetus toimittaa vuosittain raportit kiinteistökohtaisista jätemääristä. Raporteissa seurataan polttokelpoisen jätteen, bio-, puutarhajätteen, metallin, lasin ja keräyskartongin syntymääriä.

6.7 Hautakynntilät ja kukkalaitteet

Oulun kaupungin jätehuoltomääräyksen mukaan hautakynntilöistä ei tarvitse erotella metallia ja muovia erikseen. Kukkalaitteista erotellaan kompostiin kelpaamaton osa. Seurakuntalaisia, kauppiaita ja kukkakauppoja on tiedotettu maatuovista kukkalaitteiden pohjista, nauhoista ja sidontamateriaaleista.

6.8 Hyötyjätteiden vapaaehtoinen keräys

Kempeleen seurakunnan jätehuolto on järjestetty tarkemmin kuin Oulun kaupungin jätehuoltomääräykset edellyttävät. Kiinteistöissä lajitellaan esimerkiksi pienmetalli ja lasi, vaikka kaupungin jätehuoltomääräykset eivät sitä pienille määrille edellytä. Hautausmaalla ko. lajittelua ei tehdä. Uudelleenkäyttäväksi soveltuvat tavarat, kuten esimerkiksi vanhat vaatteet, myydään pientä korvausta vastaan, toimitetaan kirpputorille tai annetaan ilmaiseksi jatkokäyttöön. Yksipuoleisena käytetty kopiopaperi toimitetaan kerholle lasten piirustus- ja suttupaperiksi. Kirjekuoret käytetään moneen kertaan. Tyhjät mustepatruunat toimitetaan kierrätykseen. Lisää tietoa kerättävistä jätteistä löytyy liitteestä jätehuoltoselvityksestä (liite 3).

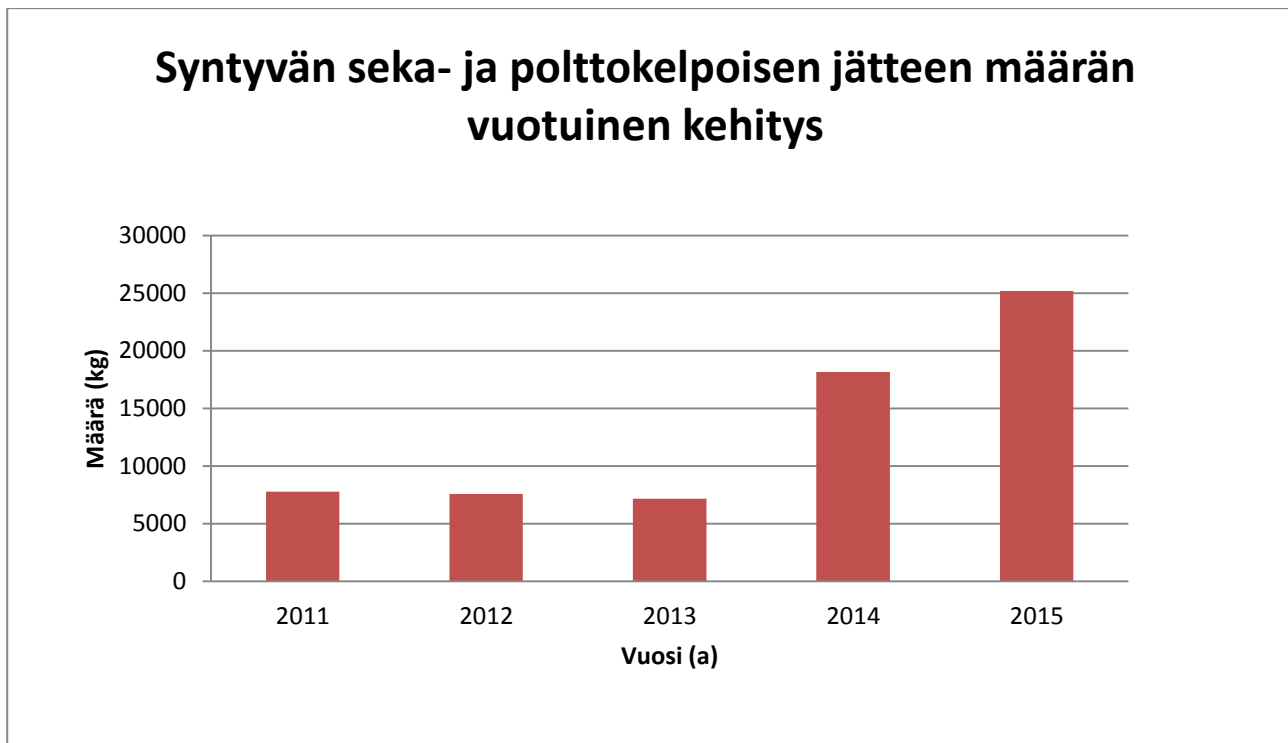
6.9 Kertakäyttötuotteiden vähentäminen

Kertakäyttötuotteiden käytöstä on luovuttu lähes kokonaan. Kesällä tapulikahvituksissa käytetään maatuovia kertakäyttöastioita. Esimerkiksi keittiössä ja taukutiloissa ei käytetä kertakäyttöastioita, vaan laadukkaita ja hyvin kulutusta kestäviä keraamisia, lasisia ja metallisia astioita. Vessojen paperisista käsipyyhkeistä on luovuttu lähes kokonaan ja niiden sijasta käytetään kankaisia käsipyyherullajärjestelmiä.

6.10 Kaatopaikkajätteen väheneminen

Taulukossa 1 on esitetty Kempeleen seurakunnan kaikkien kiinteistöiden yhteenlasketut seka- ja polttokelpoisen jätteen määrät vuosilta 2011–2015. (2011–2012 sekajäte, 2013–2015 polttokelpoinen jäte)

Taulukko 1. Seka- ja polttokelpoisen jätteen määrän kehitys vuosivälillä 2011–2015.

Alla on esitetty jätemäärät ja prosentuaaliset muutokset vuosittain ajanjaksolla 2011–2015.

Vuosi 2011	7782 kg
Vuosi 2012	7598 kg
erotus	– 184 kg
Muutosprosentti	– 2,40 %

Vuosi 2012	7598 kg
Vuosi 2013	7182 kg
Erotus	– 416 kg
Muutosprosentti	– 5,50 %

Vuosi 2013	7182 kg
Vuosi 2014	18169 kg
Erotus	10987 kg
Muutosprosentti	153,00 %

Vuosi 2014	18169 kg
Vuosi 2015	25203 kg
Erotus	7034 kg
Muutosprosentti	39,00 %

Vuoden 2012 ympäristöohjelmassa on asetettu tavoitteeksi vähentää kaatopaikkajätteen määrää viisi prosenttia (5 %) vuodessa. Vuosina 2012 ja 2013 jätemäärä on vähentynyt hieman, mutta vuosina 2014 ja 2015 jätteen määrä on lisääntynyt. Jätteen syntymäärien kasvua voidaan selittää kiinteistön käyttöasteen nousemisella sekä hautausmaalle sijoitetuilla Molok-syväkeräyssäiliöillä.

6.11 Kompostointi

Seurakunnassa kompostoidaan Vanhan pappilan ruohonleikkujäte.

6.12 Hyötyjätepisteet hautausmaalla

Hautausmaalla on omat astiat polttokelpoiselle jätteelle ja puutarhajätteelle. Pyhän Kolminaisuuden kirkon vieressä on biojätteen keräysastia. Kaikissa lajittelupisteissä on siistit aitaukset ja selkeät lajitteluohjeet.

6.13 Muut toimenpiteet

Yksipuoleisena käytetty kopiopaperi toimitetaan kerhopisteisiin piirustus- ja suttupaperiksi. Kaikki ATK-laitteet ovat leasing-laitteita IT-palvelukeskuksen kautta.

6.14 Vuoden 2012 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Sekajätteen määrälle asetettu viiden prosentin (5 %) vuotuinen vähentämisen tavoite on toteutunut vain vuosina 2012–2013. Tämä, vain parina vuotena täyttynyt tavoite, voidaan osin selittää kiinteistöjen käyttöasteiden nousulla. Jättemäärät ovat lähteneet jyrkkään nousuun vuonna 2014, jolloin hautausmaalle asennettiin Molok-syväkeräyssäiliöt.

Hautausmaan jätehuollon kehittämistavoitteet saavutettiin diplomikauden aikana. Hyötyjäte lajiteltiin ja lajittelun onnistumista seurattiin menestyksekkäästi. Nykyisin lajittelua voi seurata ainoastaan puutarhajätteen ja biojätteen osalta. Muut jätteet laitetaan polttokelpoisen jätteen astiaan.

6.15 Tavoitteet kaudelle 2017–2021

Tavoitteet	Keinot	Aika-taulu	Vastuuhenkilöt
Kaatopaikkajätteen määrän vähentäminen	Jättemäärien seuraaminen	jatkuva	Työalojen vastuuhenkilöt, työntekijät
Biojätteen määrän vähentäminen viisi (5) % / diplomikausi, suhteutettuna tilojen käyttöasteeseen. (Ympäristöindikaattori)	Hyötyjätteiden lajittelun onnistumisen seuraaminen	jatkuva	Työntekijät
	Jaettavan ruoan määrän tarkempi arviointi ja jäljelle jääneen ruoan hyödyntäminen	jatkuva	Työalojen vastuuhenkilöt, työntekijät

7 Siivous

7.1 Ympäristöselvitys

Seurakunnan siivous on ulkoistettu ja sitä hoitaa siivouspalveluyritys SOL. Seurakunnan siivoustoiminnot selvitettiin yhdessä SOL siivouspalveluiden palveluvastaava Eeva Käkelän kanssa v.2016. Hän toimii SOLin vastuuhenkilönä seurakunnan tilojen siivouksessa. Pesulapalveluissa käytetään Oulun Keskuspesula Oy:tä, SOL pesulapalveluita ja Liaton Oy:tä. Siivoajat (kaksi SOLin työntekijää) hoitavat Kokkokankaan seurakuntakeskuksen, Vanhan Pappilan, Keskustan seurakuntatalon ja Pyhän Kolminaisuuden kirkon ylläpito-, päivittäis- ja perussiivouksen. Kempeleen Vanha kirkko siivotaan seurakuntamestareiden toimesta yleensä aina tilaisuuksien ja toimitusten jälkeen. Vanhan kirkon perussiivouksen hoitaa SOL keväisin. Kohteiden perussiivoukset ajoitetaan työalojen vuosilomien ajalle. Keittiöhenkilökunta siivoaa keittiötilat.

Tilojen siivoustiheydet:

Kokkokankaan ja Keskustan seurakuntakeskukset: yleiset tilat joka päivä, toimistot kerran viikossa, salit tarvittaessa.

Vanha Pappila: joka päivä.

PKK, yleiset tilat ja monitoimitila: joka päivä, sakasti ja sali kerran viikossa.

Keskustan hautausmaan huoltorakennus: kerran viikossa.

Luurinmutkan leirikeskus: tarvittaessa

Seurakunta käyttää pesulapalveluja lähinnä salien pöytäliinojen, keittiöpyyhkeiden, albojen ja kirkossa käytettävien liturgisten tekstiilien pesettämiseen. Arvokkaiden tekstiilien puhdistaminen annetaan asiantuntijoiden hoidettavaksi. Muut pyykkit pestään seurakunnan omilla koneilla.

Kempeleen seurakunnassa käytettävien pesuaineiden määrä on minimoitu. Siivousaineet tulevat pääasiassa SOLin kautta oikean kokoisissa tukkupakkauksissa. Vanhentuneiden tuotteiden hävitykseltä vältytään, koska tilausmäärät ovat oikeita ja kaikki pesuaineet käytetään loppuun ennen uuden tilaamista. Siivousaineet säilytetään lukituissa tiloissa, ja tarvittavat käyttö-turvallisuustiedotteet ovat näkyvillä.

Käytössä olevat siivous- ja pesuaineet:

– SOL yleispesu: Heikosti emäksinen yleispesuaine, kaikkien vettä sietävien pintojen päivittäiseen puhdistamiseen käsin ja koneellisesti. Valmistaja Kiilto Oy. (Joutsenmerkki).

– SOL tehopuhdistusaine: Rasvalian poistaja. Valmistaja: Kiiltoclean Oy. (Joutsenmerkki).

– Hoitovaha Puuni: Hoitovaha kaikille vesivahoilla vahatuille lattioille. Valmistaja: Kiilto Oy. (Joutsenmerkki).

7.2 Hankintojen ympäristökriteerit

Siivous-, käsienpesu- ja pyykinpesuaineiden hankinnoista vastaa ulkopuolinen siivouspalveluyritys SOL. SOL palveluilla on käytössä oma ympäristöohjelma, joka perustuu ISO 14001 -ympäristöstandardiin ja ISO 9000:2000 -laatustandardiin. Hankinnoissaan SOL huomioi ympäristönäkökohdat ja pyrkii valitsemaan ympäristömerkityt tuotteet. Ympäristöystävälliset pesu- ja puhdistusaineet hankitaan tiivisteinä suurissa pakkauksissa.

Siivousvälineinä käytetään kestäviä ja pestäviä mikrokuituliinoja ja moppeja. Siivooja kerää lajitellut jätteet siivouskärryn eri lokeroihin ja toimittaa ne jätekatoksessa sijaitseviin keräyssäiliöihin. Siivouksen yhteydessä roskapussien sisältö tyhjennetään, mutta itse pussi vaihdetaan vain tarvittaessa. Seurakunnassa käytettävät roskapussit ovat Cleantech-menetelmällä valmistettuja tuotteita. Roskapussit ovat huomattavasti normaaleja ohuempia. Biojätteiden lajittelussa käytetään biohajoavia Bioska-pusseja.

Kempeleen seurakunta käyttää Oulun Keskuspesula Oy:tä ja Liaton Oy:tä. Oulun Keskuspesulalla on ympäristöselonteko ja sen toimintajärjestelmä on toteutettu ISO 9000:2000 ja ISO 14001 -standardien mukaisesti. Keskuspesulan käyttövedestä 95 % on OYS:n laitteistoissa kiertänyttä puhdasta lauhdevettä. Pesula hyödyntää veden ja sen lämmön prosesseissaan. Liaton Oy:llä on oma ympäristöohjelma, jota he ovat sitoutuneet noudattamaan.

7.3 Henkilökunnan koulutus

SOLin siistijöiden koulutukseen kuuluu ympäristöasioihin perehdyttäminen. Ympäristöalan täydennyskoulutusta ja -kurssitusta järjestetään kaksi kertaa vuodessa. Jokaiselle palveluvastaavalle on jaettu ympäristöoppaat. Ympäristöoppaassa käsitellään mm. kestävä kehityksen periaatteet, elinkaariajattelu, jätelaki ja jätteiden lajittelu, vinkkejä veden ja energian säästämiseksi sekä tietoa pesuaineiden ympäristövaikutuksista. Asiakaskohtaiseen ympäristöasioiden kartoittamiseen oppaassa on valmis lomake jokaisen palveluvastaavan käyttöön.

Oulun Keskuspesula Oy:llä ja Liaton Oy:llä on perehdyttämis- ja täydennyskoulutuksia, joilla motivoidaan henkilöstö huolehtimaan ympäristöasioista. Seurakunnan henkilökunnasta suntiot saavat siivouskoulutuksen osana koulutustaan.

7.4 Haitallisista aineista luopuminen

Haitallisista aineista on luovuttu kokonaan.

7.5 Vaihtoehtoiset tuotteet

SOL käyttää kestäviä ja pestäviä mikrokuituliinoja ja moppeja siivouksessa. Näin vähennetään veden ja pesuaineen tarvetta. Huuhteluaineita ei käytetä. Siivoustoimissa käytetään ympäristöystävällisiä ja -merkittyjä pesuaineita.

7.6 Muut toimenpiteet

Siivouspalveluyritys SOL:n työskentelyn pohjana on toimintajärjestelmä, joka sisältää ISO 14001 -ympäristöstandardin, ISO 9000:2000 -laatustandardin ja OHSAS 18001 -turvallisuusspesifikaatiot. Oulun Keskuspesula Oy:llä on ympäristöselonteko, ja sen toimintajärjestelmä on toteutettu ISO 9000:2000 ja ISO 14001 -standardien vaatimusten mukaan. Oulun Keskuspesulan käyttövedestä noin 95 % on Oulun Yliopistosairaalan laitteistoissa kiertänyttä puhdasta lauhdevettä. Pesula hyödyntää veden ja sen lämmön pesuprosesseissaan. Höyryn Oulun Keskuspesula ostaa Oulun Energialta. Höyryn tuottamiseen tarvittavasta energiasta noin puolet tulee kaatopaikalta johdettavasta bio-kaasusta.

Liaton Oy:llä on oma ympäristöohjelma, jota he ovat sitoutuneet noudattamaan. Toiminnan vastuullisuus on yksi heidän keskeisistä palveluperiaatteistaan. Ympäristövaikutukset otetaan huomioon esimerkiksi uusia koneita hankittaessa ja yhteistyökumppanivalinnoissa. Pesujen veden kierrätys on jo osittain käytössä. Veden ja jäteveden vähentäminen tulevaisuudessa on kirjattu ympäristöohjelmaan.

Siivouksen yhteydessä roskapussien sisältö tyhjennetään, mutta itse pussi vaihdetaan vain tarvittaessa. Pyykit pestään täysillä pyykkikoneilla. Pakkauskoot valitaan käytön mukaan. Siivouksen tasoa seurataan jatkuvasti ja siivous suunnitellaan tilojen todellisen käytön mukaan.

7.7 Vuoden 2012 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Kaikki tähteille jääneet käyttöön soveltumattomat puhdistusaineet on toimitettu vaarallisten jätteiden vastaanottopisteeseen omissa suljetuissa astioissa. Henkilökunta on omalta osaltaan kehittänyt jo luotuja edellytyksiä, esim. jätteiden lajittelun osalta. Siivouspalvelujen tuottajana on ollut koko diplomikauden SOL, jolla on käytössään paras käytettävissä oleva tekniikka ja ympäristöystävällisimmät aineet.

7.8 Tavoitteet kaudelle 2017–2021

Tavoitteet	Keinot	Aika-taulu	Vastuuhenkilöt
Ympäristöystävällisesti toteutettu siivous	Suunnitellaan siivous tilojen todellisen käyttöasteen mukaan sekä pintojen ja käyttökohteiden mukaan.	jatkuva	Talousjohtaja
	Pienten keittiöiden jätehuollon ohjeistus. Lajitteluastioiden kylttien päivitys.	2017	Palveluesimies Ympäristövastaava
	Siivouspalveluiden tarjouspyynnöissä kiinnitetään huomiota ympäristöasioihin. Yhtenä kriteerinä on käytettävien pesuaineiden ympäristöystävällisyys	jatkuva	Talousjohtaja
	Huolehditaan, että palveluntarjoajalla on käytössään paras käytettävissä oleva tekniikka ja ympäristöystävällisimmät aineet	jatkuva	Talousjohtaja

8. Energia ja rakentaminen

8.1 Rakentamista ohjaava lainsäädäntö

Rakentamisen ja maankäytön suunnittelussa noudatetaan ympäristö-, rakennus-, maankäyttö- ja metsä- ja luonnonsuojelulain sekä muiden lakien ympäristösäädöksiä (www.finlex.fi). Kirkollisten rakennusten rakentamisessa noudatetaan lisäksi kirkkolakia. Suomen ev.lut. kirkon nettisivuilta (www.sakasti.evl.fi) löytyvät kirkollisen rakentamisen ohjeet, lait ja säädökset.

8.2 Kulttuuriperinnön suojelu

Seurakunta huolehtii kulttuuriperintöomaisuuden hoidosta. Esimerkiksi kirkkoneuvosto on päättänyt kieltää Vanhan kirkon käytön 1.11.–30.4. välisenä aikana. Päätös perustuu 325-vuotiaan kirkon sisätilojen lämpötila- ja kosteusvaihteluiden tasaamiseen sekä kirkon seinämaalauksen rapistumisen ehkäisemiseen. Vanhan kirkon maalaukset konservoidaan vuonna 2017. Vanhaan kirkkoon ja Vanhan kirkon kellotapuliin on tehty kuntotutkimus vuonna 2016. Vanhan kirkon remontointi aloitetaan vuonna 2017. Myös sankarihautausmaa on korjattu ja restauroitu vuonna 2016.

8.3 Uudis- ja korjausrakentamisen ympäristökriteerit

Seurakunta huomioi uudis- ja korjausrakentamisen ympäristökriteerit. Esimerkiksi Luurinmutkan leirikeskukseen rakennusmateriaalit olivat ominaisuuksiltaan parempia ja eristepaksuudet suurempia kuin silloisessa laissa vaadittiin.

8.4 Energian- ja vedenkulutuksen seuranta

Sähkön, lämmön ja veden kulutusta seurataan vuositasolla. Seuranta on tehty jo vuodesta 2005 lähtien. Hautausmaiden sähkönkulutus on vaihtelevaa hautauksien määrästä johtuen. Hautaukset lisääntyvät vuosi vuodelta ja näin ollen myös sähkönkulutus lisääntyy. Näin käy varsinkin talvella, kun joudutaan käyttämään roudansulatusta.

8.5 Energiakatselmus

Seurakunnassa on suoritettu vuonna 2011 kaikki kiinteistöt kattava laaja kuntokartoitus, joten kartoitusta ei ole perusteltua uusia tässä vaiheessa. Kartoituksessa on otettu LVIS-kysymykset huomioon.

8.6 Energiavastuuhenkilö

Seurakunnan energiavastuuhenkilöksi on nimetty seurakuntamestari Tapani Raappana.

8.7 Neuvonta ja opastus

Henkilökuntaa on opastettu säästävään energiankäyttöön. Esimerkiksi toimistohuoneiden valot on ohjeistettu sammuttamaan, jos tila jää tyhjäksi yli 10 minuutiksi. Kiinteistöjen valot ja tietokoneet sammutetaan yöksi. Lisäksi tietokoneiden energiansäästötilat on aktivoitu.

8.8 Ekologinen rakentaminen

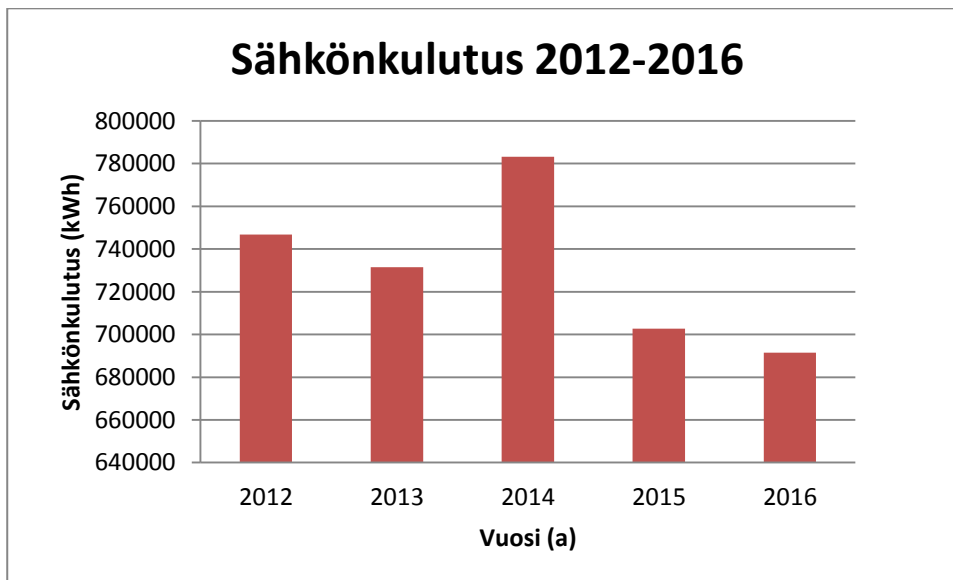
Kirkkoherranviraston vanhempi kaukolämpölaitteisto uusittiin v. 2013 ja Pyhän Kolminaisuuden kirkon kaukolämpölaitteisto uusittiin v. 2015.

Vanhassa pappilassa on ilmalämpöpumppu. Uudessa ja vanhassa kirkossa sekä keskustan ja Kokkokankaan seurakuntakeskuksissa on lämmitysjärjestelmänä kaukolämpö.

8.9 Säästötavoitteiden toteutuminen

Taulukossa 2 on esitetty seurakunnan kaikkien kiinteistöjen yhteenlasketut sähkönkulutusmäärät (kWh) vuosien 2008–2011 aikana.

Taulukko 2. Sähkönkulutus (kWh) vuosina 2012–2016.

Alla on esitetty sähkönkulutuksen vuotuiset kulutusmäärät ja prosentuaaliset muutokset ajanjaksolla 2012–2016.

Vuosi 2012	746781 (kWh)
Vuosi 2013	731423 (kWh)
Muutos	-15358 (kWh)
Muutos %	-2,05 %

Vuosi 2013	731423 (kWh)
Vuosi 2014	783177 (kWh)
Muutos	+51754(kWh)
Muutos %	+7,05 %

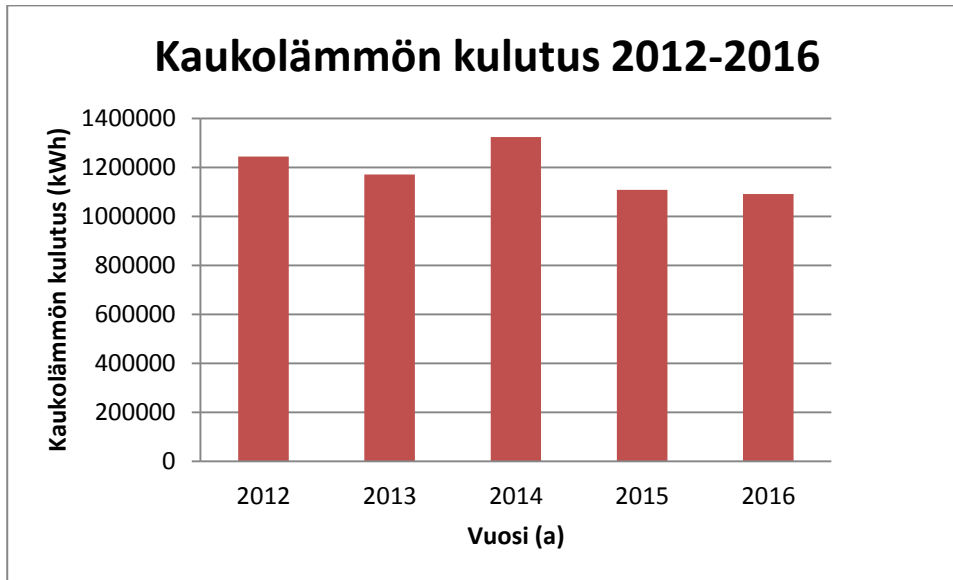
Vuosi 2014	783177 (kWh)
Vuosi 2015	702660 (kWh)
Muutos	-80517 (kWh)
Muutos %	-10,25 %

Vuosi 2015	702660 (kWh)
Vuosi 2016	691411 (kWh)
Muutos	-11246(kWh)
Muutos %	-1,6 %

Edellisessä ympäristödiplomissa on asetettu tavoitteeksi sähkönkulutuksen pieneneminen yhdellä prosentilla (1 %) vuodessa. Tähän tavoitteeseen on päästy kaikkina muina vuosina paitsi 2013–2014. Koko diplomikautta 2012–2016 tarkasteltaessa sähkönkulutus on pienentynyt 6,85 %.

Taulukossa 3 on esitetty seurakunnan kaikkien kiinteistöjen yhteenlasketut vuotuiset kaukolämmön kulutuksen määrät (kWh) vuosien 2012–2016 aikana.

Taulukko 3. Kaukolämmön kulutus vuosina 2012–2016.

Alla on esitetty kaukolämmön vuotuiset kulutusmäärät ja prosentuaaliset muutokset ajanjaksolla 2012–2016.

Vuosi 2012	1245000 (kWh)
Vuosi 2013	1171000 (kWh)
Muutos	-74000 (kWh)
Muutos %	-5,94 %

Vuosi 2013	1171000 (kWh)
Vuosi 2014	1324000 (kWh)
Muutos	+153000 (kWh)
Muutos %	+13,06 %

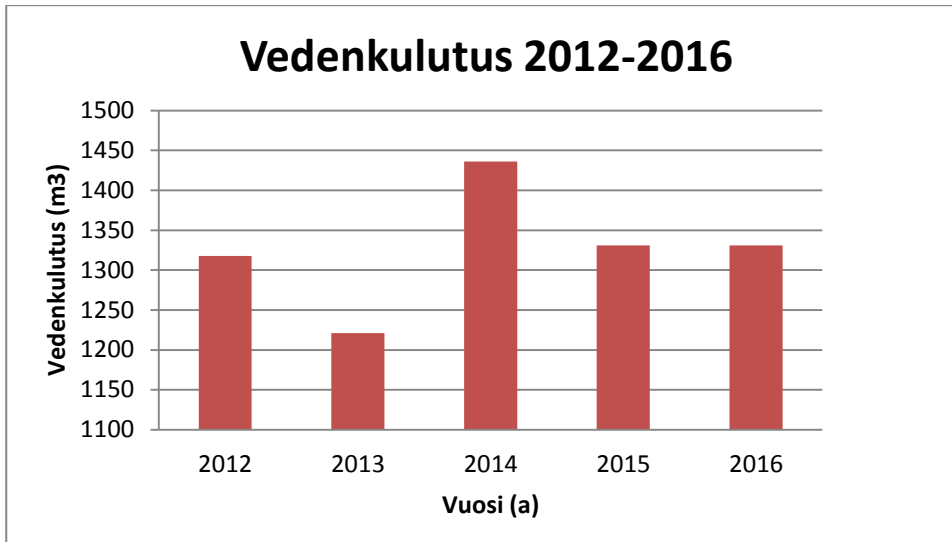
Vuosi 2014	1324000 (kWh)
Vuosi 2015	1109000 (kWh)
Muutos	-215000 (kWh)
Muutos %	-16,23 %

Vuosi 2015	1109000 (kWh)
Vuosi 2016	1092000 (kWh)
Muutos	17000 (kWh)
Muutos %	-1,53 %

Tavoite vähentää lämmitysenergian kulutusta yhdestä kahteen prosenttiin (1-2 %) vuodessa on toteutunut kaikkina muina vuosina paitsi 2013–2014. Koko diplomikautta tarkasteltaessa kaukolämmön kulutus on pienentynyt 10,6 %.

Taulukossa 4 on esitetty seurakunnan kaikkien kiinteistöjen yhteenlasketut vuotuiset vedenkulutuksen määrät (m³) vuosien 2012–2016 aikana.

Taulukko 4. Vedenkulutus vuosina 2012–2016.

Alla on esitetty veden vuotuiset kulutusmäärät ja prosentuaaliset muutokset ajanjaksolla 2012–2016.

Vuosi 2012	1318 (m ³)
Vuosi 2013	1221 (m ³)
Muutos	-97 (m ³)
Muutos %	-7,36 %

Vuosi 2013	1221 (m ³)
Vuosi 2014	1436 (m ³)
Muutos	+215 (m ³)
Muutos %	+17,60 %

Vuosi 2014	1436 (m ³)
Vuosi 2015	1331 (m ³)
Muutos	-105 (m ³)
Muutos %	-7,31 %

Vuosi 2015	1331 (m ³)
Vuosi 2016	1331 (m ³)
Muutos	0 (m ³)
Muutos %	0 %

Tavoite vähentää vedenkulutusta yhdellä prosentilla (1 %) vuodessa on toteutunut vuosina 2013 ja 2014. Muina vuosina vedenkulutus on kasvanut tai pysynyt ennallaan. Nousu voidaan osittain selittää kiinteistöjen käyttöasteen kohoamisella.

8.10 Uusiutuva energia

Kempeleen seurakunnassa käytettävästä sähköstä 100 % tuotetaan uusiutuvilla energianlähteillä (vesi-, tuuli-, aurinko-, bio-, ja puuvoimalla). Vanhaan pappilaan ja kirkkoherranvirastoon on asennettu ilmalämpöpumppu. Tulevaisuudessa uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön osuutta seurakunnassa käytettävästä sähköstä pyritään kasvattamaan.

8.11 Ympäristömerkitty energia

-

8.12 Energiansäästöviikko

-

8.13 Tilojen käyttöasteen tehostaminen

Seurakunnan kiinteistöjen käyttöastetta on nostettu monin eri keinoin. Seurakuntakeskuksen tilankäyttöä on tehostettu. Lisäksi seurakunnan tiloja vuokrataan ulkopuolisille. Esimerkiksi Luurinmutkan leirikeskusta vuokrataan ulkopuolisille. Kokkokankaan ja keskustan seurakuntatiloja on vuokrattu puolustusvoimille, kunnille ja muille yksityistahoille sekä seurakuntalaisille heidän tilaisuuksiinsa. Seurakunnan nuorisotyöllä on käytössä liikuntavuoroja koulun urheilutiloissa; omia urheilutiloja ei ole rakennettu, vaan tilat vuokrataan ulkopuolelta.

8.14 Muut toimenpiteet

Seurakunnassa on käytössä reaaliaikainen sähkönkulutuksen seuranta. Osa kiinteistöjen lamputa on poistettu käytöstä. Toimistohuoneista sammutetaan valot huoneen jäädessä tyhjäksi yli 10 minuutiksi. Yön ajaksi tiloista sammutetaan valot ja tietokoneet. Tietokoneiden energiansäästötilat on aktivoitu.

8.15 Vuoden 2012 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteet ja niiden toteutuminen lämmitysenergian, sähkön ja veden osalta on käyty läpi kohdassa 8.9 Säästötavoitteiden toteutuminen. Kaikkiin seurakunnan kiinteistöihin on tehty vuonna 2011 kattava kuntokartoitus, jossa on huomioitu myös LVIS-näkökohdat. Kuntokartoituksessa esille tulleita toimenpide-ehdotuksia toteutetaan jatkuvasti. Työhuoneista sammutetaan valot aina kun ne jäävät tyhjilleen yli 10 minuutiksi. Hautausmaan sadevesien-keruujärjestelmää ei toteuteta.

8.16 Tavoitteet kaudelle 2017–2021

Päämäärä: Energiankäytön tehostaminen ja energiankulutuksen vähentäminen.

Tavoitteet	Keinot	Aika- taulu	Vastuuhenkilöt
Lämmitysenergian seuranta	Lämmitysenergian kulutusta seurataan	jatkuva	Talousjohtaja
	Huonekohtaisten lämpötilojen mittaaminen ja lämmön pudottaminen tarvittaessa. Lämpömittareiden hankinta.	jatkuva 2017	Työntekijät, ISS Ympäristövastaava
Sähkönkulutuksen vähentäminen yhdellä (1) % diplomikauden aikana	Siirrytään käyttämään LED-lamppuja siltä osin kuin mahdollista	jatkuva	Seurakuntamestarit, ISS

Sähkönkulutuksen vähentäminen yhdellä (1) % diplomikauden aikana	Valot sammutetaan tiloista, joista poistutaan vähintään 10 minuutiksi. Tietokoneet ja muut elektroniset laitteet sammutetaan työpäivän jälkeen.	jatkuva	Koko henkilöstö
Vedenkulutuksen vähentäminen yhdellä (1) % diplomikauden aikana.	Vedenkulutuksen seurannan jatkaminen	jatkuva	Talous- ja kiinteistösihteeri

9. Ruoka ja keittiöt

9.1 Ympäristöselvitys

Kempeleen seurakunnan emäntäpalveluissa työskentelee pääemännän lisäksi leirikeskusemäntä. Lisäksi toisesta seurakuntamestarin tehtävästä kaksi kolmasosaa on emäntäpalvelutyötä. Kempeleen seurakunnalla on laitoskeittiötilat molempien seurakuntakeskusten salien yhteydessä (Keskustan ja Kokkokankaan seurakuntakeskukset) sekä Luurinmutkan leirikeskuksessa. Näihin keittiöihin pääsy on rajoitettua. Kokkokankaan seurakuntakeskuksen salin keittiössä voi toimia seurakunnan omien emäntäpalveluiden lisäksi sellainen pitopalveluyrittäjä, jolla on Y-tunnus kyseiseen toimintaan. Seurakunnan emäntäpalveluista vastaava henkilö, palveluesimies, tarkistaa asian toimijoilta. Kirkonkylän seurakuntakeskuksen salin keittiössä voi toimia henkilö, jolla on hygieniapassi suoritettuna. Passin olemassaolo pitää esittää joko palveluesimiehelle tai kirkkoherranviraston työntekijöille. Leirikeskus Luurinmutkan laitoskeittiössä voi toimia ainoastaan seurakunnan oma emäntäpalvelu.

Em. laitoskeittiöiden lisäksi seurakunnan tiloissa on pienkeittiöitä tai kotikeittiön kaltaisia keittiöitä, joissa toiminta ja niihin pääsy on laitoskeittiöitä vapaampaa. Niissä noudatetaan kuitenkin samoja ympäristöllisiä periaatteita kuin suuremmissakin keittiöissä, vaikka mittakaava on pienempää, mm. jätteiden lajittelu tehdään, vaikka laitoskeittiötä suppeammin. Koko keittiön laitekantaa valvotaan omavalvonnan kautta. Se on nykyisin pilvipalvelimella, ja valvonnalla on usein hyviä ympäristövaikutuksia, kun laitteet toimivat kuten niiden pitääkin. Laitekanta on pääosin uutta, joiltakin osin hyvin uutta (v. 2016), mutta vielä on pari laitetta 1970- ja 1980-luvuilta. Kyseiset laitteet ovat vielä hyvin toimivia, mikä kertoo siitä, että kertakäyttökulutustavaraa ei keittiöihin ole koskaan hankittu, mutta nykyisten laitteiden ollessa vähän energiaa kuluttavia, olisi hyvä uusia nämäkin vanhat laitteet. Laajempi ympäristöselvitys on liitteenä 5.

9.2 Ympäristömerkityt tuotteet

Keittiöllä käytettävät ympäristömerkityt tuotteet pitävät sisällään päätuotteena kahvin, joka on Kirkkokahvi, eli reilun kaupan kahvia. Myös tee on pääasiallisesti reilun kaupan teetä. Samoin kahvinsuodatinpaperit ja lautasliinat ovat tehty ympäristöystävällisestä paperista. Myös satunnaisesti käytettävät paperiset pöytien kaitaliinat ovat ympäristömerkittyjä tuotteita. Keittiön laitteissa käytetään ympäristöystävällisiä pesu- ja puhdistusaineita. Esim. koneastianpesuaine on merkitty Pohjoismaisella ympäristömerkillä. Seurakunnassa on laadittu erikseen puhtaanapito-suunnitelma, josta nämä asiat käyvät ilmi.

9.3 Reilun kaupan tuotteet

Kempeleen seurakunta ei ole Reilun kaupan seurakunta, mutta kyseisistä tuotteista käytetään seurakunnan toiminnassa kahvia ja teetä. Muita Reilun kaupan tuotteita käytetään kahvia ja teetä epäsäännöllisemmin.

9.4 Ravintosuositukset

Kempeleen seurakunnan keittiöissä järjestetään isoista massaruokailuista pieniin kahvitilaisuuksiin ympäri vuoden. Ruokailun suunnittelun pohjalla on viranomaisten viralliset ravintosuositukset,

joissa painotetaan suomalaisten kasvien, juuresten ja marjojen käyttöä. Lisänä ovat kala- ja liha-kunnan tuotteet. Ruoka on hyvää ja terveellistä kotimaista perusruokaa.

Erytisruokavaliot huomioidaan seurakunnan joukkoruokailussa, tilaisuuksissa ja kahvituksissa hyvin. Esimerkiksi ennen leirejä osallistujilta kysytään erityisruokavalioidista ja ne ilmoitetaan emäntäpalvelulle tai kahvitusten järjestäjälle. Kasvisruokavaihtoehto on aina saatavilla. Ruoka-huollon järjestämisen periaatteet -liitteessä (liite 4) nämä asiat kerrotaan perusteellisesti.

9.5 Lähituotteet

Lähialueen tuotteiden käytössä asiat ovat ennallaan. Lähialueen yrityksiä käytetään seuraavasti: lähikaupat, Huovisen leipomo, Pottumies (kasvikset, juurekset), Hätälä Oy (kalat), Kasvishovi (Tervakankaan peruna on peräisin sieltä, myös paljon muita alueen lähituottajien tavaroita), Viskaalin tila (joitakin lihoja) sekä muita vähän harvemmin käytettyjä pieniä tuottajayrityksiä, mm. Tyrnävän kotileipomo. Seurakunnan emäntäpalvelu käyttää myös isoja tukkuja (Metro ja Kesko) joista haetaan keskitetysti enemmän tavaraa yhdellä kertaa. Molemmat konsernit tuntevat kuitenkin ympäristövastuunsa toiminnassaan, joten myös välilliset ympäristövaikutukset tulevat niiden kautta.

9.6 Luomutuotteet

Luomutuotteita käytetään mahdollisuuksien mukaan. Hinta on vaikuttava tekijä. Luomutuotteina käytetään esim. jauhoja ja kananmunia, joitakin tuoreita yrttejä ja joitakin lihoja silloin tällöin.

9.7 Kasvisruoka

Kasvisruokaa on aina tarjolla. Rippikoululeireillä on aiemmin vietetty yksi kokonainen kasvispäivä, mutta kesästä 2016 lähtien tarjotaan kaksi kasvisruokaa leirin aikana niin, että esimerkiksi toisena päivänä on lounaaksi kasvisruokaa ja toisena päivänä päivälliseksi.

9.8 Reilun kaupan tuotteita käytetään runsaasti

Kahvi on sataprosenttisesti Reilun kaupan kahvia, tee on lähes sataprosenttisesti Reilun kaupan teetä

9.9 Ympäristöpassi

Kempeleen seurakunnassa ei ole vielä kenelläkään suoritettuna ympäristöpussia.

9.10 Muut toimenpiteet

Asiakkaan tekemiin valintoihin emäntäpalveluilla on mahdollista vaikuttaa jonkin verran. Asiakkaita voi ohjata hankkimaan lähialueen tuottajien tavaroita ja kertoa seurakuntamme ympäristöasioista. Tavaroiden hankinnassa tilaisuuksiin seurakunta käyttää lähialueen yrityksiä ja tuotteita, mistä kerrotaan asiakkaallekin. Samoin kerrotaan syy, minkä vuoksi alueen tuottajia suositaan. Tilaisuuksien järjestäjiä kehoitetaan myös käyttämään biohajoavia kertakäyttöastioita,

mikäli suunnittelevat kahvin tarjoamista kertakäyttöastioista. Tällä tavoin tehdään ravinto-/ruoka- ja ympäristövalistusta. Valinnan vastuu toki jää järjestävälle taholle.

Seurakunnan kokousten tarjottavat ovat painottuneet entistä terveellisempään suuntaan. Esimerkiksi luottamustoimielimien kokouksessa tarjotaan nykyisin entistä useammin leivonnaisten sijasta hedelmiä tai kasviksia. Myös leipää tarjoillaan mieluummin kuin makeaa kahvileipää.

Keittiön omavalvonnassa on siirrytty käyttämään pilvipalvelinta, jonka avulla esim. poikkeuksellisiin tilanteisiin voidaan reagoida välittömästi ja niistä menee reaaliaikaista tietoa muillekin tahoille.

Työntekijäkokouksissa tarjottavaa kahvia varten jokainen tuo oman kahvikuppinsa mukanaan kokoukseen. Näin vältetään ylimääräistä tiskiä.

Jumalanpalvelusten kirkkokahvitukset ovat etenkin kesäaikaan pelkistetyt ja tiskiä tuottamattomat tapulikahvit, joissa käytössä ovat biohajoavat kertakäyttömukit, puiset sekoitintikut sekä lautasliinat. Reilun kaupan kahvin, Kirkkokahvin, kera nautitaan korppuja kesäisessä kirkkotarhassa.

9.11 Vuoden 2012 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Edellisessä ympäristödiplomissa asetetut tavoitteet keittiö- ja ruokahuollolle ovat pääasiassa toteutuneet hyvin. Luomu- ja lähituotteiden käyttöä suositaan ja etenkin lähituotteiden toimittajien määrä on monipuolisuudessaan vakiintunut, jopa vähän lisääntynyt. Luomu- ja lähituotteita käytetään aina kun mahdollista. Reilun kaupan osuus kahvi- ja teehankinnoissa lähenee 100 %:a, mm. seurakunnan tilaisuuksissa juodaan ainoastaan Kirkkokahvia, joka on Reilun kaupan kahvia. Kokkokankaan seurakuntakeskuksen laitoskeittiöön hankittiin v. 2014 uusi pesulinjasto (tunnelipesukone). Vaikka astianpesu on ammattikeittiön merkittävin energian kuluttaja, voidaan isommissa astianpesukoneissa pesun ajoittamisella oleellisesti vaikuttaa sähköenergian kulutukseen ja näin vähentää ympäristöarastusta. Jääkaapit ja pakastimet on kytketty pois päältä tyhjinä ollessaan. Uusimmat laitteet (v. 2016) on A++ -energialuokkaan merkittyjä laitteita. Ympäristömerkittyjä tuotteita käytetään aina kun mahdollista. Ruokahävikkiin ja syntyvän jätemäärän vähentämiseen ei ole pystytty vaikuttamaan, vaikka keittiötoiminnassa ollaan hyvin suunnitelmallisia.

9.12 Tavoitteet kaudelle 2017–2021

Tavoitteet	Keinot	Aika-taulu	Vastuuhenkilöt
Ympäristöystävälliset, eettiset, luonnonmukaiset ja kestävä kehityksen periaatteita noudattavat keittiö- ja ruokahuollon hankinnat	Käytetään ympäristömerkittyjä tuotteita aina kun mahdollista	jatkuva	Palveluesimies
	Luomu- ja lähituotteiden käytön suosiminen	jatkuva	Palveluesimies
	Suositaan kotimaisia tuotteita	jatkuva	Palveluesimies
	Suositaan kasvisruokaa	jatkuva	Palveluesimies

	Käytetään reilun kaupan tuotteita aina kun mahdollista	jatkuva	Palveluesimies
	Kertakäyttöastioissa siirrytään kokonaan biohajoaviin astioihin. Tilojen vuokraajillekin suositellaan samaa.	jatkuva	Palveluesimies

Tavoitteet	Keinot	Aika- taulu	Vastuuhenkilöt
Keittiöiden energiankulutuksen vähentäminen	Keittiölaitehankinnoissa suositaan A++ -energia- luokan tuotteita	jatkuva	Talousjohtaja
	Jääkaapit ja pakastimet kytketään pois päältä niiden jäädessä tyhjäksi	jatkuva	Palveluesimies
Hävikin ja syntyvän jätemäärän vähentäminen	Keittiötoiminnassa suunnitellaan tuotteiden valmistus ja ostaminen järkeväksi hävikin minimoimiseksi	jatkuva	Palveluesimies
	Osa jäljelle jääneistä tuotteista voidaan käyttää muissa seurakunnan tilaisuuksissa, myydä henkilökunnalle ja seurakuntalaisille tai jakaa seurakunnan Ruokatorin kautta vähävaraisille. Hygieniakysymykset otetaan huomioon.	jatkuva	Palveluesimies
Ympäristötietoisuuden laajentaminen työntekijöiden omiin valintoihin, valistustyö	Ympäristötietoiset valinnat taukokahvien ja eväiden ostossa	jatkuva	kaikki työntekijät

10. Toimistotyö

10.1 Ympäristöselvitys

Kempeleen seurakunnalla on toimistotiloja lähes joka kiinteistössä, mutta eniten toimistotiloja on Kirkonkylän seurakuntakeskuksessa, jossa sijaitsevat kirkkoherranvirasto ja taloustoimisto sekä puolet diakoniatoimistoista, papiston ja suurimman osan viranhaltijoista työhuoneet. Loput diakoniatoimistoista ja kiinteistötoimen ja emäntäpalvelun toimistotilat sijaitsevat Kokkokankaan seurakuntakeskuksessa. Myös kaikissa toiminnallisen työn tiloissa, esim. kerhotiloissa on yleensä toimistopiste, eli mahdollisuudet hoitaa paperityöt sekä työn muu toimisto-osuus. Näin ollen keräyspaperilaatikko samoin kuin sekajäteastiat löytyvät joka toimistopisteestä. Työntekijöiden kahvihuoneesta, aivan toimistotilojen yhteydestä, löytyvät biojäte-, metalli-, lasi- ja polttokelpoisen jätteen astiat sekä keräyspaperilaatikko. Ohjeistus on tehty hyvin, ja uudet työntekijät perehdytetään ns. kädestä pitäen asiaan (Katso lisää luku 6 Jätehuolto). Erillinen kopiointihuone aivan toimistotilojen tuntumasta löytyy molemmista seurakuntakeskuksista. Molemmissa paikoissa laitteina ovat leasing-rahoituksella hankitut monitoimilaitteet, joilla voi kopioida ja tulostaa myös värillisenä. Hankinnan kilpailutuksesta vastaa IT-palvelukeskus, jonka kautta seurakunta hankkii kaikki toimistolaitteet. Kyseiset laitteet menevät virransäästötilaan melko nopeasti, mikäli niitä ei käytetä. Oletustoimintona oleva kaksipuoleistulostus säästää paperia, mutta pienennystoimintoa ja vihkotulostustakin suositaan. Kaikkea ei tarvitse saada tulostettua paperille, sillä työkaluina käytössä olevat sähköiset ohjelmat mahdollistavat asiakirjojen selailun mm. puhelimella tai kannettavalla tietokoneella, jolloin tiedon saaminen ei ole myöskään ajasta tai paikasta kiinni. Sekä työntekijäkokousten että toimielinten kokousten kokousmateriaalit on viety lähes sataprosenttisesti käytössä oleviin intranet-portaaleihin. Kopiopaperit, kirjekuoret ja syntymäpäiväkortit, kastetodistukset ja kummikirjat ovat ympäristömerkittyjä tuotteita, kertakäyttötuotteina käytetään vielä mm. liimoja, jonkun verran kyniä, teippejä ja pyyhekumeja. Seurakunnasta löytyy uudelleenladattavia paristoja, mutta myös tavallisia paristoja käytetään ja tyhjät paristot kerätään kierrätykseen. Kalusteet ovat pääasiassa laadukkaita ja kestäviä Iskun kalusteita. Myös Isku tuntee ympäristövastuunsa hyvin. Toimistoihin riittää hyödynnettäväksi paljon luonnonvaloa, mutta loisteputkilamput ovat toki myös käytössä ja käytön jälkeen kierrätettävissä. Ilmastointi toimii automatisoituna toimistoaikana. Kirkkoherranvirastoon on hankittu v. 2015 laadukas ilmalämpöpumppu, jonka kylmäkerroin on hyvä. Kaikki tietokoneet sammutetaan yöksi. Ympäristöasioista tiedotetaan myös muualle kuin työyhteisöön, mm. kirkkovaltuustolle menee kerran vuodessa pyöräilyhaaste ja tietoa. Postituskoneen leima mainostaa seurakuntamme olevan ympäristöseurakunta.

10.2 Energiansäästö

Pyrimme siihen, että energiansäästö on tietoinen tapa toimia. Tietokoneissa on lepotilatoiminnot ja koneet sammutetaan yöksi. Monitoimilaitteen Eco-tiedoista saa virransäästötilan, valmiusajan kokonaisajan ja virtakytkennän kokonaisajan määristä kuukausittaiset tiedot, joita seuraamalla voi kartoittaa kyseisen laitteen käyttöä ja tehdä toimintatapoihin tarvittaessa muutoksia. Keskustan seurakuntakeskuksen koneellinen ilmanvaihto siirtyy puoliteholle päivittäin automaattisesti klo 15.30 ja sammuu kokonaan illalla. Iltaisin tapahtuvia tilaisuuksia varten ilmanvaihdon voi säätää päälle tarvittavalle ajalle manuaalisesti. Vuoden 2015 puolella kirkkoherranvirastoon hankittu ilmastointilaitte helpottaa mahdollisia kesän hellejaksoja. Itse laite on energiataloudellinen, eli siinä on hyvä kylmäkerroin, vaikkakin ilmastointilaitteen käyttö sinänsä on kalliimpaa verrattuna esim.

aiemmin käytettyihin pöytätuulettimiin. Vaikka ilmastointilaitteen käyttö ei ole energiatalouden kannalta paras vaihtoehto, on sen käyttö työolosuhteiden (ja asiakaspalvelun) kannalta kuitenkin parasta. Kirkkoherranviraston aulan kaikissa loisteputkivalaisimissa ei ole tietoisesti pidetty lampuja, vaan osa on pimeänä. Tämä ei vaikuta ratkaisevasti valon määrään, sillä aulassa on isot ikkunat, joten suuren osan vuotta voidaan hyödyntää päivänvaloa. Myös toiminnassa olevat lamput antavat tarpeeksi valoa. Valaisimissa käytetään energiansäästölamppuja. Työyhteisöä on ohjeistettu sammuttamaan valot, kun huoneista poistutaan vähintään kymmeneksi minuutiksi. Tätä ohjetta noudatetaan melko hyvin.

10.3 Toimiston hankinnat

Monitoimilaitteen ja tietokoneiden hankinta on ratkaiseva, mm. energian- ja paperinkulutukseen vaikuttava tekijä. Kempeleen seurakunnassa kyseisten laitteiden hankinnasta vastaa Oulun IT-palvelukeskus, joka kilpailuttaa hankinnat päättämiensä kriteeristöjen mukaan. Kriteereihin yksittäisillä seurakunnilla ei ole mahdollisuutta ainakaan suoranaisesti vaikuttaa. Kyseinen taho on päätenyt hankkimaan entistä useammin kannettavan tietokoneen perinteisen pöytäkoneen sijaan, sillä kannettava tietokone säästää paremmin energiaa. Pöytätietokoneiden litteät LCD-näytöt ovat myös energiaa säästäviä. Lisäksi laitteet hankitaan vuokra- eli leasing-rahoituskoneina, joten laitekannan tuoreus säilyy hyvänä. Myös laitteista eroon pääseminen on helppoa, sillä seurakunnalle ei jää niistä kierrätettäviä osia tai muutakaan huolehdittavaa. Sekä Keskustan että Kokkokankaan seurakuntakeskuksiin on vaihdettu uudet monitoimilaitteet vuoden 2015 kesällä. Uudet laitteet ovat Energy Star -merkillä varustettuja laitteita, joissa valmiustilassa olo ja virransäästötilan käyttö ovat oletuksina. Laitteista on mahdollisuus seurata erikseen ns. Eco-tietoja, joten laitetta on mahdollista käyttää ympäristönäkökulma huomioiden. Muutoinkin kone on tehty helppokäyttöiseksi, mm. skannaustoiminto on helpompi verrattuna edelliseen laitteeseen, samoin pienennystoimintoa ja kaksipuoleistulostusta käytetään aiempaa enemmän kaksipuoleistulostuksen ollessa tulostuksessa oletuksena. Toimistotarvikehankinnat tehdään nykyisin sähköisellä tilauksella netissä (Huippugroup Oy) ja ne toimitetaan pakettina suoraan seurakuntaan, joten tarvikkeita ei tarvitse enää käydä autolla hakemassa Oulusta.

Toimiston kalustehankinnoissa suositaan laadukkaita ja kestäviä, mielellään kotimaisia huonekaluja. Tarpeen mukaan kalusteita kierrätetään eri tiloista toiseen. Rikkimenneet huonekalut korjataan. Hankinnoissa ollaan suunnitelmallisia, ja ennen uuden kalusteen hankintaa, pyydetään kaluste esim. koekäyttöön (työtuolit). Työn tekemisen kannalta ergonomisia huonekaluja käydään myös testaamassa työkaverin huoneessa jonkin aikaa (sähköpöytä), tai lainataan toiselta (satulatuoli tms.). Työergonomiaan on jo kiinnittely hyvää huomiota, sillä työterveyshuollon fysioterapeutti on tehnyt tiimeittäin tarkastuksia ja antanut ohjeistuksia työergonomiaan liittyen. Osalle toimistotyöntekijöitä on hankittu terveyttä ylläpitäviä sähköisiä työpöytiä.

10.4 Uusiopaperi ja muut uusiotuotteet

Kaikki kopiopaperit ovat ympäristöystävällistä paperia. Värillinen kopiopaperi on kloorivapaa tuote. Vastuullisuudesta ja ympäristön huomioimisesta kertovat mm. EU:n Ecolabel- ja PEFC -merkit. Kirjekuoret ovat kaikki sataprosenttista uusiopaperia ja varustettu FSC-merkinnällä. Seurakunnasta lähetettävät eri-ikäisten syntymäpäiväkortit tai annettavat kaste- ym. todistukset ovat ympäristöystävälliselle paperille painettuja (PEFC- ja FSC- merkit sekä Joutsenmerkki). Em. kortteja on tilattu useita tuhansia kappaleita kerralla ja niiden käyttö kattaa varmasti tulevan ympäristö-

diplomikauden. Muita uusiotuotteita seurakunnassamme käytetään satunnaisemmin, esim. lyijykyniä, joskus teippiä tai liimaa. Uusiotuotteiden yleensä korkeampi hintataso vaikuttaa tähän eniten. Suurin osa toimistotarvikkeista käytetään useampaan kertaan, mm. kirjekuoret, kansiot ja muovitaskut.

10.5 Paperin kulutuksen vähentäminen

Paperin kulutuksen vähentäminen on otettu jo edellisissä ympäristödiplomeissa tavoitteeksi ja pikku hiljaa todellisia toimia sen tavoittamiseksi on päästy lisäämään. Vuoden 2016 aikana seurakunnan hallinnossa on päästy tilanteeseen, jossa lähes koko hallinnon kokousten materiaaleista enää vain kutsut lähetetään paperisena, muut kokousmateriaalit on saatavissa sähköisinä luottamushenkilöintranetistä. Kokouksissa on lisätty videotykin käyttöä sähköisten materiaalien käsittelyyn. Jo pitempään on toki käytetty tulostamisessa ja kopioinneissa kaksipuoleistoimintoa sekä tarvittaessa pienennystoimintoja (kahden sivun kopiointi yhdelle sivulle). Nykyisen monitoimilaitteen helppo skannaustoiminto lisää skannattujen dokumenttien käyttöä todennäköisesti jatkossa. Monitoimilaitteen paperin laskuriluettelon mukaan suuria muutoksia paperin kulutuksen osalta ei ole tähän mennessä viime vuosina ollut, kun tarkastelujaksona on nykyisen laitteen osalta viimeiset 11 kuukautta verrattuna edellisen monitoimilaitteen kolmen kuukauden satunnainen laskuritieto (vuodelta 2013). Eroa tässä vertailussa on nykytilanteen hyväksi noin 1500 paperia vähemmän kuukaudessa. Seurakunnan sähköistä tiedotusta kehitetään. Käytössä ovat nettisivut, sosiaalisen median kanavat, kirkon sähköinen ilmoitustaulu, WhatsApp-sovellus, tekstiviestit ja sähköposti. Myös kirkon aulassa olevaa info-tv:tä hyödynnetään tiedotuksessa. Sähköpostia ja työyhteisön intranetiä hyödynnetään yhä enemmän sisäisessä viestinnässä, mm. työyhteisön kokousten materiaalit ovat asialistoista muistioihin asti intranetissä. Ohjeet, säännöt, päätökset yms. tallennetaan ainoastaan intranetiin. Ulkoisessa viestinnässä pyritään vähentämään paperisia mainoksia siten, että kaikki paperimainos olisi vain suoraan käteen jaettavaa, jotta hukkamainoksia ei tulisi. Kirkon palvelukeskuksen asiakkain seurakunta meni vuoden 2013 alusta lähtien, minkä jälkeen laskutusasiat ovat vain sähköisessä muodossa. Katrina-varausjärjestelmän käyttöön ottaminen vuoden 2014 alusta alkaen on sekin vähentänyt jonkin verran varaustietojen tulostamista paperille, sillä jokaisen työntekijän on mahdollista tarkastella kalenteriaan puhelimella tai tietokoneella vaikka kotoa käsin internet-yhteyden kautta, joten paperisia varaustulosteita ei tarvita. Vuoden 2016 aikana saatiin myös seurakunnan kirjakanta luetteloidua sähköiseen kirjasto-ohjelmaan, joka toimii Katrina-järjestelmässä. Retki- ja leiri-ilmoittautumiset tapahtuvat nekin sähköisesti Katrinan kautta, jolloin vältetään paperilomakkeiden paljous, samoin seurakunnan monisatapäiselle vapaaehtoisjoukolle lähtee tietoa sähköisesti Katrinasta käsin. Jatkossa mahdolliset lisäohjelmien hankinnat, esim. Microsoft-työkalut, voisivat lisätä kätevämpien sähköisten työkalujen käyttöä mahdollistaen esim. usean henkilön samanaikaisen dokumenttien käsittelyn ja tallennuksen. Muut pienet paperinsäästötoimet ovat ennallaan: vanhoja tai käytettyjä kirjekuoria käytetään sisäiseen posttiin, konseptipapereita muistilappuina jne.

10.6 Green Office

WWF:n Green Officeen seurakunta ei ole lähtenyt mukaan. Luotamme kirkon oman ympäristöohjelman laadinnan ja toteutuksen tuovan hyviä ympäristövaikutuksia mukanaan.

10.7 Muut toimenpiteet

Seurakunnan postituksessa on frankeerauskoneeseen tallennettu viesti, joka leimataan jokaiseen lähtevään postilähetykseen, postimerkin viereen. Teksti on yksinkertaisuudessaan selkeä: ympäristöseurakunta. Kyseinen viesti välittyy seurakunnasta lähtevistä kymmenistä, sadoista ja tuhansista postilähetyksistä ympäri maailman ja aikaansaa toivon mukaan ainakin kiinnostusta seurakunnan ympäristöohjelmaa kohtaan.

Lähialueita kauempana pidettäviin koulutuksiin ja kokouksiin pyritään osallistumaan mahdollisuuksien mukaan esim. skype-yhteyksin, minkä avulla voidaan säästää aikaa, kustannuksia ja luontoa.

Viherkasvit luovat toimistoihin ja muihin seurakunnan tiloihin viihtyisyyttä. Viherkasveja on erityisesti virastossa ja muissa julkisissa tiloissa, mutta myös yksittäisissä toimistoissa on viherkasveja. Suurten viherkasvien määrää lisättiin vuonna 2014 kirkkoherranvirastoon noin 75 prosentilla. Viherkasvien kierrättäminen on näkynyt arjessa, sillä jonkun verran on myös vastaanotettu seurakuntalaisten lahjoittamia suurikokoisia huonekasveja sijoittamalla niitä mm. sali- ja aulatiloihin.

10.8 Vuoden 2012 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Edellisessä ympäristödiplomissa on asetettu paperin käytön vähenemisen vuotuiseksi tavoitteeksi yksi prosentti (1 %). Tähän tavoitteeseen ei ole päästy, vaikka kaikkia paperin säästöön ohjaavia keinoja, pienennystoimintoa, kaksipuoleista kopiointia ja tulostusta sekä vihkotoimintoa paperin kulutuksen vähentämiseksi onkin käytetty. Myös sähköistä viestintää on lisätty voimakkaasti. Lienee kuitenkin vain ajan kysymys, milloin suunta kääntyy voimakkaasti, todennäköisesti uudella kaudella.

Toimistojen energiankulutuksen vähentämisen tavoite on toteutunut melko hyvin, valojen sammuttamista huoneesta poistuttaessa yli 10 minuutiksi on joidenkin työntekijöiden ollut kuitenkin hankala muistaa. LED-lamppuja on käytetty aina kun mahdollista.

10.9 Tavoitteet kaudelle 2017–2021

Tavoitteet	Keinot	Aika-taulu	Vastuuhenkilöt
Paperin säästö on tietoinen tavoite	Toimistopaperin kulutusta seurataan säännöllisesti (ympäristöindikaattori)	jatkuva	Hallintosihteeri
	Toimistopaperin säästötavoitteeksi asetetaan yksi prosentti (1 %) diplomikauden aikana	jatkuva	Koko henkilöstö

	Suositaan kaksipuoleis- ja pienennystoimintoa kopioinnissa ja tulostamisessa	jatkuva	Koko henkilöstö
	Käytetään sähköistä viestintää ja pyritään kehittämään sitä (esim. intranet, sähköposti, WhatsApp, sähköinen kalenteri ja sen oheisohjelmat)	jatkuva	Viestintätiimi
	Kokousmateriaalit, tts ja tp vain sähköisenä työntekijöille ja luottamushenkilöille.	jatkuva	Hallintosihteeri
Energiankulutuksen vähentäminen toimistoissa	Käytetään LED-lamppuja siltä osin kuin mahdollista	jatkuva	Seurakuntamestarit
	Valojen sammuttaminen, kun huoneesta poistutaan yli 10 minuutiksi	jatkuva	Koko henkilöstö
	Liiketunnistimilla toimivan valaistuksen hankkiminen tarpeen mukaan.		talousjohtaja
	Ikkunoiden aurinkosuojukset, yllämmön välttäminen.		talousjohtaja
Etätyön mahdollisuuksia selvitetään ja otetaan käyttöön, mikäli mahdollista. Etänä käytäviä kokouksia ja niihin osallistumista lisätään.	talousjohtaja ja kirkkoherra, koko henkilöstö		
Työkyvyn ylläpitoa parantavat toimet	Hyvästä työergonomiasta huolehtiminen, ”liikkuvat tiimikokoukset”, sähköiset työpöydät niitä tarvitseville, polkupyörän hankkiminen seurakunnalle esim. papiston tai diakoniatyön kotikäyntimatkoja varten	jatkuva	Koko henkilöstö, talousjohtaja

11. Hautausmaat ja viheralueet

11.1 Ympäristöselvitys

Kempeleen seurakunnassa on kaksi hautausmaata. Keskustan hautausmaa on kirkkojen yhteydessä ja Kokkokankaan hautausmaa otettiin käyttöön v. 2015 Kokkokankaan seurakuntakeskuksen yhteyteen. Hautausmaat sijaitsevat pohjavesialueilla. Hautausmaiden laajennuksissa ja perustamisessa on noudatettu rakennus-, toimenpide- ja maisematyöluopia, sekä eri viranomaistahojen lausuntoja.

Hautausmaiden hoito on suunniteltua, mutta varsinaisia hoito-ohjeita ei ole laadittu. Keskustan hautausmaalta on kaadettu aika paljon vanhoja ja huonokuntoisia puita. Kaadettujen puiden tilalle ei katsottu olevan tarpeellista istuttaa uusia puita.

Käytettävä multa on ennalta lannoitettu kaliumpitoista ostromultaa. Nurmisiemeninä käytetään tavanomaisia kestäviä siemenseoksia. Kasvinsuojelu toteutetaan luonnonmukaisesti. Talvella liukkauden torjunnassa käytetään mursketta ja hiekkaa. Hautausmaiden jätehuollossa noudatetaan Oulun kaupungin jätehuoltomääräyksiä. Tästä kerrotaan tarkemmin luvussa 6.

Hautausmaiden, viheralueiden ja piha-alueiden hoitoon käytetään polttomoottorikäyttöisiä päältäajettavia ja työnnettäviä ruohonleikkureita, ruohotrimmereitä, sekä lehtipuhaltimia. Seurakunta omistaa vain trimmerit ja lehtipuhaltimet. Ruohonleikkurit ovat hautausmaiden ja viheralueiden hoidosta vastaavien toimijoiden omia. Pienkoneet ovat normaalipäästöisiä ja niissä käytetään pienmoottoreille suunniteltua alkylaattibensiiniä. Akkukäyttöisten koneiden hinta on vielä korkea ja akun käyttöaika lyhyt, mutta tulevaisuudessa hintatason muuttuessa ja tekniikan kehittyessä niitä voisi valita polttomoottorikäyttöisten tilalle. Hautausmaiden hoito toteutetaan kesällä ja talvella ostopalveluna.

Kasteluvesi otetaan vesijohtoverkosta. Kastelu on maltillista ja sitä pyritään vähentämään edelleen. Nurmikon kastelusta on luovuttu kokonaan.

11.2 Hoito-ohjeet ja koulutus

Ympäristönäkökohdat ovat systemaattisesti esillä hautausmaatyöntekijöiden koulutuksessa. Hautausmaiden ja viheralueiden hoito-ohjeet on laatinut puutarhuri Leena Takkinen Viheralueiden hoito, VHT:n mukaisesti. Hautausmaapalvelut on ulkoistettu hautausmaaurakoitsijalle. Kilpailutettaessa hautausmaaurakoitsijoita, kiinnitetään huomiota työntekijöiden ympäristökoulutukseen.

Seurakunta laatii puidenhoitosuunnitelman.

11.3 Perennahoito

Kesäkukkahoidon vaihtoehtona selvitetään mahdollisuutta ottaa perennahoidot käyttöön. Kaikissa istutuksissa suositaan kotimaisia ja alueellisesti kestäviä lajikkeita.

11.4 Hautausmaan kulttuurihistoriallisten arvojen inventointi

Kirkonmäen hautausmaan kulttuurihistorialliset arvot on kartoitettu ja niistä sekä hautausmaan historiallisista vaiheista on kerrottu enemmän teoksessa Kempeleen kirkko /8./ kappaleessa Kirkkotarha (s.82–87). Piispa Joh. Gezelius nuorempi antoi päätöksen hautausmaan rakentamisesta 18.1.1694. Hautausmaa ei alkuvaiheessa ollut kovinkaan suuri, mutta sitä on laajennettu useaan otteeseen tämän jälkeen vuosina 1830, 1862, 1896, 1930, 1969 ja 2008. Hautausmaan läheisyydessä on kaksi kirkkoa, Vanha kirkko 1600-luvulta sekä uusi kirkko, Pyhän Kolminaisuuden kirkko, joka on valmistunut vuonna 1993. Vanhan kirkon alla on kaksi kivistä ja kaksi puista hautaholvia, jonne on haudattu yli 130 vainajaa. Viimeinen hautaus hautaholveihin tehtiin vuonna 1796.

Vuonna 1830 kunnostetusta kiviaidasta on säilynyt muutaman kymmenen metrin pituinen jakso, joka myötäilee kirkkotarhan vanhaa rajaa länsitornin, runkokuoneen ja sakariston edustalla. Kyseessä on maisemallisesti arvokas kohde. Sankarihautamuistomerkin perusparannus tehtiin vuonna 2016. Projektin aikana muistomerkit puhdistettiin ja muistomerkkien tekstit restauroitiin. Kunnostamishankkeen aikana kunnostettiin myös hauta-aluetta kiertävä muuri ja syvennettiin muistomerkkien välissä olevia kukkaistutusalueita.

Sankarihauta-alueen nurmikko uusitaan kesän 2017 aikana. Kirkon eteläpuolella asehuoneen edustalla on luultavasti 1700-luvulla kalkkikivistä tehty aurinkokello. Hautakivien muotovalikoima on runsas.

Kirkonmäen hautausmaan osalta on tarkoitus uusida kulttuurihistoriallisten arvojen inventointi Vanhan kirkon perusparannuksen yhteydessä.

11.5 Luonnonmukaisen hoidon alueet

Kirkonmäen hautausmaalla on muutamia metsäisiä saarekkeita, joissa on usean huomattavan havupuun rykelmiä. Kokkokankaan hautausmaalla on vielä käyttöön ottamattomia metsäisiä alueita. Näitä metsäisiä alueita voi kutsua hallitun hoitamattomuuden alueiksi, koska niissä ei tarvitse toteuttaa jatkuvaa viikoittaista hautausmaanhoitoa. Metsänhoidollisista syistä Kirkonmäen alueen metsäsaarekkeilla on tehty puustoharvennusta ja risujen keräystä joitakin vuosia sitten.

11.6 Perennat ja muut istutukset

Vuonna 2006 tehdyn hautausmaan ja viheralueiden kartoituksen mukaisesti seurakunnan omissa istutuksissa suositaan monivuotisia kasveja ja vuosikymmenien kuluessa Suomen oloihin sopeutuneita maatisperennoja.

11.7 Haitallisista torjunta-aineista luopuminen

Hautausmaiden viheralueiden härmäntorjunnassa käytetyt haitallisten torjunta-aineiden käytöstä on luovuttu, koska hautausmaat sijaitsevat pohjavesialueella. Rikkaruohojen torjunnassa käytetään mekaanista kitkentää ja polttamista.

Istutuksissa käytetään ennaltaehkäisevänä hoitona kaliumpitoista ennalta lannoitettua multaa. Kaliumpitoinen lannoitus pitää kasvien lehtien solukot tiiviimpänä ja estää siten tuholaisien ja tautien tarttumisen kasveihin.

11.8 Kasteluveden vähentäminen

Viheralueiden ja hautausmaan vedenkulutusta seurataan. Aktiivisen vedenkulutuksen seurannan ansiosta esimerkiksi vuodot havaitaan hyvissä ajoin. Kasteluveden käyttöä pyritään vähentämään. Nurmikon kastelusta on luovuttu kokonaan. Istutuksissa suositaan vähän vettä vaativia lajikkeita. Ennalta lannoitettu multa sisältää pitkäkestoisia lannoitteita.

11.9 Vähäpäästöiset työkoneet

Hoitokalustoa uusittaessa pyydetään tarjoukset sähkökäyttöisistä, mekaanisista ja biopolttoainetta käyttävistä koneista. Nykyään ympäristöystävällisiä laitteita on paremmin saatavilla. Seurakunnan viheralueiden työkoneissa käytetään pienkoneille tarkoitettua polttoainetta, joka on ympäristöystävällisempää kuin normaali halvempi polttoaine.

10.10 Lajistokartoitukset

Seurakunnan viheralueiden, pihapiirien ja hautausmaiden kasvillisuus on inventoitu.

11.11 Muut toimenpiteet

Kirkonmäen hautausmaalla toteutetaan ympäristökasvatusta talkoiden yhteydessä. Molemmilla hautausmailla järjestetään toukokuussa kevätsiivoustalkoot.

11.12 Vuoden 2012 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2012 ympäristödiplomin jälkeen seurakunnan hautausmaiden hoidossa ja kehittämisessä on tapahtunut useita muutoksia. Vuonna 2014 valmistui uusi Kokkokankaan hautausmaa-alue, joka otettiin käyttöön vuonna 2015. Hautausmaiden hoito siirtyi urakoitsijalta seurakunnan omaksi työksi vuonna 2014, jolloin Kirkonmäen hautausmaan hoidosta vastasi seurakunnan puistopuutarhuri yhdessä kesätyöntekijöiden kanssa. Vuonna 2016 Kirkonmäen hautausmaan hoidosta vastasi jälleen ostopalveluna urakoitsija. Kokkokankaan hautausmaan hoidosta on vastannut vuosina 2015–2016 rakennusurakoitsija.

Oulun kaupungin Jätehuollon muuttuneiden lajitteluohjeiden takia, hautausmaan jätehuollossa on siirrytty takaisin kahden astian periaatteeseen, eli polttokelpoiseen jätteeseen lajitellaan myös metalli- ja lasijäte niiden pienen määrän takia. Polttolaitoksella metallijäte erotellaan muusta jätteestä metalliseulan avulla. Aumakompostialuetta ei ole perustettu Kokkokankaan hautausmaa-alueelle.

Kun hautausmaiden hoito oli seurakunnan omana työnä tehtävää toimintaa, puistopuutarhuri käytti hautausmaiden hoito-ohjeina VHT:n 2014 laatimia ohjeita. Ympäristöasiat on myös otettu esille hautausmaatyöntekijöiden koulutuksessa.

Hautausmailla on ollut käytössä normaalit työkoneet, koska ammattikäyttöön ei löydy sähkökäyttöisiä, mekaanisia tai biopolttoainetta käyttäviä koneita. Koneissa on suosittu puhtaampia markkinoilla olevia polttoaineita ja voiteluöljyjä.

Veden kulutuksen seuranta on jatkettu. Tämä on myös ollut yksi ympäristöindikaattoreista. Sadevesiä ei ole kastelua varten kerätty talteen, koska Kempeleen vesi on hyvin rautapitoista ja kerättynä vesi levittää sienitauteja. Nurmikon kastelusta on diplomikaudella luovuttu kokonaan. Hoitohautoja kastellaan kaksi kertaa viikossa. Vettä käytetään myös työkoneiden puhdistamiseen, joka lisää niiden kestoa sekä työn laatua.

Torjunta-aineiden käytöstä on luovuttu, koska hautausmaat sijaitsevat pohjavesialueella.

Kokkokankaan hautausmaalle ei ole perustettu luonnonmuistolehtoa ja hoitamattomia alueita suunnitelmista huolimatta.

11.13 Tavoitteet kaudelle 2012–2015

Tavoitteet	Keinot	Aika- taulu	Vastuuhenkilöt
Kirkonmäen hautausmaan kulttuurihistoriallisten arvojen inventointi	Selvitetään hautausmaan rakentuminen nykytilaansa (kerroksellisuus).	v. 2017-	Talousjohtaja
	Historiallisten hautamuistomerkkien dokumentointi.	v.2017-	Talousjohtaja
	Suunnitellaan hautausmaakierroksia	v.2017-	Talousjohtaja
Laaditaan puidenhoitosuunnitelma.	Tehdään puidenhoitosuunnitelma	v.2017–2019	Talousjohtaja
Selvitetään mahdollisuutta siirtyä hoitohautakukissa perennoihin Kokkokankaan hautausmaalla.	Hallinto käsittelee perennoihin siirtymistä	v.2017–2018	Talousjohtaja
Ympäristönäkökohdan huomiointi hautausmaatyöntekijöiden koulutuksessa	Kilpailutettaessa hautausmaaurakoitsijoita, kiinnitetään huomiota työntekijöiden ympäristökoulutukseen	jatkuva	Talousjohtaja
Kasteluveden vähentäminen	Veden kulutuksen seuranta jatketaan	jatkuva	Talous- ja kiinteistösihteeri
Käytetään ympäristöystävällisiä torjuntamenetelmiä	Käytetään rikkaruohojen torjunnassa mekaanista kitkentää ja polttamista	jatkuva	Hautausmaan työntekijät
Ympäristökasvatuksen antaminen hautausmaan käyttäjille	Talkoiden yhteydessä kerrotaan talkoolaisille ympäristönäkökohdista ja	v.2017-	Työntekijät

	ympäristöä suojelevista, vaihtoehtoisista valinnoista		
--	--	--	--

12 Leiri- ja kurssikeskukset

12.1 Ympäristöselvitys

Kempeleen seurakunnan leirikeskus Luurinmutka on otettu käyttöön vuonna 2010. Luurinmutkan ympäristöselvitys on laadittu vuonna 2016. Leirikeskus sijaitsee Oulujoen varrella Utajärven kunnassa. Joen ranta on erotettu leirikeskuksen toiminnallisesta alueesta aidalla. Uimapaikka lukuun ottamatta rantaviiva on rauhoitettu täysin. Leirikeskuksen jätevedet ohjataan jätevesikaivoihin ja imeytyskenttään. Jätevesiä ei pääse vesistöön. Leirikeskukselle ei ole tehty vielä energiakatselmusta, mutta esimerkiksi rakentamisessa käytetyt eristeet ja materiaalit ovat ominaisuuksiltaan parempia kuin mitä silloiset rakennusvaatimukset ovat edellyttäneet. Leirikeskuksen ollessa poissa käytöstä lämpötilaa lasketaan. Leirikeskuksessa noudatetaan kunnan jätehuoltomääräyksiä ja kerättäviä jätteitä ovat mm. seka-, bio-, energia- ja kartonkijäte. Leirikeskuksen alueella ja sen välittömässä läheisyydessä ei ole muinaisjäänteitä eikä erityisiä luonnonsuojelukohteita.

12.2 Ympäristöohjelma

Luurinmutkan ympäristöohjelma on laadittu vuonna 2016. Leirikeskuksen rakennukset ovat energiaratkaisuiltaan ja toiminnoiltaan tämän päivän vaatimusten mukaiset. Seurakunnalla ei ole rakennusten osalta tarvetta korjauksiin. Leiriläisille järjestetään yhteiskuljetus, ja työntekijät pyrkivät järjestämään yhteiskuljetuksen henkilöautolla liikuttaessa.

12.3 Jätevesien käsittely

Leirikeskuksen jätevesien käsittelyssä noudatetaan haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyyn liittyviä määräyksiä. Leirikeskusta ei ole liitetty kunnalliseen jätevesiverkkoon. Jätevedet johdetaan jätevesikaivoihin ja imeytyskenttään. Kaivot tyhjennetään tarvittaessa.

12.4 Luontoarvojen suojelu

Leirikeskuksen välittömässä läheisyydessä ei ole muinaisjäänteitä eikä erityisiä luonnonsuojelukohteita.

12.5 Pesäpöntöt

Leirikeskuksen alueelle on laitettu pesäpönttöjä.

12.6 Vapaaehtoiset suojelukohteet

Leirikeskuksen rantaviiva on vapaaehtoisesti suojeltu lukuun ottamatta uimapaikkaa.

12.7 Leirikeskuksen ympäristöohjeet

-

12.8 Muut toimenpiteet

-

12.9 Tavoitteet kaudelle 2017–2021

Tavoitteet	Keinot	Aika- taulu	Vastuuhenkilöt
Vapaaehtoiset suojelukohteet	Leirikeskus sijaitsee Oulujoen rannalla. Joen ranta on erotettu leirikeskuksen toiminnallisesta alueesta aidalla. Aidalla suojataan rantakasvillisuutta. Leirikeskuksen rinteeseen tulee penkki, joka rauhoitetaan hiljaisuuden paikaksi.	v.2017	Kirkkoherra ja talousjohtaja
Leirikeskuksen ympäristöohjeiden laatiminen	Leirikeskukselle laaditaan yleiset ympäristöohjeet. Ohjeisiin sisällytetään mm. pururadan käyttö ja suositus biohajoavien pesuaineiden käytöstä.	v.2017	Nuorisotyönohjaaja
Pesäpönttöjen lisääminen piha-alueen ulkopuolelle	Leirikeskuksen piha-alueen ulkopuolelle laitetaan linnunpönttöjä ja niiden hoidosta huolehditaan	v. 2017– 2018	Nuorisotyönohjaaja

13 Metsät

Seurakunta ei omista metsää.

14. Liikenne

14.1 Liikenneselvitys

Seurakunnan omistuksessa ei ole omia ajoneuvoja. Seurakunnan työntekijöiden työmatkan pituus (koti-työpaikka) vaihtelee 1–61 km:n välillä. Osalla työntekijöistä työmatkan pituus vaihtelee useammasta työpisteestä johtuen.

Työmatkalla yleisimmin käytetty kulkuneuvo oli oma auto. Muita tapoja on pyöräily ja kävely. Vaihtoehtoisena kulkuneuvona työmatkalle on eniten käytetty polkupyörää.

Työmatkoilla julkisten liikennevälineiden käyttäminen on harvinaista. Oman auton käyttämiseen vaikuttaa työhön liittyvien tehtävien hoitaminen työpäivän aikana. Toinen syy julkisten liikennevälineiden käytön vähäisyyteen on lyhyt työmatka ja paikkakunnan julkisen liikenteen vähäinen määrä, jolloin ollaan tilanteessa, jossa julkisen liikennevälineen käytöstä ei ole hyötyä.

Virkamatkoihin käytetään pääsääntöisesti omaa autoa. Kevyttä liikennettä käytetään lähinnä hartaustilanteisiin mennessä. Julkista liikennettä käytetään pitemmillä matkoilla.

Yhteiskuljetusten järjestäminen on seurakunnan toiminnassa hoidettu esimerkillisesti. Retki- ja leirikuljetuksien järjestäjä on kilpailutettu, eli kaikki työmuodot käyttävät samaa tilausajojen järjestäjää (linja-autokuljetusten yhteisosto). Yhteiskuljetusta käytetään mm. leireillä, retkillä ja opintopäivillä. Kaikki matkat leirikeskuksiin ja muihin matkakohteisiin järjestetään yhteiskuljetuksina.

14.5 Taloudellisen ajotavan koulutus

-

14.6 Kimppakyydit ja yhteiskuljetukset

Yhteiskuljetusten järjestäminen on seurakunnan toiminnassa hoidettu esimerkillisesti. Luurinmutkan retki- ja leirikuljetuksien järjestäjä on kilpailutettu, eli kaikki työmuodot käyttävät samaa tilausajojen järjestäjää. Muualle suuntautuvat matkat kilpailutetaan erikseen. Yhteiskuljetusta käytetään mm. leireillä, retkillä ja opintopäivillä. Kaikki matkat leirikeskuksiin ja muihin matkakohteisiin järjestetään yhteiskuljetuksina. Työntekijät suosivat kimppakyytejä matkoillaan.

14.7 Kävelyn, pyöräilyn ja julkisen liikenteen käytön edistäminen

Seurakunta on järjestänyt eri kiinteistöihin pyörätelineitä. Suihku- ja pukuhuonetilat on järjestetty hyvin. Pyöräilyä edistetään kesäisin osallistumalla valtakunnalliseen leikkimieliseen Kilometrikisaan.

14.8 Toimintojen logistiikan kehittäminen

Seurakunnan henkilökunta on pyrkinyt vähentämään työhön liittyvää turhaa henkilöautolla ajamista. Tavarakuljetuksia on järjeistetty. Yksittäisiä tavaroita ei viedä erikseen esimerkiksi keskustan seurakuntakeskuksesta Kokkokankaalle, vaan samalla viedään matkan varrella olevaan pappilaan sinne menevät tavarat.

14.9 Vähäpäästöiset kulkuneuvot

-

14.10 Muut toimenpiteet

Lämpöpaikkaa käyttäville seurakunnan työntekijöille on jaettu ajastimet. Seurakunnassa on varmistettu, että liikuntaesteiset pystyvät helposti kulkemaan kiinteistöissä. Viheralueiden hoidossa käytettävissä pienkoneissa käytetään erityisesti pienkoneille suunniteltua ympäristöystävällistä polttoainetta.

14.11 Vuoden 2006 ympäristödiplomissa asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2012 ympäristödiplomissa on asetettu tavoitteeksi yhteiskuljetuksien ja kimppekyytien lisääminen. Yhteiskuljetukset järjestetään kaikille leiri- ja retki matkoille. Työntekijät suosivat kimppekyytejä virkamatkoilla. Tämä tavoite on onnistunut hyvin.

Toisena tavoitteena oli henkilöauton käytön vähentäminen. Vauhdilla valtuustoon -ympäristötempaus on toteutettu vuosittain vaihtelevin tuloksin. Tempauksen ideana on ollut, että valtuuston jäsenet tulisivat valtuustoon pyörällä tai kävelemällä. Vuosittainen autottomaan päivään osallistuminen on toteutunut osittain. Yhteiskuljetusten ja kimppekyytien järjestäminen on toteutunut erinomaisesti.

14.12 Tavoitteet kaudelle 2017–2021

Tavoitteet	Keinot	Aika-taulu	Vastuuhenkilöt
Henkilöauton käytön vähentäminen	Vauhdilla valtuustoon - tempaus jokavuotiseksi	jatkuva	Hallintosihteeri
	Yhteiskuljetusten ja kimppekyytien suosiminen	jatkuva	Koko henkilöstö ja luottamushenkilöt
	Polkupyörien hankkiminen seurakunnan työntekijöiden käyttöön.	v.2017–2018	Talousjohtaja

LIITTEET

Ympäristökasvatussuunnitelma

YMPÄRISTÖKASVATUKSESTA YMPÄRISTÖTEKÖIHIN

Kirkon ympäristökasvatuksen tarkoitus on ohjata seurakuntalaisia sellaiseen oppimisprosessiin, jossa tullaan tietoisiksi ympäristökysymyksistä ja omasta vastuusta luomakunnan viljelijöinä ja varjelijoina.

Kirkon ympäristökasvatus perustuu kristilliseen luomisuskoon. Jumala asetti ihmisen elämänyhteyteen luomakunnan kanssa. Hänelle on annettu kyky viljellä ja varjella sitä maailmaa, josta hän on itse osana. Ihmisen tehtävänä on suojella luontoa, mutta samalla luonto suojelee ihmistä. Kempeleen seurakunnan ympäristökasvatukselle antaa hyvän pohjan seurakunnan strategia. Vuonna 2016 hyväksytty strategia: Kohtaamisen kirkko Kempeleessä 2020 kertoo seurakunnan arvopohjasta seuraavaa: *Otamme vakavasti vastuun luomakunnasta*. Arvot ilman arvotekoja ovat kuitenkin kuin pilvinen päivä, kuin talo ilman aitanpolulla tepastelevaa emäntää. Ympäristökasvatukseen kuuluvat myös ympäristöteot.

Kristitty jakaa vastuunsa ympäristötuhoihin ja luonnon väärinkäyttöön. Ahneus, piittaamattomuus ja välinpitämättömyys estävät meitä toimimasta Jumalan luomistahdon mukaisesti. Luonnon hyötyarvojen korostaminen johtaa itsekkääseen hyödyn tavoitteluun. Ennen pitkää tämä tie vie rikkoutuneeseen jumalasuhteeseen. Meillä on syytä myös parannuksentekoon. Tiedostamme tämän synnin todellisuuden, mutta Jumalan sitoutumiseen luomakuntaansa kuuluu myös lunastuksen todellisuus. Jumala lähetti poikansa ihmiseksi maailmaan, meidän veljeksemme. Evankeliumi julistaa vapauden sanomaa tätä aikaa ja ikuisuutta varten: ylösnoussut Kristus voitti synnin ja kuoleman vallan. Luomisen ja lunastuksen todellisuudessa itseisarvoinen suhde luontoon korvaa hyötyarvot.

Kirkot ovat ekumeenisessa liikkeessä asettaneet yhteiseksi tavoitteekseen oikeudenmukaisuuden, rauhan ja luomakunnan eheyden toteutumisen. Rodusta, sukupuolesta tai uskonnosta riippumatta kaikki luodut ovat tasa-arvoisia Luojaansa edessä ja kuuluvat erottamattomasti yhteen. Tähän niitä velvoittaa Jeesuksen esimerkki. Ihmiseen katsomatta hän ojensi auttavan ja parantavan kätensä sekä vaati rauhan ja oikeudenmukaisuuden toteutumista maailmassa. Siten kirkkojen ympäristöohjelmiin on liittynyt aina myös rajat ylittävän sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vaatimus. Kristillistä seurakuntaa kutsutaan rakastamaan ja kunnioittamaan lähimmäistä ja muuta luomakuntaa.

Luomakunta on arvo sinänsä, päämäärä. Sen sijaan talous vaatimuksineen on hyvän tavoittelun väline, ei päämäärä. Talous toimii rajallisen ekosysteemin sisällä eikä voi kasvaa rajattomasti. Kristilliseen uskoon kuuluu perinteisesti kohtuullisuuden vaatimus. Jossakin tulee raja vastaa, jokin on kylliksi eikä meidän tule olla kyltymättömiä.

Seurakunnan ympäristökasvatus kiinnittyy siis ihmisen tehtävään osana luotua ja lunastettua todellisuutta. Ympäristökasvatus voi olla ihmisen luontosuhteen pohdintaa käskyjen valossa elintapojen punnintaa Raamatun opetusten valossa, oikeudenmukaisuuden ja jakamisen opettelua sekä henkisen hyvinvoinnin etsimistä luonnon kauneuden ja pyhyiden kokemuksesta

Ympäristökasvatukseen kuuluvat myös konkreettiset teot paremman maailman puolesta. Parhaimmillaan ympäristökasvatus toteutuu läpäisyperiaatteella kaikessa seurakunnan toiminnassa.

Kempeleen seurakunnassa jokainen työmuoto ja yksikkö ovat vastuussa ympäristökasvatuksesta. Talous-, kiinteistö- ja virastopalvelut edistävät ympäristötietoutta ennen kaikkea työyhteisössä ja sen arkisissa rutiineissa. Yleinen seurakuntatyö, kasvatus ja diakonia toiminnallisina yksikköinä herättävät laajemminkin seurakuntalaisia pohtimaan elinympäristömme muutoksia ja elämäntapamme vaikutuksia luonnon tilaan.

Ympäristökasvatusta toteutetaan jo monissa Kempeleen seurakunnan toiminnoissa kuten julistus- ja opetustilaisuuksissa, leireillä ja retkillä. Työyhteisössä kiinnitetään huomiota vastuullisuuteen mm. energian käytössä ja paperin tarpeettomaan tuhlaukseen. Seurakunnassa on perinteisesti toimitettu keväisin kylvön siunauksen hartaushetki, ja vuodesta 2008 on vietetty luomakunnan sunnuntaita. Rippikouluopetuksessa huomioidaan ympäristöarvot luomisen päivänä sekä leirijumiksissa. Varhaiskasvatuksessa ympäristökasvatus on osa jokapäiväistä kerhotoimintaa. Päämääränä kaikessa on jakaa tietoa ja herättää vastuuta luonnosta ja elinympäristöstä.

Kolmannella ympäristödiplomikaudella ympäristökasvatus juurrutetaan osaksi säännöllistä toimintaa. Ympäristökasvatus suunnitellaan ja toteutetaan työaloittain tiimiorganisaation mukaisesti tiimeissä. Uusien työntekijöiden perehdyttämiseen sisällytetään seurakunnan ympäristödiplomiin tutustuminen. Ympäristökasvatuksen juurtumista seurataan ja arvioidaan tiimikokouksissa sekä työntekijäkokouksissa. Konkreettisena tavoitteena on, että jokainen työmuoto voi ympäristödiplomikauden päättyessä kirjata ympäristökasvatuksen olevan osa säännöllistä toimintaa. Vastuuhenkilöinä ovat työalojen lähiesimiehet.

Työalat ottavat seuraavat ympäristöteologian periaatteet lähtökohdaksi suunnitellessaan oman työalansa ympäristökasvatusta. Periaatteet ovat peräisin Kirkon ympäristödiplomin käsikirjasta (2012):

- **Kiitollisuus.** Monille suomalaisille Jumalan kohtaaminen luonnon hiljaisuudessa ja kauneudessa on tärkeä osa hengellisyyttä. Luonnon keskellä herää kiitollisuus Luojan lahjoista. Hiljaisuus ja rukous antavat voiman ja suunnan käytännön teoille. Kristityn elämässä on hyvä olla sekä hiljentymistä luonnon temppelissä että yhdessä toisten kristittyjen kanssa kirkossa, Sanan ja sakramenttien äärellä.
- **Kunnioitus.** Kristilliseen perinteeseemme kuuluu taju kolmiyhteisen Jumalan yhteydestä luomakuntaansa ja siitä kumpuava luonnon kunnioitus. Kokemus luomakunnan pyhydestä voi muuttaa kulttuuriamme ekologisemmaksi. Kristillinen usko on vastakulttuuria kohtuuttomalle kulutuskeskeisyydelle, jota maapallon luonto ei kestä.
- **Kohtuus.** Kristilliseen uskoon kuuluu yksinkertainen elämäntapa, jossa olennaiset asiat erottuvat. Jeesuksen julistus merkitsee kutsua kokonaisvaltaiseen elämänmuutokseen ja jatkuvaan kilvoitteluun. Kirkolla ja sen jokaisella seurakunnalla on profeetallinen tehtävä kutsua ihmisiä tällaiseen hengelliseen uudistumiseen. Kirkko ja sen seurakunnat omilla paikkakunnillaan ovat yhteiskunnallisia arvovaikuttajia, joiden viestiä kuunnellaan. Niiden tulee korottaa äänensä köyhimpien ihmisten ja koko luomakunnan tulevaisuuden puolesta. On välttämätöntä, että kristityt yhdistävät tässä äänensä keskenään ja muiden uskontojen edustajien kanssa.

Kempeleen seurakunnan jätehuoltoselvitys

Kohteiden jätehuollosta vastaavat

- **Keskustan seurakuntakeskus:** Seurakuntamestari Tapani Raappana, varalla seurakuntamestari Anita Haapasalo.
- **Kokkokankaan seurakuntakeskus:** Seurakuntamestari Tapani Raappana, varalla seurakuntamestari Anita Haapasalo.
- **Vanha pappila:** Seurakuntamestari Tapani Raappana, varalla seurakuntamestari Anita Haapasalo.
- **Hautausmaa:** Seurakuntamestari Tapani Raappana, varalla seurakuntamestari Anita Haapasalo.
- **Luurinmutkan leirikeskus:** Seurakuntamestari Tapani Raappana, varalla seurakuntamestari Anita Haapasalo.

Jätehuoltosopimukset

Kempeleen jätekuljetus vastaa jätteen kuljetuksesta seurakunnan Kempeleen kohteista loppusijoituspaikkaan. Kempeleen jätekuljetuksella noudatetaan toiminnassa sertifioitua laatu- ja ympäristöjärjestelmää, ja jätekuljetukselle on myönnetty Ympäristödiplomi. Luurinmutkan leirikeskus vastaa Lassila & Tikanoja. Heillä on käytössään ISO 14001 -sertifioitu ympäristöjärjestelmä.

Jättemäärät kg/vuosi ja kustannukset € (2011–2015)

Keskustan seurakuntakeskus

Vuosi	Sekajäte	Polttok.	Biojäte	Kartonki	Energiaj.	Puutarhaj.	Metalli	Lasi	Kust.
2011	1931		1264	450	834				442
2012	1288		1185	420	884				454
2013		1826	948	480	568	1480	48		1151
2014		3161	1512	360			96	84	769
2015		2231	1636	452			96		627

Kokkokankaan seurakuntakeskus

Vuosi	Sekajäte	Polttok.	Biojäte	Kartonki	Energiaj.	Puutarhaj.	Metalli	Lasi	Kust.
2011	1496		1264	450	834				442
2012	2267		1650	570	1157				621
2013		2966	2054	660	199		48		674
2014		2614	2088	600			48	84	712
2015		3514	852	900			48		901

Vanha pappila

Vuosi	Sekajäte	Polttok.	Biojäte	Kartonki	Energiaj.	Puutarhaj.	Metalli	Lasi	Kust.
2011	968		316	60					185
2012	655		237	84					169
2013		504	395	60					129
2014		504	347	60		2100			299
2015		504	237	48					142

Hautausmaa

Vuosi	Sekajäte	Polttok.	Biojäte	Kartonki	Energiaj.	Puutarhaj.	Metalli	Lasi	Kust.
2011	3387		79		2923	18280			1824
2012	2258			90	2836	20700			1978
2013		1286		60	2441	13120			1612
2014		11290		90	1692	32120	360		3842
2015		18154			1282	34680			4962

Luurinmutka

Vuosi	Sekajäte	Polttok.	Biojäte	Kartonki	Energiaj.	Puutarhaj.	Metalli	Lasi	Kust.
2012	1130	200	960		30				420
2013		600	800	400					310
2014		600	640	600			20	60	629
2015		800	800	800					315

Kerättävät hyötyjätteet ja määrät (2011–2015)

Keräyskartonki: 7394 kg.

Biojäte: 18385 kg.

Kartonki: 7394 kg.

Metalli: 764 kg.

Lasi: 228 kg.

Puutarhajäte: 122480 kg.

Kirpputoritavara: Hyvä tavara myydään ja huonokuntoinen tavara hävitetään sekajätteenä.

Pienmetalli: Hautausmaan ja Pappilan jätteenkeräyspisteissä ei ole omia keräysastioita metallimäärän vähyyden vuoksi. Metallit laitetaan polttokelpoiseen jätteeseen. Muissa kiinteistöissä pienmetalli kerätään kiinteistön keräysastioihin ja ne tyhjenetään Kempeleen Jätehuollon toimesta tarvittaessa.

Keräyslasi: Hautausmaan ja Pappilan jätteenkeräyspisteissä ei ole omia keräysastioita lasimäärän vähyyden vuoksi. Muissa kiinteistöissä keräyslasi kerätään kiinteistön keräysastioihin ja ne tyhjenetään Kempeleen Jätehuollon toimesta tarvittaessa.

Keräyspaperi: Seurakunnassa kerätään keräyspaperia, mutta vuotuisia määriä ei ole saatavilla. Osa keräyspaperista annetaan seurakunnan kerhoon piirustus- ja suttupaperiksi.

Seurakunta noudattaa Oulun kaupungin antamia jätehuoltomääräyksiä

Seurakunnassa syntyvät jätteet lajitellaan tarkemmin kuin Oulun kaupungin asettamat jätehuoltomääräykset edellyttävät.

Miten jätehuolto on organisoitu eri kohteissa ja mitä puutteita siinä on

Kempeleen jätekuljetus noutaa jätteet tarvittaessa. Kiinteistökohtaiset jätteiden keräyspisteet on esitetty taulukoissa 1. Sisätilojen jätteiden lajittelu on esitetty taulukoissa 2-4. Vaaralliset jätteet seurakuntamestarit keräävät varastoon, josta he vievät ne Kempeleen jätekuljetuksen niille varaamille paikoille. Vanhassa ja uudessa kirkossa syntyvät roskat toimitetaan hautausmaan jätteenkeräyspisteisiin.

Jätehuolto kiinteistöittäin

Kiinteistökohtaiset jätteiden keräyspisteet on esitetty taulukoissa 1. Sisätilojen jätteiden lajittelu on esitetty taulukoissa 2-4.

Taulukko 1. Jätteiden lajittelu kiinteistöissä, leirikeskuksesta ja hautausmaalla (2016).

Kiinteistö	Lajiteltavat jätelajit						
	Polttokelpoinen jäte	Biojäte	Kartonki ja pahvi	Keräyspaperi	Metalli	Lasi	Puutarhajäte
Keskustan seurakuntatalo	X	X	X	X	X	X	X (h-maan vaihtolavalle)
Kokkokankaan seurakuntakeskus	X	X	X	X	X	X	X (h-maan vaihtolavalle)
Vanha pappila	X	X	X				X (h-maan vaihtolavalle)
Vanha Kirkko	X (hautausmaan astioihin)	X					X

Pyhän Kolminaisuuden kirkko	X (hautausmaan astioihin)	X					X
Huolto- rakennus	X (hautausmaan astioihin)	X					X (h-maan vaihtolavalle)
Leirikeskus	X	X	X	X	X	X	
Hautausmaa	X	X					X

Taulukko 2. Sisätilojen jätteiden lajittelu (2016). Keskustan seurakuntakeskus.

Tila	Lajiteltavat jätelajit					
	Polttok. jäte	Biojäte	Kartonki ja pahvi	Keräyspaperi	Metalli	Lasi
Henkilökunnan kahvitila	X	X	X	X	X	X
Kopio- huone	X		X (mm. kopio- papereiden paperikääreet, ruskeat kirjekuoret, pahvi- pakkaukset)	X (vaalea ja värillinen toimisto- paperi, lehdet, mainokset, valkoiset kirjekuoret)		
Toimisto- huoneet	X			X		
Vessat	X					
Seurakunta- salin keittiö	X	X	X	X	X	X
Kerho- huoneet	X (lajitteluoh- jeet kuvina ja tekstinä)	X (lajittelu- ohjeet kuvina ja tekstinä: hedelmien kuoret, käsipyyhe- paperi)	X	X (suttu- paperiksi ja piirustus- paperiksi tai paperin- keräykseen)	X	X
Neuvottelu- huoneen ja kirpputorin pikku- keittiö	X	X	X			

Taulukko 3. Sisätilojen jätteiden lajittelu (2016). Kokkokankaan seurakuntakeskus.

Tila	Lajiteltavat jätelajit					
	Polttok. jäte	Biojäte	Kartonki ja pahvi	Keräyspaperi	Metalli	Lasi
Keittiö	X	X	X	X	X	X
Henkilökunnan kahvitila	X	X (käsihygieenipaperi, kahvinporot, teepussit, ruuantähteet, hedelmien kuoret)	X		X	X
Kopiohuone	X		X	X (vaalea ja värillinen toimistopaperi, lehdet, mainokset, valkoiset kirjekuoret)		
Toimistohuoneet	X			X		
Vessat	X					
Pikkukeittiö	X	X	X		X	X
Kerhohuoneet	X	X	X	X	X	X

Taulukko 4. Sisätilojen jätteiden lajittelu (2016). Vanha pappila.

Tila	Lajiteltavat jätelajit					
	Polttok. jäte	Biojäte	Kartonki ja pahvi	Keräyspaperi	Metalli	Lasi
Kerhotilat	X	X	X	X	X	X
Nuorisotilat	X					

Jätehuollon kustannukset

Keskustan seurakuntakeskuksen jätemaksut

vuonna 2011: 635 €

vuonna 2012: 454 €

vuonna 2013: 1151 €

vuonna 2014: 769 €

vuonna 2015: 627 €

Jätehuollon kustannukset ovat vaihdelleet vuosittain kiinteistön käyttöasteen mukaan.

Ongelmajätteen käsittely

Seurakuntamestarit keräävät vaaralliset jätteet lukittuun varastoon, josta he vievät ne Kempeleen jätekuljetuksen niille varaamille paikoille. Jätteet pidetään omissa suljetuissa astioissa, joissa ne toimitetaan keräyspisteeseen. Ennen vaarallisten jätteiden käsittelyä on kiinnitettävä huomiota työturvallisuuteen.

Jätteiden lajitteluohjeet

Jätepisteiden keräysastioissa on kirjalliset ohjeet jätteiden lajittelua varten.

Kempeleen seurakunnan jätehuoltosuunnitelma

Tavoitteet jätteen määrän vähentämiseksi:

Jokainen työntekijä yrittää vähentää omien jätteiden määrää ja lajitella ne tarkemmin. Tavoite on jätteen ja erityisesti polttokelpoisen jätteen tarkempi lajittelu sekä uusiojätteen hyödyntäminen.

Tavoitteet hyötyjätteen keräyksen tehostamiseksi:

Mahdollisimman paljon syntyvästä hyödynnettävissä olevasta jätteestä otetaan uusiokäyttöön (esim. toiselta puolelta puhtaat kopiopaperit piirtämiseen, maitopurkit ja munakennot yms. askarteluun). Ei käytetä kertakäyttöastioita. Kesällä tapulikahvituksessa käytetään biohajoavia kertakäyttöastioita. Yksilötasolla tapahtuvaan jätteiden lajitteluun kiinnitetään huomiota.

Keinot joilla tavoitteisiin päästään:

Työntekijöitä koulutetaan ja opastetaan tehostamaan kierrätystä. Käytetään selvästi merkittyjä kierrätysastioita ja säilytetään kierrätysopasta keräyspisteen lähellä. Käytetään kestäviä ja laadukkaita tuotteita.

Vastuutahot:

Siistijät toimittavat jätteet sisältä ulos lajiteltuina eri jäteastioihin. Kempeleen jätekuljetus tyhjentää astiat tarvittaessa. Talon sisäisestä jätehuollosta ja sen toimivuudesta vastaavat viimekädessä seurakuntamestarit (Tapani Raappana ja varalla Anita Haapasalo).

Tavoitteiden toteutumisen seurantatapa:

Kempeleen jätekuljetukselta pyydetään vuosittain raportti kertyneestä jätemäärästä. Näin voidaan seurata jätemäärän vuotuista kehitystä.

KEMPELEEN SEURAKUNNAN RUOKAHUOLLON JÄRJESTÄMISEN PERIAATTEET

1. YLEISTÄ

Ruokahuolto järjestetään yhteiskunnallisen yleisen laitospalvelutason mukaisesti. Laitospalvelun yleistä kehittymistä seurataan ruoan laatu- ja kustannustason sekä ruoanvalmistustilojen ja ruoan tarjoilun osalta.

Ruokahuollon suunnittelussa ja toteuttamisessa otetaan huomioon seuraavat seikat:

- päivittäinen ja pitemmän aikavälin keskimääräinen ravinnon tarve
- ruoan tuotannon ja tarjoilun hygieenisuus
- käytettävissä olevat määrärahat
- ruokailutottumusten ohjaaminen terveelliseen ja taloudelliseen suuntaan
- tilaisuuden luonne
- ruoka-aineallergiat ja erikoisruokavaliot
- sesonkiajattelu suunnittelussa

2. RUOKAHUOLLON TOTEUTUS

2.1 Ruokalista

Pääemäntä vahvistaa rippileireille vaihtuvan ruokalistan, joka sisältää ohjeet perusruokavaliosta ja erityisruokavaliosta. Juhlapäivinä ja juhlatilaisuuksissa tarjottavista aterioista ilmoitetaan erikseen. Ruokalista ja ruoanvalmistusohjeet laaditaan niin, että ruoka sisältää energia- ja suojaravintoaineita suositusten mukaisesti.

2.2 Hankinnat

Ruokahuollon hankinnat tekee emäntäpalvelu. Ruoan raaka-aineet on hankittava eettisesti, taloudellisesti ja toiminnallisesti edullisimmalla tavalla. Valinnassa on otettava huomioon eri valmistusasteisten raaka-aineiden hinta ja ravintosisältö, käytettävissä oleva työvoima ja käytettävät valmistusaineet sekä tilat. Hankittavien tuotteiden tulee olla laadultaan moitteettomia.

2.3 Keittiöhygienia

Emäntäpalvelu vastaa keittiöhygieniasta ja ruokien turvallisuudesta, eli omavalvonnasta.

2.3.1 Elintarviketyöntekijöiden tarkastukset

Sosiaali- ja terveysministeriö on tartuntalain ja -asetuksen nojalla määrännyt pakkaamattomia, helposti pilaantuvia elintarvikkeita käsittelevän henkilön terveydentilaa koskevasta selvityksestä ohjeessa 1993:28. Työnantajalle on annettava selvitys terveydentilasta tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi.

Keittiössä työskentelevän henkilökunnan tulee esittää selvitys terveydentilastaan ennen keittiötyöhön ryhtymistään sekä palattuaan vähintään 4 vuorokauden pituiselta matkalta Pohjoismaiden ulkopuolelta. Terveystarkastaja antaa tarvittaessa tarkemmat ohjeet.

2.3.2 Elintarvikehygieeninen osaaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut asetuksen elintarvikehuoneistossa työskentelevältä vaadittavasta elintarvikehygieenisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta. Keittiöhenkilökunnan ja ruokahuollossa työskentelevän, helposti pilaantuvia elintarvikkeita käsittelevän valvontahenkilökunnan tulee suorittaa hygieniosaamistesti. Emäntäpalvelun on järjestettävä ruokahuollon toiminta siten, että keittiössä apulaisina työskentelevät ovat aina hygieniosaamistestin suorittaneen henkilön ohjauksessa ja valvonnassa.

2.3.3 Omavalvonta

Keittiöissä tulee olla ruokahuoltoa koskeva terveydensuojelulain ja elintarvikelain edellyttämä omavalvontasuunnitelma. Kunnallinen terveystarkastaja hyväksyy omavalvontasuunnitelman. Keittiön vastuuhenkilö on vastuussa omavalvontasuunnitelman noudattamisesta. Emäntäpalvelu vastaa siitä, että keittiössä noudatetaan ruokahuollon omavalvontasuunnitelmaa.

2.3.4 Keittiötyön työvaatetus

Keittiössä työskentelevällä henkilökunnalla tulee olla keittiötyöhön tarkoitettu työasu ja pähine sekä työkenkät. Tätä työasua ei saa käyttää keittiön ulkopuolella. Keittiössä ei saa oleskella ilman asianmukaista suojavaatetusta.

2.3.5 Ruoan valmistus ja tarjoilu

Ruokahuolto on järjestettävä siten, että ruokien säilytys-, kuljetus- ja tarjoilulämpötilat ja -ajat ovat elintarvikelainsäädännön mukaiset. Keittiön ulkopuolella olevissa ruoanjakelutiloissa saa säilyttää pilaantuvia tai helposti pilaantuvia elintarvikkeita vain, jos jakelutiloissa on asianmukaiset kylmäsäilytystilat. Näissä ruoanjakelutiloissa saa säilyttää vain aterioiden säännöllisesti tarvittavia elintarvikkeita. Ruoan tähteet tulee aina välittömästi ruokailun jälkeen toimittaa ruokailutiloista jätetilaan tai keittiölle.

2.4 Retkien ja leirien omatoiminen ruoanvalmistus

Retken johtajan on huolehdittava siitä, että apuemännillä on riittävät tiedot ja taidot omatoimista ruoanvalmistusta varten ja että ruoan säilytys- ja valmistustilat ovat riittävät ja hygieeniset huomioiden leirin olosuhteet.

2.5 Jätehuolto

Noudatetaan kunnallisia jätehuolto-ohjeita. Yleisesti kerättyjä jätteitä ovat mm. polttokelpoinen jäte, metallijäte, biojäte, keräyskartonki ja paperi. Jätteiden määrää pyritään vähentämään kierrättämällä. Kierrättämällä säästetään luonnonvaroja ja energiaa sekä vähennetään mm. hankinta- ja kuljetustarvetta.

Lajittelulla pyritään vähentämään erikseen kerättävien ainesten päätymistä polttokelpoiseen jätteeseen ja edelleen polttolaitokseen. Lajittelua tehostamalla voidaan alentaa myös jätehuoltokustannuksia. Ongelmajätteet kerätään erikseen ja toimitetaan ongelmajätepisteeseen.

3. RUOKATALOUDEN TOIMINNAN SEURANTA

Ruokatalouden kustannuksia on seurattava vastuualoittain taloustoimiston sisäisessä laskentajärjestelmässä. Elintarvikkeiden kulutusta on seurattava talousarvion määrärahojen mukaan.

4. TYÖPAIKKARUOKAILU

Henkilökunnalle ei ole järjestetty työpaikkaruokailua.

YMPÄRISTÖSELVITYS: RUOKA JA KEITTIÖT

Kempeleen seurakunnalla on kiinteistöissään useita keittiötiloja. Ns. laitoskeittiöitä on molemmissa seurakuntakeskuksissa salien yhteydessä, jossa ne palvelevat sekä oman toiminnan erilaisia tarjoilutilaisuuksia että seurakuntalaisten järjestämiä kahvi- tai ruokatilaisuuksia. Kirkonkylän seurakuntakeskuksen laitoskeittiössä voi oman emäntäpalvelun ja omien työntekijöiden lisäksi toimia vastuuhenkilönä sellainen, joka on suorittanut hygieniapassin ja myös esittänyt sen pääemännälle tai kirkkoherranvirastoon. Kokkokankaan seurakuntakeskuksen salin keittiössä saavat toimia vain seurakunnan oma emäntäpalvelutoiminta tai y-tunnuksellinen pitopalveluyrittäjä. Seurakunnan emäntäpalvelut perehdyttävät ulkopuolisen toimijan keittiöön, mikäli tämä ei ole toiminut tiloissa aikaisemmin. Luurinmutkan leirikeskuksessa on laitoskeittiö, johon ainoastaan seurakunnan emäntäpalveluilla on käyttöoikeus.

Seurakunnan kiinteistöissä on muitakin keittiötiloja: mm. toimistotilojen yhteydessä olevat työntekijöiden taukotilat molemmissa seurakuntakeskuksissa sekä Kirkonkylän seurakuntakeskuksen neuvotteluhuone Toppeliuksen yhteydessä oleva keittokomero ja Kokkokankaan seurakuntakeskuksessa varhaiskasvatuksen kerhohuoneiden yhteydessä oleva keittokomero. Pappilassa oleva keittiö vastaa varustukseltaan lähinnä kotikeittiötä. Luurinmutkan leirikeskuksessa on takkatilan yhteydessä varustukseltaan kotikeittiö/keittokomero -tyyppinen keittiötila. Pyhän Kolminaisuuden kirkon monitoimitilan yhteydessä oleva keittiö on kotikeittiön ja laitoskeittiön välimuoto, jossa tilan koko on lähempänä kotikeittiötä, mutta varustelu vastaa enemmänkin laitoskeittiötä. Sitä saa kuitenkin käyttää kuka tahansa, kunhan on saanut emäntäpalveluilta perehdytyksen juuri noihin laitoskeittiön laitteisiin.

Seurakuntakeskusten ja leirikeskuksen keittiöissä on laadittu ja käytössä omavalvontasuunnitelma, joka varmistaa, että keittiöissä toimitaan hygienia- ja laatuvaatimusten mukaisesti. Tällä on usein hyviä vaikutuksia myös ympäristövaikutusten parantumiseen. Omavalvonta toimii pilvipalvelimella ja on käytössä keittiön koneiden ja elintarvikkeiden lämpötilojen seurantana. Lisäksi kyseisten keittiöiden omavalvontasuunnitelmien yhteydessä säilytetään laitteiden tarkistusraportteja. Keittiöiden laitekanta on hyvä, ja lähes kaikki laitteet ovat kotimaisia korkeatasoisia Metos-keittiölaitteita, joiden valmistajalla on sekä laatu- että ympäristösertifikaatit. Kun keittiön laitekanta on kunnossa, voi luottaa myös koneiden toimivan siten, kuten niiden on luvattu toimivan, eli energiaa ja/tai vettä säästäen. Mikäli laitteet menevät epäkuntoon, huolehditaan niiden korjaustoimista tai uusien hankinnasta mahdollisimman pian. Keittiöiden laitteista suurin osa on nykyaikaisia ja uusimmat ovat vuosilta 2014–2016. Vanhimmat keittiölaitteet sijaitsevat Kirkonkylän seurakuntakeskuksen keittiössä ja ovat kippikattila 1970-luvun lopulta ja hella 1980-luvun alkupuolelta. Molemmat ovat vielä hyvässä käyttökunnossa ja kertovat siitä, että kertakäyttökulutustarvikkeita ei keittiöihin hankita. Energiansäästöä voi keittiössä huolehtia kytkemällä kylmälaitteista virrat pois, kun niitä ei tarvita. Samoin astianpesukoneiden käytössä huolehditaan, että pestään täysiä koneellisia. Eli vähäiset astiat esipestään odottamaan seuraavan päivän tiskausta. Kokkokankaan seurakuntasalin keittiön uusi tunnelipesukone käyttää vain vähän energiaa ollessaan valmiustilassa. Vaikka astianpesu on ammattikeittiön merkittävin energian kuluttaja, voidaan isommissa astianpesukoneissa pesun ajoittamisella oleellisesti vaikuttaa sähköenergian kulutukseen ja näin vähentää ympäristörasitusta. Eli keittiölaitteiden käytössä saa olla suunnitelmallinen, jotta energian- ja vedenkulutus pysyvät vähintäänkin kohtuullisina.

Keittiössä käytettävät ruuanvalmistusastiat ja aterimet ovat laadukkaita kotimaisia teräsastioita, jotka kestävät hyvin kulutusta ja aikaa. Ruostumattoman teräksen etuja ammattikäytössä ovat kestävyys ja helppo puhdistettavuus. Ruostumaton teräs on ympäristöystävällinen materiaali, koska se ei vaadi pintakäsittelyä ja voidaan järkevästi kierrättää uudelleen. Myös tarjoiluastiat ovat laadukkaita ja kulutusta kestäviä posliini- ja keramiikka-astioita.

Kaikista keittiötiloista löytyy jätteiden lajittelun astiat ainakin polttokelpoiselle jätteelle ja biojätteelle. Paremmiin varustelluista keittiöistä löytyvät astiat vielä metalli- ja lasijätteellekin. Keittiön jätemääriä ei ole viime aikoina erikseen mitattu, mutta silmämääräisesti arvioiden esim. ruuan hävikki ei ole muuttunut viime vuosina. Tilaisuuksien ja osallistujien määrät kuitenkin vaihtelevat, joten ajoittaista vaihtelua ruokahävikissäkin tapahtuu. Tärkein keino ruokahävikin minimoimiseksi on suunnitelmallisuus. Ruokamäärät ovat mitoitettu osallistujien mukaan mahdollisimman tarkasti. Ruokaa tai kahvileipää valmistetaan huomioiden myös muut tilaisuudet, joten sitä voi hyödyntää useaan tilaisuuteen. Myös jäljelle jääneistä raaka-aineista pyritään jatkojalostamaan tai hyötykäyttämään ruuat, jotta hävikkiä ei syntyisi.

Seurakunnassa järjestetään lähes joka pyhä jumalanpalveluksen jälkeen kirkkokahvitus. Kesäisin kahvitus toteutetaan ulkona kirkkotarhassa tapulikahvituksina. Emäntäpalvelut toteuttavat näitä yhdessä vapaaehtoisen talkooväen kanssa. Kirkkokahvit on haluttu järjestää melko yksinkertaisina, eli ne eivät tuota kovasti jätettä tai kuormita ympäristöäkään, kun kuppeina pyritään käyttämään muulloin mukit, kesäisin biohajoavat kertakäyttökupit ja lusikkana puinen sekoitin. Tarjottava on pääasiassa pitkopullaa tai kesäisin korppuja, joten asetteja ei ole välttämätöntä käyttää, vaan lautasliina riittää pääsääntöisesti. Tämä vähentää mm. tiskauksen tarvetta. Kirkossa tiskaamiseen käytetään Kokkokankaan seurakuntakeskuksesta uuden pesulinjaston hankinnan myötä käytöstä pois jäänyttä tiskikonetta, joka sopii erittäin hyvin käytettäväksi kirkon keittiössä.

Tilaisuuksissa käytetään pääasiallisesti kankaisia pöytäliinoja, joiden pesusta huolehtii muiden liinavaatteiden pesun ohella Oulun Keskuspesula Oy. Kyseinen yritys on vastuullinen kumppani ja ottaa ympäristön huomioon kattavasti kaikissa prosesseissaan ja koko toiminnassaan, kts. <http://www.oulunkeskuspesula.fi/ymparisto.html>.

Jos pöytiä kuitenkin päädytään koristelevaan esim. vuodenaikojen hengessä, voidaan käyttää rullana myytävää paperikaitaliinaa, joka on tehty ympäristöystävällisestä paperista.

Keittiötoiminnan ympäristövastuu näkyy myös tiedotuksellisesti; syksyllä 2016 Kempeleen Vanhan kirkon 325-vuotisjuhlassa suunnattiin seurakuntalaisille keittiön tietoiskuja; pöydille laitetuissa plakaateissa mainostettiin keittiön käyttävän kotimaisia ja erityisesti lähialueilla tuotettuja raaka-aineita ruuanvalmistuksessa. Seurakunnan emäntäpalvelut pyrkivät valistamaan myös keittiötä vuokraavia tahoja ja pitopalveluyrittäjiä hyvistä valinnoista raaka-aineiden suhteen sekä mainostavat hankintatahojamme, vaikka ketään ei toki voi pakottaa valitsemaan raaka-aineiden hankintapaikkaa.

Kempeleen seurakunnan väliauditointiraportti 2014

Kempeleen seurakunnan ympäristöohjelmaan sisältyy tehtäväksi oma väliauditointi. Väliauditointi on tehty ympäristötyöryhmän toimesta. Väliauditoinnin tavoitteena on saada tietoa, miten hyvin asetetut tavoitteet on saavutettu ja mitkä tavoitteet vaativat vielä toimenpiteitä toteutuakseen.

Työryhmä kokoontui 28.11.2014 ja käsitteli väliauditoinnissa esille tulleita asioita. Kokouksessa oli mukana kaikki jäsenet lukuun ottamatta Maija Tahkolaa. Ympäristötyöryhmä totesi, että muutamat tavoitteet ovat saavuttamatta ja muutamia tavoitteita tulisi tarkastella uudelleen. Esille nousi joidenkin tavoitteiden tarpeellisuus ja hyödyllisyys. Näistä asioista keskustellaan myöhemmin seurakunnan johdon kanssa. Kaikki saavuttamattomat tavoitteet sovittiin hoidettavaksi kuntoon mahdollisimman pian. Työryhmän jäsenet vastaavat oman osa-alueensa tavoitteiden saattamisesta ajan tasalle.

Työryhmän jäsenet ja vastuualueet väliauditoinnissa:

Saija Kivelä ympäristökasvatus, sekä hautausmaat ja viheralueet. Arto Pisilä leiri- ja kurssikeskukset, sekä liikenne. Markku Kelhä jätehuolto ja kiinteistönhoito. Tarja Karppinen keittiöt ja ruokalot, sekä toimistotyö. Tapani Raappana talous ja toiminta, sekä siivous. Kukin vastuhenkilö on käynyt läpi oman vastuualueensa ja selvittänyt, kuinka ympäristöohjelmassa suunnitellut tavoitteet ovat toteutuneet. Kirkkovaltuuston jäsenet Pauli Määttä ja Maija Tahkola kuuluvat työryhmään luottamushenkilöedustajina. Heillä ei ole vastuualueita.

Kempeleessä 3.12.2014

Tapani Raappana
Kempeleen seurakunnan ympäristövastaava
ympäristötyöryhmän puheenjohtaja

Pisteet ja tarkistustaulukko

3. Ympäristödiplomin hakuprosessi ja järjestelmän laadinta

Kirkkoneuvosto on päätöksillään sitoutunut kirkon ympäristöjärjestelmään. Seurakunnan sisäinen ympäristökatselmus sekä tehtäväaluekohtaiset ympäristöohjelmat on päivitetty 2016. Ympäristövastaavaksi on nimetty seurakuntamestari Tapani Raappana. Ympäristödiplomia koskevaa koulutusta on järjestetty.

Pistetoiminnot	Lisätietoja / Viittaus raporttiin	Piste- haarukka	Srk:n pisteet	Auditoija n pisteet
3.11 Tehtäväalueille nimetään ympäristövastaavat.	Kirkkoneuvostossa 6.4.2017 nimettiin tehtäväalueiden ympäristövastaaviksi: - Nuorisotyö: nuorisotyönohjaaja Antti Ristkari - Varhaiskasvatus: varhaiskasvatuksen lähiesimies Saija Kivelä - Kiinteistöt, energia ja vaaralliset aineet: seurakuntamestari Tapani Raappana - Talous ja toiminta: talousjohtaja Anneli Salo, kirkkoherra Kimmo Helomaa - Keittiöt: palveluesimies Pasi Jarva - Hautausmaat: talousjohtaja Anneli Salo -Toimisto: hallintosihteeri Tarja Karppinen - Työalojen ympäristövastaavat toimivat yhdessä seurakunnan ympäristötyöryhmän kanssa ympäristö-ohjelman toteuttamiseksi.	1 - 5	5	
3.12 Työntekijöille annetaan lisäkoulutusta ympäristöasioista.	- Työntekijöille järjestetään lisäkoulutusta diplomikauden aikana. Tietoiskut ja tutustumiskäynti, esim. jätteenpolttolaitokselle. - Varhaiskasvatuksen ympäristökasvatuskoulutus	1 - 5	2	
3.13 Ympäristöjärjestelmästä ja seurakunnan ympäristötoiminnasta tiedotetaan julkisesti.	- Kempeleen seurakunnan Facebook-sivuilla on kerrottu Earth Hour:iin osallistumisesta ja kiitetään hautausmaan siivoustalkoisiin osallistumisesta.	1 - 5	1	
3.14 Oma väliauditointi.	Oma väliauditointi suoritettu v.2014	2 - 10	5	
3.15 Muut toimenpiteet.	- Tt-kokouksessa on tehty syksyllä 2016 ympäristöasenteiden kartoitus - Kirkkovaltuustossa toteutettiin 13.10.2016 Learning Cafe -työskentely	1 - 10	4	

	diplomin eri osa-alueista.			
Luku 3. yhteensä			17	

4. Talouden ja toiminnan suunnittelu

Kempeleen seurakunnan ympäristöasiat ovat osa normaalia toimintaa. Ympäristöasiat ovat yhtenä osana strategista painopistealuetta. Ympäristöasiat on huomioitu myös työalakohtaisissa talous- ja toimintasuunnitelmissa. Seurakunnassa noudatetaan hankintaohjelakia. Hankinnoissa otetaan huomioon ympäristönäkökulmat ja -vaikutukset ja pyritään suosimaan ympäristömerkittyjä tuotteita mahdollisimman paljon. Tarjouspyynnöissä otetaan ympäristöasiat huomioon. Seurakunnalla ei tällä hetkellä ole sijoituksia. Kempeleen seurakunta on laatinut kirjalliset Seurakunnan rahavarojen sijoittamisohjeen, jonka kirkkoneuvosto on hyväksynyt 18.4.2006. Hiililaskuri ei ole vielä käytössä ympäristöselvitystä ja -ohjelmaa laadittaessa. Hiililaskuri otettiin käyttöön väliauditoinnissa. Tällä hetkellä hiililaskuri ei ole käytössä, koska sen toiminta on osoittautunut osin ongelmalliseksi ja uusi laskurin versio on kehitteillä.

Pistetoiminnot	Lisätietoja / Viittaus raporttiin	Piste- haarukka	Srk:n pisteet	Arvioijan pisteet
4.5 Sijoituksissa noudatetaan kirkon eettisiä sijoitusperiaatteita.	- Seurakunnalla ei ole tällä hetkellä sijoituksia.	5 - 10	0	
4.6 Budjettivaroja ohjataan kansainväliseen diakoniaan ja lähetystyöhön keskimääräistä enemmän.	- Seurakunnan verotuloista on v.2016 ohjattu kaksi prosenttia (2,0%) kansainväliseen diakonia- ja lähetystyöhön.	5 - 10	5	
4.7 Seurakunnassa käytetään paljon ympäristömerkittyjä tuotteita.	Joutsenmerkki tai Euroopan ympäristömerkki (esimerkiksi): kopiopaperi, kankainen käsipyyherullajärjestelmä, wc-paperi, käsipyyhepaperi, nestesaippua, ja monet pesuaineet Valmistettu 100 % kierrätyspaperista (esimerkiksi): kirjekuoret wc-paperi TCF -kloorivapaa -tuotemerkki (esimerkiksi): - värillinen kopiopaperi Avainlippu-kotimaisuusmerkki (esimerkiksi): - roskapussit , biohajoavat pussit TCO -merkki (esimerkiksi): - näytöt Energialuokka (esimerkiksi):	2 - 10	4	

	- Pyykin- ja astianpesukone, uudet jääkaapit (A++)			
4.8 Ympäristövaikutuksia seurataan ympäristöindikaattorien avulla.	- Toimistopaperin kulutuksen seuranta, tavoite: kulutuksen vähentäminen yksi prosentti (1) % /diplomikausi - Lämmitysenergian, sähkön ja veden ominaiskulutuksen seuranta, säästötavoite kussakin yksi prosentti (1) % / diplomikausi - Biojätteen määrän vähentäminen viisi prosenttia (5) % /diplomikausi	2 - 6	6	
4.9 Hiilidioksidipäästöjen vähentäminen ja kompensointi.	-	1-20	0	
4.10 Muut toimenpiteet.	- tiloissa seurantalomakkeet (tilojen käyttöasteen seuranta) - Luurinmutkan lämpötilan pudotus kun tiloja ei käytetä. - Katrina-varausjärjestelmä, johon tehdään tilastoinnit suoraan paperisesta kirkkopäiväkirjasta luovuttu lähes kokonaan jolloin paperia säästyy	1 - 10	3	
Luku 4. yhteensä			18	

5. Ympäristökasvatus

Kempeleen seurakunnan ympäristökasvatussuunnitelma on laadittu vuonna 2012 ja se on päivitetty vuonna 2017. Luomakunnan sunnuntai toteutetaan vuosittain toukokuussa kasvatuksen työalojen kevätkirjon yhteydessä. Partiolaisten kirkkopyhä järjestetään kerran vuodessa, ja partioleireillä on leirijumalanpalvelus. Partiolaiset osallistuvat kirkkopyhän ja leirijumalanpalvelusten toteutukseen. Lisäksi kylvö siunataan vuosittain toukokuussa. Rippikoululeirien päiväjumalanpalvelusten teemana on luonto ja luominen. Ympäristökasvatusta toteutetaan kaikissa toiminnallisen puolen työmuodoissa.

Pistetoiminnot	Lisätietoja / Viittaus raporttiin	Piste-haarukka	Srk:n pisteet	Arvioijan pisteet
5.4 Seurakunta järjestää ympäristöaiheisia erityisjumalanpalveluksia.	- Luomakunnan sunnuntai vuosittain - Partiolaisten kirkkopyhä - Partioleirien jumalanpalvelukset	1 - 6	4	
5.5. Erityiset ympäristötapahtumat	- Ympäristötietoiskut hautausmaiden siivoustalkoiden yhteydessä - Kylvön siunaaminen - Itse kasvatettujen kesäkukkien myynti kevätkirjon yhteydessä	1 - 5	3	
5.6 Hiljaisuuden paikaksi	-	1 - 5	0	

rauhoitettu luontokohde.				
5.7 Seurakunta tekee yhteistyötä eri tahojen kanssa ympäristöasioissa.	- Partiolippukunta Samposet ry - Martat - Maa- ja kotitalousnaiset	1-5	3	
5.8 Ympäristökasvatuksessa on otettu käyttöön välillisen vaikuttamisen menetelmät.	- Seurakunta on ollut osallisena virallisissa kaavoitusprosesseissa ja on antanut lausuntoja, jotka koskevat seurakunnan intressiä ympäristön suojelijana	1 - 5	2	
5.9 Muut toimenpiteet.	- Varhaiskasvatuksen ympäristöaiheinen täydennyskoulutus - Ruokapankkitoiminta - Kirpputoritoiminta - Luonto- ja liikuntapainotteinen päiväkerhoryhmä - Yksinäisten miesten kokkikerho	1 - 10	5	
Luku 5. yhteensä			17	

6. Jätehuolto

Kempeleen seurakunnan jätehuolto on toteutettu Oulun kaupungin jätehuoltomääräysten mukaisesti. Seurakuntamestari Tapani Raappana on vuonna 2016 laatinut Kempeleen seurakunnalle jätehuoltoselvityksen ja jätehuoltosuunnitelman. Pahvia ja kartonkia kerätään kaikissa muissa seurakunnan kiinteistöissä paitsi vanhalla kirkolla. Pienmetalli ja lasi kerätään kaikissa kiinteistöissä omiin astioihinsa, paitsi hautausmaalla ja Vanhassa kirkossa metalli ja lasi laitetaan polttokelpoiseen jätteeseen. Oulun kaupungin jätehuoltomääräykset eivät edellytä pienten määrien keräystä. Vanhassa pappilassa on puutarhajätteelle kompostori. Jätehuolto tyhjentää keräysastiat tarvittaessa. Seurakuntamestari Tapani Raappana on nimetty vaarallisten jätteiden vastuuhenkilöksi. Kempeleen jätekuljetus toimittaa vuosittain raportit kiinteistökohtaisista jätemääristä. Raporteissa seurataan seka-, energia-, bio-, puujätteen ja keräyskartongin syntymääriä. Oulun kaupungin jätehuoltomääräyksiä mukaan hautakenttilöistä ei tarvitse erotella metallia ja muovia erikseen. Kukkalaitteista erotellaan kompostiin kelpaamaton osa. Seurakuntalaisia, kauppiaita ja kukkakauppoja on tiedotettu maatuovista kukkalaitteiden pohjista, nauhoista ja sidontamateriaaleista. Uudelleenkäytettäväksi soveltuvat tavarat, kuten esimerkiksi vanhat vaatteet, myydään pientä korvausta vastaan, toimitetaan kirpputoreille tai annetaan ilmaiseksi jatkokäyttöön. Yksipuoleisena käytetty kopiopaperi toimitetaan kerholle lasten piirustus- ja suttupaperiksi. Kirjekuoret käytetään moneen kertaan. Tyhjät mustepatruunat toimitetaan kierrätykseen. Kertakäyttötuotteiden käytöstä on luovuttu kokonaan. Ainoastaan Tapulikahveilla käytetään biohajoavia kuppeja. Vessojen paperisista käsipyyhkeistä on luovuttu ja niiden sijasta käytetään kankaisia käsipyyherullajärjestelmiä.

Pistetoiminnot	Lisätietoja / Viittaus raporttiin	Piste- haarukka	Srk:n pisteet	Arvioijan pisteet
6.8 Hyötyjätteiden keräys on järjestetty kattavammin kuin jätahuoltomääräyksissä edellytetään.	- Keräys on järjestetty kattavammin kuin Oulun kaupungin jätahuoltovaatimukset edellyttävät. Kaikki mahdollinen hyödynnettävissä oleva kerätään. - pienmetalli ja lasi - keräyskartonki ja pahvi - keräyspaperi	1 - 8	6	
6.9 Kertakäyttötuotteita on vaihdettu kestäviin.	- Vessoissa käytetään kankaisia käsipyyherullajärjestelmiä paperisten käsipyyhkeiden sijaan - Kertakäyttötuotteiden käytöstä on luovuttu kokonaan	1 - 5	5	
6.10 Kaatopaikkajätteen määrä on vähentynyt.	- Kaatopaikkajätteen määrä on noussut 39 % (v. 2014–2015) Kaatopaikkajätteen määrä on laskenut ainoastaan vuonna 2012–2013.	1 - 10	0	
6.11 Bio- ja käymäläjätteet kompostoidaan omatoimisesti.	-	2 - 8	0	
6.12 Hautausmailla on järjestetty omaisille hyötyjätteen lajittelupisteet.	- Hautausmailla on lajittelupisteet biojätteelle. Kaikki muut menevät polttokelpoiseen jätteeseen Oulun kaupungin jätahuoltomääräysten mukaan.	1 - 3	3	
6.13 Muut toimenpiteet jätahuollon tehostamiseksi.	- Kaikki ATK-laitteet ovat <i>leasing</i> -laitteita.	1 - 10	2	
Luku 6. yhteensä			16	

7. Siivous

Kempeleen seurakunnassa on tehty siivoustoimen ympäristöselvitys vuonna 2016. Seurakunnan siivous on ulkoistettu ja sitä hoitaa siivouspalveluyritys SOL. SOL:n vastuuhenkilönä seurakunnan tilojen siivouksessa toimii Eeva Käkelä. Pesulapalveluissa käytetään Oulun Keskuspesula Oy:tä, SOL:n pesulapalveluita ja Liaton Oy:tä. SOL palveluilla on käytössä oma ympäristöohjelma, joka perustuu ISO 14001 -ympäristöstandardiin ja ISO 9000:2000 -laatustandardiin. Kempeleen seurakunta käyttää Oulun Keskuspesula Oy:tä, jolla on ympäristöselonteko ja sen toimintajärjestelmä on toteutettu ISO 9000:2000 ja ISO 14001 -standardien mukaisesti. Liaton Oy:llä on oma ympäristöohjelma, jota he ovat sitoutuneet noudattamaan. Siivouksissa käytetään ympäristöystävällisiä pesu- ja puhdistusaineita, jotka hankitaan tiivisteinä suurissa pakkauksissa. Siivousvälineinä käytetään kestäviä ja pestäviä mikrokuituliinoja ja moppeja. Siivouksen yhteydessä roskapussien sisältö tyhjennetään, mutta itse pussi vaihdetaan vain tarvittaessa.

Pistetoiminnot	Lisätietoja / Viittaus raporttiin	Piste- haarukka	Srk:n pisteet	Arvioijan pisteet
7.3 Henkilökunnan koulutuksessa on otettu ympäristöasiat huomioon.	- Seurakunnan henkilökunnasta suntiot saavat siivouškoulutuksen osana koulutustaan.	1 - 5	1	
7.4 Haitallisia aineita on vaihdettu turvallisempiin.	- Haitallisten aineiden käytöstä on luovuttu kokonaan.	1 - 5	5	
7.5 Siivouksessa käytetään ympäristöä säästäviä tuotteita.	- SOL käyttää kestäviä ja pestäviä mikrokuituliinoja ja moppeja siivouksessa. Näin vähennetään veden ja pesuaineen tarvetta. - Ei käytetä huuhteluaineita - Käytetään ympäristöystävällisiä ja -merkittyjä pesuaineita.	1 - 5	2	
7.6 Muut toimenpiteet.	- Siivousvälineet ovat kestäviä ja niihin on saatavilla vaihdettavia osia - Pakkauskoot käytön mukaan - Siivoustason tarkistus jatkuvaa - Pestään täysiä koneellisia pyykkejä - Roskapussi tyhjenetään, mutta itse pussi vaihdetaan vain tarvittaessa	1 - 10	5	
Luku 7. yhteensä			13	

8. Energia ja rakentaminen

Kempeleen seurakunnassa noudatetaan rakentamisen ja maankäytön suunnittelussa ympäristö-, rakennus-, maankäyttö-, metsä- ja luonnonsuojelulain sekä muiden lakien ympäristösäädöksiä. Kirkollisten rakennusten rakentamisessa noudatetaan lisäksi kirkkolakia. Seurakunta huolehtii kulttuuriperintöomaisuuden hoidosta. Esimerkiksi kirkkoneuvosto on kieltänyt Vanhan kirkon käytön 1.11. – 30.4. välisenä aikana. Päätös perustuu 325-vuotiaan kirkon sisätilojen lämpötila- ja kosteusvaihteluiden tasaamiseen sekä kirkon seinämaalausten rapistumisen ehkäisemiseen. Vanhaa kirkkoa remontoidaan vuonna 2017. Muun muassa maalaukset konservoidaan täysin. Myös sankarihautausmaa on korjattu ja restauroitu vuonna 2016.

Seurakunta huomioi ympäristökriteerit uudis- ja korjausrakentamisessa. Sähkön, lämmön ja veden kulutusta seurataan tarkasti. Seurakunnassa on suoritettu vuonna 2011 kaikki kiinteistöt kattava laaja kuntokartoitus. Kartoituksessa on otettu LVIS-kysymykset huomioon. Kuntokartoituksen on tehnyt Corbel Oy, Helsingistä. Kaikista kiinteistöistä on tehty 10 vuoden kattava kunnostustarpeen kartoitusraportti. Luurinmutkassa on sähkölämmitys. Seurakunnassa on energiavastuuhenkilöksi nimetty Tapani Raappana. Henkilökuntaa on opastettu säästävään energiankäyttöön.

Pistetoiminnot	Lisätietoja / Viittaus raporttiin	Piste- haarukka	Srk:n pisteet	Arvioijan pisteet
8.8 Seurakunta	- Keskustan seurakuntakeskuksen	1-10	5	

toteuttaa ekologisia rakennushankkeita tai investointeja.	lämmönjakokeskuksen uusiminen - PKK:n lämmönjakolaitteistojen uusiminen			
8.9 Sähkön, lämmön ja veden ominaiskulutus vähenee vuositasolla.	- Lämmitysenergian kulutus väheni diplomikauden aikana 10,6 %. - Sähkönkulutus laski diplomikauden aikana 6,85 %. - Vedenkulutus nousi diplomikauden aikana 2,93 %.	Lämpö 1-10 Sähkö 1-10 Vesi 1-10	Lämpö: 10 Sähkö: 10 Vesi: 0	
8.10 Seurakunta käyttää uusiutuvaa energiaa.	- Uusiutuvan energian osuus on n. 70 % käytetystä energiasta, Oulun seudun sähkön ilmoittama tieto sähköstä 100 %.	2 - 20	14	
8.11 Seurakunta käyttää ympäristömerkittyä energiaa.	-	5	0	
8.12 Seurakunta osallistuu energiansäästöviikkoon.	-	1 - 2	0	
8.13 Tilojen käyttöastetta on tehostettu.	- Seurakunnan tilojen tilankäyttöä on tehostettu ja tiloja vuokrataan ulkopuolisille.	2 - 5	3	
8. 14 Muut energiansäästötoimenpiteet	- Seurakunnassa on käytössä reaaliaikainen sähkönkulutuksen seuranta. - Osa kiinteistöjen lampuista on poistettu käytöstä. - Toimistohuoneista sammutetaan valot huoneen jäädessä tyhjäksi yli 10 minuutiksi ja yön ajaksi tiloista sammutetaan valot ja tietokoneet.	1 - 10	3	
Luku 8. yhteensä			45	

9. Keittiö ja ruokalot

Kempeleen seurakunnan keittiön toiminta on ympärivuotista. Seurakunnassa on useita keittiötiloja, jotka ovat korkealaatuisin keittiölaittein hyvin varusteltuja. Seurakunnan emäntäpalveluissa on hyvin sisäistetty kotimaisten ja terveellisten tuotteiden käyttö. Tuotteet ovat hyvin suurelta osin lähituotteita; melkein kaikki perunat ja muut juurekset on lähellä tuotettuja ja kasvien määrä on suuri. Kasvisruoka on aina tarjolla ruokavaihtoehtona. Reilun kaupan tuotteista käytetään enimmäkseen kahvia, Kirkkokahvin ollessa eniten käytetty kahvi kaikki seurakunnan tilaisuudet huomioon otettaessa. Myös Reilun kaupan tee on käytössä. Muita Reilun kaupan tuotteita, mm. hedelmiä, käytetään mutta kahvia ja teetä epäsäännöllisemmin. Luomutuotteita käytetään, mutta hintatason puitteissa.

Pistetoiminnot	Lisätietoja / Viittaus raporttiin	Piste- haarukka	Srk:n pisteet	Arvioijan pisteet
9.5 Peruselintarvikkeista merkittävä osa on lähituotteita.	- Käytettäviä lähituotteita ovat perunat, juurekset ja kasvikset sekä vihannekset, myös leirikeskuksen osalta. Myös marjoista merkittävä osa on lähituotteita. Leirikeskuksessa isokset ovat vuosien ajan poimineet keittiön käyttöön lähimetsistä marjat pakkaseen. Liha ja kala ovat myös merkittävältä osaltaan lähialueilla tuotettuja.	2 - 10	10	
9.6 Elintarvikkeista osa on luomutuotteita.	- Säännöllisesti käytettäviä luomutuotteita ovat jauhot, perunat ja porkkanat. Tunnettu vastuumme seurakuntalaisten rahoista, joten hintatason ollessa liian korkea käytämme muita lähituotteita, ei luomua.	1 - 10	3	
9.7 Tarjolla on kasvisruokavaihtoehto.	- Kasvisruoka aina on saatavilla - Kokouskahvitukset on vaihdettu terveellisempään vaihtoehtoon - Kotimaisten kasvien suosiminen tarjoiluissa - Seurakunnan järjestämässä ruokailussa on yhteensä yksi kasvisruokapäivä /vko, mutta hajautettuna usealle päivälle (rippileireillä: kasvislounas toisena päivänä, kasvispäivällinen toisena päivänä)	1 - 10	10	
9.8 Reilun kaupan tuotteita käytetään runsaasti.	- Kahvi- ja teehankinnoista 70 – 100% on reilun kaupan tuotteita. Lisäksi käytetään reilun kaupan hedelmiä, aina kun mahdollista.	1 - 10	5	
9.9 Keittiöhenkilökunnalla on ympäristöpassi.	-	2 - 6	0	
9.10 Muut toimenpiteet.	- Tyhjät kahvipussit kierrätetään esimerkiksi askartelumateriaalina. - Muoviset rasiat, kuten esimerkiksi tyhjät leviterasiat, kierrätetään päiväkerhojen askartelukäyttöön. - Tyhjät mehukanisterit käytetään vesiastioina. - Lasipurkit kerätään päiväkerhojen askartelukäyttöön - Tapulikahvit eivät synnytä tiskejä	1 - 10	4	

Luku 9. yhteensä			32	
------------------	--	--	----	--

10. Toimistotyö

Toimistojen ympäristövaikutukset kulminoituvat hyvin pitkälle paperin kulutukseen. Paperin kulutuksen vähentäminen on Kempeleen seurakunnan ympäristöohjelman toistuva tavoite, sillä kulutuksen vähentämiseen halutaan todella päästä. Kokousten sähköistäminen, ts. kokousmateriaalien vieminen sähköisinä versioina intranettiin on kuitenkin hyvässä vauhdissa työyhteisökokousten ja seurakunnan toimielinten kokousten osalta, joten paperin säästöä tulee jatkossa. Kuitenkin paperi, jota seurakunnassamme käytetään, on sataprosenttisesti uusiopaperia, kuten myös kirjekuoret. Muutenkin toimistoympäristö viestii ympäristötietoisuudesta, sillä huonekasveja on paljon, ja toimistojen kalustehankinnat ovat korkeatasoisia ja pitkäikäisiä tuotteita, joita on ollut esim. etukäteen mahdollista koekäyttää – turhia hankintoja tehdään harvoin, tuskin koskaan.

Pistetoiminnot	Lisätietoja / Viittaus raporttiin	Piste-haarukka	Srk:n pisteet	Arvioijan pisteet
10.4 Käytössä on uusiopaperia ja muita uusiotuotteita.	- Seurakunnassa käytettävät kopio-paperit ja kirjekuoret ovat uusiopaperia.	1 - 5	1	
10.5 Paperin kulutuksen vähentäminen on tietoinen.	- Seurakunnan sisäisessä viestinnässä on vuodesta 2009 lähtien painotettu sähköistä viestintää ja vuodesta 2013 lähtien on konkreettisiin toimenpiteisiin ryhdytty. - Seurakunnassa on otettu käyttöön työyhteisön oma intranet ja luottamushenkilöiden intranet. - Työyhteisön kokousten ja seurakunnan luottamustoimielinten kokouskäytännöt on sähköistetty muilta paitsi kirkkovaltuuston osalta - Konseptipaperit sekä yksipuoleiset kopiopaperit ja vanhat tiedotteet yms. hyödynnetään suttupaperina. - Katrina-varausjärjestelmään tehdyistä varauksista ei anneta varaustietoja työntekijöille paperilla, vaan jokaisella on mahdollisuus käydä läpi varauksia puhelimelle tai tietokoneella, kunhan vain on käytössä nettiyhteys.	1 - 5	4	
10.6 Green Office.	-	5	0	
10.7 Muut toimenpiteet.	- Kalusteita kierrätetään ja rikki menneet kalusteet pyritään korjaamaan. Heti ei osteta uutta rikkimenneen tilalle. Kun uutta hankitaan, pyydetään kaluste ensin koekäyttöön. jolloin varmistutaan	1 - 10	3	

	sen sopivuudesta. - Seurakunnan tiloissa on viherkasveja viihtyisyyttä luomassa. -Valistus. Mainostamme postissamme olevamme ympäristöseurakunta.			
Luku 10. yhteensä			8	

11. Hautausmaat ja viheralueet

Kempeleen seurakunnan hautausmaiden ja viheralueiden ympäristöselvitys on tehty luonnonvara-alan opiskelijan Niina Valtosen toimesta vuonna 2005. Ympäristöinsinööri Maria Lauronen on täydentänyt ympäristöselvitystä vuonna 2006. Ympäristönäkökohdat huomioidaan, kun kilpailutetaan hautausmaiden hoitourakat. Seurakunnalla on olemassa hautausmaiden hoitosuunnitelmat. Seurakunta tekee tulevilla kaudella puidenhoitosuunnitelman. Samoin selvitetään mahdollisuutta siirtyä perennahoitoon kesäkukka- ja nurmikkohoidon vaihtoehtona.

Pistetoiminnot	Lisätietoja / Viittaus raporttiin	Piste- haarukka	Srk:n pisteet	Arvioijan pisteet
11.4 Hautausmaiden kulttuurihistorialliset arvot on inventoitu.	- Kirkkotarhan kulttuurihistorialliset arvot on kartoitettu ja niistä sekä hautausmaan historiallisista vaiheista on kerrottu teoksessa Kempeleen kirkko	5	5	
11.5 Osa hautausmaista kuuluu luonnonvaraisen hoidon alueeseen.	- Hautausmaalla on metsäsaarekkeita	1-5	5	
11.6 Istutuksissa suositaan perennoja kesäkukkien sijaan.	- Hautausmaan ja viheralueiden kartoituksen mukaisesti seurakunnan omissa istutuksissa suositaan monivuotisia kasveja ja vuosikymmenien kuluessa Suomen oloihin sopeutuneita maatiaisperennoja.	1-5	2	
11.7 Haitallisista torjunta-aineista on luovuttu.	- Seurakunnan hautausmaa- ja viheralueilla ei käytetä torjunta-aineita. Rikkaruohoja torjutaan mekaanisesti kitkemällä ja polttamalla	5	5	
11.8 Kasteluveden vähentämiseksi on ryhdytty toimiin.	- Nurmikkoalueiden kastelusta on luovuttu. Hoitohautoja kastellaan 2 krt/viikko	1-5	4	
11.9 Hautausmaalla käytetään vähäpäästöisiä työkoneita.	- Tulevissa hautausmaaurakoitsijoiden kilpailutuksissa edellytetään, että urakoitsijalla on vähäpäästöiset työkoneet. Seurakunnalla ei ole omia työkoneita.	1-5	0	

11.10 Tehty lajistokartoituksia ja kunnostuksia kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa.	-Sankarihautausmaa-alue on kunnostettu vuonna 2016. Sankarihautausmaa-alueen nurmikko kunnostetaan vuonna 2017. Kirkonmäen hautausmaalla tehdään kulttuurihistoriallisten arvojen inventointi Vanhan kirkon remontin yhteydessä.	1-10	2	
11.11 Muut toimenpiteet.	- Hautausmaiden liukkaudentorjuntaan ei käytetä suolaa eikä muita liukkaudentorjuntakemikaaleja, vaan liukkaudentorjuntaan käytetään hiekoitusmursketta. Hautausmailla järjestetään kevätsiivoustalkoot ja jatkossa myös syysiiivoustalkoot. Hautausmailla käytetään kuivuutta kestävää nurmikonkylvösiemensekoitusta.	1 - 10	4	
Luku 11. yhteensä			27	

12. Leiri- ja kurssikeskukset

Kempeleen seurakunnan leirikeskus Luurinmutka on otettu käyttöön vuonna 2010. Luurinmutkan ympäristöselvitys ja ympäristöohjelma on laadittu vuonna 2016. Leirikeskus sijaitsee Oulujoen varrella Utajärven kunnassa. Joen ranta on erotettu leirikeskuksen toiminnallisesta alueesta aidalla. Uimapaikkaa lukuun ottamatta rantaviiva on rauhoitettu täysin. Leirikeskuksen jätevedet ohjataan jätevesikaivoihin ja imeytyskenttään. Jätevesiä ei pääse vesistöön. Leirikeskuksen ollessa poissa käytöstä lämpötila lasketaan. Leirikeskuksessa noudatetaan kunnan jätehuolto-määräyksiä. Leirikeskuksen alueella ja sen välittömässä läheisyydessä ei ole muinaisjäänteitä eikä erityisiä luonnon suojelukohteita.

Pistetoiminnot	Lisätietoja / Viittaus raporttiin	Piste-haarukka	Srk:n pisteet	Arvioijan pisteet
12.5 Alueella on hyvin hoidettuja pesäpönttöjä ja luontopolkuja.	Luurinmutkassa on pesäpönttöjä ja niiden hoidosta huolehditaan.	1 - 7	1	
12.6 Seurakunta on vapaaehtoisesti suojellut arvokkaita rantoja tai muita kohteita.	Leirikeskuksen ranta on rajattu aidalla ja rauhoitettu rantakasvillisuuden vuoksi.	1 - 5	2	
12.7 Leirikeskukselle on laadittu ympäristöohjeet.	-	2 - 3	0	

12.8 toimenpiteet.	Muut	-	1 - 10	0	
Luku 12. yhteensä		-		3	

13. Metsät

Seurakunta ei omista metsää.

14. Liikenne

Seurakunnan omistuksessa ei ole omia ajoneuvoja. Seurakunnan työntekijöiden työmatkan pituus (koti-työpaikka) vaihtelee 1-61 km:n välillä. Osalla työntekijöistä työmatkan pituus vaihtelee useammasta työpisteestä johtuen.

Työmatkalla yleisimmin käytetty kulkuneuvo oli oma auto. Vaihtoehtoisena kulkuneuvona työmatkalle on eniten käytetty polkupyörää.

Työmatkoilla julkisten liikennevälineiden käyttäminen on harvinaista. Oman auton käyttämiseen vaikuttaa työhön liittyvien tehtävien hoitaminen työpäivän aikana. Toinen syy julkisten liikennevälineiden käytön vähäisyyteen on lyhyt työmatka ja paikkakunnan julkisen liikenteen vähäinen määrä. Virkamatkoihin käytetään pääsääntöisesti omaa autoa. Julkista liikennettä käytetään pitemmillä matkoilla.

Yhteiskuljetusten järjestäminen on seurakunnan toiminnassa hoidettu esimerkillisesti. Kaikki matkat leirikeskuksiin ja muihin matkakohteisiin järjestetään yhteiskuljetuksina.

Pistetoiminnot	Lisätietoja / Viittaus raporttiin	Piste- haarukka	Srk:n pisteet	Arvioijan pisteet
14.5 Seurakunnan työntekijöille on annettu taloudellisen ajotavan koulutusta.	-	1-5	0	
14.6 Kimppakyydit ja yhteiskuljetukset toimivat hyvin.	- Yhteiskuljetusten järjestäjä on kilpailutettu - Leirikuljetukset - Retkikuljetukset - Henkilökunnan kimppakyydit	1-5	4	
14.7 Seurakunta on edistänyt kevyen ja joukkoliikenteen käyttöä työmatka- ja muussa liikkumisessa.	- Pyöräilijöille on järjestetty pyörätelineet ja suihkutilat - Kävelyä, pyöräilyä ja niiden tuomaa hyötyä pidetään esillä - Kilometrikisa	1-10	3	
14.8 Toimintojen logistiikkaa on kehitetty vähemmän liikennettä vaativaksi.	- Työhön liittyvää turhaa ajamista on vähennetty - Tavarakuljetuksia on järjeistetty	1-5	2	
14.9 Vähäpäästoiset	-	1 - 5	0	

kulkuneuvot				
14.10 Muut toimenpiteet.	- Lämpöpaikat, joihin laitettu ajastimet. - Liikuntaesteisten huomioiminen.	1-10	2	
Luku 14. yhteensä			11	
KOKONAISPISTEMÄÄRÄ			207	